

Haram Ayların En Hürmetlisi Olan Zülhicce Ayınızı ve
Kurban Bayramınızı Tebrik Eder, Yüce Rabbimizden
Faziletli Amellerine Muvaffakiyetler Dileriz!

Lâlegül

Aylık İlim, Kültür ve Fikir Dergisi

Lâlegül Dergisi Yıl:9 Sayı:101 Zülka'de - Zülhicce 1442 TEMMUZ 2021 Fiyatı: 20 TL

عید جهان عید تو و حجت باد
سایه اقبال تو پاید باد

العبد الداعي محمد اسعد الساري
تحريره ونويعه

-Kemâlüddîn İsmâ'il İsfahânî- Hat Mehmed Es'ad Yesârî (Vefâtı 1798)

İd-i cihân id-i tu
ferhunde bâd
Şâye-i ikbâl-i tu
pâyende bâd

Şihânın bayramı, sizin
bayramınız mübârek olsun.
İkbâlinin gölgesi
hep kalıcı olsun.

Büyük Velîlerden Ebû Ömer Muhammed ibnü Kudâme
(Kuddise Sirruhü) nun Hayâtından İbretlik Kesitler -2
Ahmet Mahmut ÜNLÜ s.04

Mustafa Öztürk'ün İtikâden Sakat Görüşleri -2
Dr. Ahmet GELİŞGEN s.16

Devlet-i Aliyye'nin 39. Şeyhulislâmı,
Bâlîzâde Mustafa Efendi
Hasan KUDUOĞLU s.24

"Kâffeten Li'n-nâs" ve "Eyyuhe'n-nâs"
İfadeleri Ne Anlama Gelmektedir?
Ömer Faruk KORKMAZ s.32

İlmin Fazîleti -2 Z Kuşağı
İsmailâğa Fıkh Heyeti s.36 Mustafa ÖZŞİMŞEKLER s.44

18 Yıl Önce Muhammed Ali Sâbûnî
Hocamla Yaptığım Söyleşi -2
Dr. İhsan ŞENOCAK s.50

s.59-62

ZÜLHİCCE AYININ
FAZİLETLERİ

s.63-66

ZÜLHİCCE'NİN İLK ON
GÜNÜNÜN FAZİLETLİ
NAMAZLARI VE
ORUÇLARI

s.67-70

ZÜLHİCCE'NİN ON
GÜNÜNÜN ZİKİR
VE DUÂLARI

s.70-76

AREFE GECESİ VE
GÜNÜNÜN FAZİLETLİ
ZİKİR VE DUÂLARI

s.76-80

BAYRAM GECESİ VE
GÜNÜNÜN VAZİFELERİ

EDİTÖRDEN

Bu Gecelerde Lambalarınızı Söndürmeyin

Önümüzde çok kıymetli mübarek gün ve geceler var. 11

Temmuz Pazar Günü Zilhicce Ayı'na gireceğiz ve halk arasında **"on günler"** diye bilinen o faziletli günleri idrak edeceğiz.

Allâh-u Teâla: **"On geceye yemin olsun"** (Fecr: 2) buyurarak, bu gecelere yemin etmiş ve faziletine işaret etmiştir.

Selef-i sâlihîn, faziletine binâen bu on günlere çok tazim etmişler, ibadetle ve oruçla ihyâ etmeye azamî derecede gayret göstermişler. Zira bu günlerde tutulacak orucun ve yapılacak ibadetlerin sevabından mahrum kalmak istememişler.

Âyet-i krime'de zikredilen **"on gece"**nin, hangi geceler olduğu hakkında, Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem):

"On gece, Kurban Bayramı'ndan evvelki on gecedir." Buyurmuştur.

Yani bu on gece **"Zilhicce Ayı"**nın ilk on gece-sidir ki, onuncu gün Kurban Bayramı'dır. Âyet-i kerime'de **"gece"** zikredilmiş, lakin günün tamamı kastedilmiştir. Dolayısıyla bu geceler ne kadar kıymetliyse, gündüzleri de öyle kıymetlidir.

Bu günler, aynı zamanda Huccâc-ı kiram'ın mukaddes beldelerde Hac vazifeleriyle meşgul oldukları ve diğer gecelerde bulunmayan birçok faziletleri içermektedir. Öyle ki, bu on günlerde yapılan ibadet kadar hiçbir günde yapılan ibadet, Allah-u Teala'ya daha sevimli gelmez. Nitekim bir hadisi şerifte Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

"Allâh-u Teâla'nın indinde Zilhicce'nin ilk on gününden daha makbul ve amellerin Allâh-u Te'âlâ'ya daha sevimli olduğu başka bir gün yoktur."

Bunun üzerine Ashabı Kiram:

- Ya Resûlellah! Onun benzeri bir gün Allah yolunda cihad'da da yok mudur? diye sorduklarında, buyurmuşlar ki:

- **Onda da yoktur. Ancak bir kimse ki, malıyla ve canıyla Allah yolunda cihada çıkıp da (şehid olup) onlardan hiçbir şeyle geri dönmeyen kimse müstesna."**

(Ebu Davud 2428, Buhari 928, Tirmizi 754, İbni Mace 1727)

Said ibni Cübeyr (Radiyallâhu Anh) şu tavsiyede bulunmuştur:

"Bu on gecelerde lambalarınızı söndürmeyin!"

Yani bu gecelerde uyanık olun ve ibadetle geçirin, demek istemiştir. Kendisi de bu on günler girdiğinde öylesine ibadet edermiş ki, tahammül sınırlarını zorlar adeta dayanamayacak hale gelirmiş. Ayrıca bu on gecelerde hizmetçisine dahi uyanık kalmasını tembih eder, bu gecelerde ibadet yapması gerektiğini ona hoşça anlatır ve onu bu konuda teşvik edermiş.

Ebu Derda (Radiyallahü anh) da, bu on günlerin faziletine dair şöyle demiştir:

"Zilhicce'nin ilk günlerinde çok dua ve istiğfar ediniz. Çokça sadaka veriniz. Çünkü Ben Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'den;

'Zilhiccenin ilk gününün sevabından mahrum kalanlara yazıklar olsun' dediğini işittim. Özellikle Zilhicce'nin dokuzuncu (arefe) günü oruç tutmayı ihmal etmeyin. Çünkü bu günün orucunda hiç kimsenin sayamayacağı kadar çok hayır vardır."

Ebu Katade (Radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre; "Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e, Arefe Günü tutulan orucun fazileti sorulunca, şöyle buyurmuştur: **"Arefe Günü tutulacak orucun önceki ve sonraki senenin günahlarına kefarete olacağını Allâh-u Teâla'dan ümit ediyorum."**

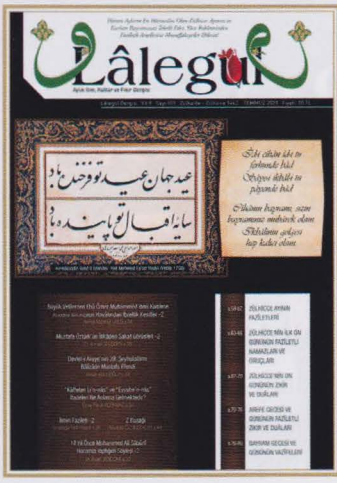
(Tirmizî, Savm, 46 (749); İbn Mâce, Sıyâm, 40)

İmâm-ı Nevevî (Rahimehullah) hadis-i şerifte geçen; "keffareti ümit edilen günahların" günah-ı seğâirden olduğunu belirtmiştir. Gelecek senenin günahına keffarete olması ise, Allah-u Teala'nın kişiyi günahlardan koruyacak olması veya eğer bir günah işleyecek olursa, geçmiş senenin keffareti kadar kendisine sevap ve rahmet ihsan edilecektir, demektir. Allah-u Teala bu on günlere ulaşıp gecesini de, gündüzünü de ihya etmeye bizleri muvaffak eylesin.

Kurban Bayramı'nızı şimdiden tebrik eder, keseceğimiz kurbanları Kendisine yaklaşmamıza vesile kılmasını Yüce Rabbimden niyaz ederim.

Fî emanillah!

Mustafa Özşimşekler

LÂLEGÜL DERGİSİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

GENEL MÜDÜR
Gürsel YILDIZ

REKLAM İLETİŞİM
reklam@lalegulyayinlari.com

YAYIN TÜRÜ
Aylık İlim-Kültür ve Fikir Dergisi

BASIM YERİ
Matsis Matbaa Hizmetleri - Tefikbey Mah.
Dr. Ali Demir Cad. No:51 Sefaköy / İSTANBUL
Tel: 0212 624 21 11 www.matbaasistemleri.com

ABONELİK ÖDEMESİ İÇİN
BANKA HESAP BİLGİLERİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

VAKIF KATILIM TL HESABI
İBAN: TR77 0021 0000 0000 8388 9000 01

VAKIF KATILIM EURO HESABI
İBAN: TR66 0021 0000 0000 8388 9001 02

VAKIF KATILIM DOLAR HESABI
İBAN: TR93 0021 0000 0000 8388 9001 01

POSTA ÇEKİ HESAP NUMARASI
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
14851995

ABONE DAĞITIM
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
0212 435 10 58

YURTIÇİ ABONELİK
0212 435 10 58

YURTDIŞI ABONELİK
+49 176 62512872

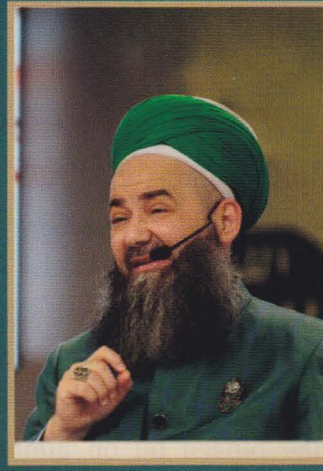
e-DERGİ ABONELİK
www.lalegul.net

WEB
www.herseybusepette.com
www.lalegulavrupa.com

ADRES
Tuana Basın Yayın - Çınar Mah. Osman Gazi Cad.
No: 50/A Bağcılar / İSTANBUL

Dergimizde yayınlanan yazıların, reklamların sorumluluğu yazarına ve reklam sahibine aittir.

İÇİNDEKİLER

■ AHMET MAHMUT ÜNLÜ

BÜYÜK VELİLERDEN
EBÛ ÖMER
MUHAMMED
İBNÜ KUDÂME
(Kuddise Sirruhû)
NUN HAYÂTINDAN
İBRET LİK KESİTLER

► 04

DUÂLAR, ZİKİRLER VE FAZİLETLİ AMELLER

- 56 Hayırlara Nâiliyet, Şerlerden Emniyet, Şifâ ve Rızık Bereketi İçin Hicrî Ayın Başında Yapılacak Mühim Vazîfeler
- 57 Haram Aylarda Günahların Katlanacağı
- 58 Haram Ay Orucunun Fazîletleri
- 59 Haram Aylardan Zülhicce Ayının Fazîletleri
- 59 Zülhicce'nin İlk Onunda Yapılan İbâdetlerin Her Günde Yapılandan Daha Fazîletli Olduğu
- 62 Zülhicce'nin Sekizinci, Dokuzuncu Ve Onuncu Gecelerinin Fazîleti
- 63 Terviye, Arefe ve Nahr (Kurban Bayramı) Geceleri Okunacak İstiğfarlar
- 63 Zülhicce'nin İlk On Gecesinin Namazları
- 64 Zülhicce'nin İlk On Gününün Namazları
- 65 Zülhicce'nin On Gününün Oruçları
- 67 Zülhicce'nin On Gününün Zikir Ve Duâları
- 68 Geçmiş ve Gelecek Günahların Bağışlanması İçin Zülhicce'nin İlk On Gününde Okunacak Zikirler
- 69 Borçların Kolayca Ödenebilmesi İçin Zülhicce'nin İlk On Gününde Okunacak Zikirler
- 70 Arefe Gecesinin Duâları
- 71 Arefe Gününün Fazîletli Zikir Ve Duâları
- 73 Arefe Günü Okuyanın Duâlarını Kabûl Ettirecek ve Bütün Hacılara Dahî Şefâat Etme Salâhiyeti Kazandıracak Zikirler
- 74 Arefe Günü Rasûlüllâh (Sallallahu Aleyhi Ve Sellem)'in ve Sahâbe-İ Kirâmın Okuduğu Bâzî Duâlar
- 76 Bayram Gecesi Yapılacak Vazîfeler
- 77 Bayram Namazından Sonra Kılınacak Çok Fazîletli Nâfile Namazlar
- 78 Bayram Gününün Zikirleri
- 78 İki Bayramda Rasûlüllâh (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in Okuduğu Mühim Bir Duâ
- 80 İki Bayram Günlerinde Okunacak Enbiyâ Duâları

MAHMUD EFENDİ HAZRETLERİ'NİN KIYMETLİ KELÂMALARINDAN

►14

MUSTAFA ÖZTÜRK'ÜN İTİKÂDEN SAKAT GÖRÜŞLERİ -2

■ Dr. AHMET GELİŞGEN

►16

Devlet-i Aliyye'nin 39. Şeyhulislâmı BÂLİZÂDE MUSTAFA EFENDİ

■ HASAN KUDUOĞLU

►24

“KÂFFETEN Lİ'N-NÂS” VE “EYYUHE'N-NÂS” İFADELERİ NE ANLAMA GELMEKTEDİR?

■ ÖMER FARUK KORKMAZ

►32

İLMİN FAZİLETİ -2

■ İSMAILAĞA FIKIH KURULU

►36

Z KUŞAĞI

■ MUSTAFA ÖZŞİMŞEKLER

►44

ABDULLAH İBNİ ABBAS

(Radiyallâhü Anhüma)

-5. Bölüm-

■ MUSTAFA ÖZŞİMŞEKLER

►48

18 YIL ÖNCE MUHAMMED ALİ SÂBÛNÎ HOCAMLA YAPTIĞIM SÖYLEŞİ -2

■ Dr. İHSAN ŞENOCAK

►50

Bulaşıcı Hastalıklardan
Vesair Belâlardan
Koruyan Bir Dua

Esmâ-i Ashâb-i Kehf

Silsile-i Şerîfe

201 İsm-i Şerîf

Hücre kasîdesi

Müvâcehe kasîdesi

Hilye-i Şerîf

Osmanlı Tuğrâsı

Buhâri İcâzetnâmesi

9 Adet Levha

99 TL

Cin Mektuplu Şal Hediye

0212 912 10 06

www.herseybusepette.com

BÜYÜK VELÎLERDEN EBÛ ÖMER MUHAMMED İBNÜ KUDÂME (Kuddise Sirruhû)NUN HAYÂTINDAN İBRET LİK KESİTLER

Cümle hamd-ü senâlar:

﴿إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

“O (Allâh-u Sübhânehû)nun dostları ancak o (şirkten sakınan) takvâ sâhibi kimselerdir. Lâkin onların çoğu (bu hakîkati) bilmezler.” (el-Enfâl Sûresi:34'den) buyuran Allâh-u Te‘âlâ’ya mahsustur. Sınırsız salât-ü selâmlar:

«أَلْ مُحَمَّدٍ كُلُّ تَقِيٍّ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ.»

“Her takvâ sahibi Muhammed’in Ehl-i Beyti(nden)dir. Onun dostları ancak takvâ sâhipleridir.” (et-Taberânî, el-Mu‘cemü’l-avsat, rakam:333, 3/338; Aynı mlf, el-Mu‘cemü’s-sağîr, rakam:318, 1/199; el-Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, rakam:2912, 3/685; el-‘Ukaylî, ed-Du‘afâ, terceme rakamı:1879, 4/286; ed-Deylemî, el-Firdevs bi me’sûri’l-hitâb, rakam:1692, 1/418; İbnü ‘Adiyy, el-Kâmil, terceme rakamı:1975, 7/40) buyuran Rasûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)in ve onun hakîkî dostları olan Ehl-i Beyti’nin ve sahâbesinin üzerine olsun.

Bu yazımızda sizlere bu ümmetin âlimlerinden ve büyük velîlerinden olan Muhammed ibnü Kudâme (Rahimehullâh)ın fazîletleri, hem ibâdet hem kâfirlerle cihâd husûsundaki gayretleri ve bâzı kerâmetleri hakkında bir önceki yazımızdan arta kalan konuları zikredeceğiz.

Velîlerin Menkıbelerini Nakletmenin Önemi

İmâm-ı Tilmisânî (Rahimehullâh)ın nakli vechile; **Ebû Hanîfe** (Radiyallâhu Anh):

«الْحِكَايَاتُ وَقَالَ أَبُو حَنِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: «الْحِكَايَاتُ عَنِ الْعُلَمَاءِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كَثِيرٍ مِنَ الْفِقْهِ لِأَنَّهَا آدَابُ الْقَوْمِ.»

“Âlimlerden nakledilen menkıbeler fıkıhla ilgili birçok meselede bana daha sevgilidir. Zîrâ onlar **Allâh** dostlarının (Rablerine karşı takındıkları) edepleri(n-den bahsetmekte)dir.” demiştir. (Ahmed et-Tilmisânî, Ezhâru’r-riyâz fî ahbâri’l-Kâzî ‘Iyâz, 1/21-22)

Yine bu hususta **Cüneyd-i Bağdâdî** (Radiyallâhu Anh):

«الْحِكَايَاتُ جُنْدٌ مِنْ جُنُودِ اللَّهِ يُقْوِي اللَّهُ بِهَا أَبْدَانَ الْمُرِيدِينَ.»

“Menkıbeler **Allâh-u Te‘âlâ**’nın ordularından bir ordudur ki onlar sebebiyle müridlerin bedenlerine kuvvet verir.” demiştir. (Ahmed et-Tilmisânî, Ezhâru’r-riyâz fî ahbâri’l-Kâzî ‘Iyâz, 1/21-22)

İmâm-ı Safûrî (Rahimehullâh)ın nakline göre; **Cüneyd-i Bağdâdî** (Rahimehullâh) bu hususta:

«هِيَ جُنْدٌ مِنْ جُنُودِ اللَّهِ يُقْوِمُ بِهَا أَحْوَالَ الْمُرِيدِينَ وَيُخَيِّي بِهَا مَعَالِمَ أَسْرَارِ الْعَارِفِينَ وَيُهَيِّجُ بِهَا خَوَاطِرَ الْمُحِبِّينَ وَيَجْرِي بِهَا دُمُوعَ الْمُشْتَاقِينَ.»

“Menkıbeler **Allâh-u Te‘âlâ**’nın ordularından bir ordudur ki onlar sebebiyle müridlerin hâllerini kıvâma getirir, onların vesîlesiyle âriflerin sırlarının nişanlarını canlandırır, yine onların bereketiyle muhiblerin kalplerini heyecanlandırır ve onların vâsıtasıyla âşikların gözyaşlarını akıtır” demiştir.

O zaman kendisine: “Buna dâir bir delîl var mı?” diye sorulunca: “Evet! Var” dedikten sonra:

﴿وَكَلَّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَتَّبِعُ بِهِ فُوَادَكَ﴾

“O (ümmetleri tarafından inkârla karşılaşılıp, büyük eziyetlere mâruz kalmış bulunan kıymetli) **peygamberlerin haberlerinden her birini, o kendisiyle senin gönlüne (sabır ve) sebât vereceğimiz şeyleri böylece sana peş peş anlatmaktayız.**” (Hûd Sûresi:120)

kavl-i şerîfini okumuştur. (es-Safûrî, Nüzhetü’l-mecâlis, 1/3; Sibî ibnü’l-Cevzî, Mir’âtü’z-zamân, 19/518)

Bu husustaki en büyük delillerden biri de tebe-‘ı tâbi‘înin ulularından olan büyük müctehid **Süfyân ibnü Uyeyne** (*Ra-dıyallâhu Anh*)İN :

عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ:
«عِنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِينَ تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ.»

“**Sâlih kimseler** (velîler) **anıldığı zaman rahmet(ler) yağar.**” şeklindeki me’sûr sözüdür. (*es-Sehâvî, el-Makâsîdü’l-ha-sene, sh:467; es-Safûrî, Nüzhetü’l-mecâlis, 1/3; es-Seyyid Murtezâ ez-Zebîdî, İthâfû’s-sâde-ti’l-müttakîn, 6/350*)

Muhammed ibnü Kudâme (*Kuddise Sirruhû*) Hakkında Hepimizi İlgilendiren Faydalı Bilgiler

Tedrîsi, Kırâati, Hutbeleri, Şiiri ve Güzel Hattı

İmâm-ı Zehebî (*Rahimehullâh*)İN **Abdül-hâdî ibnü Yûsuf** (*Rahimehullâh*)dan nakline göre; **Muhammed ibnü Kudâme** (*Kuddise Sirruhû*) çok güzel Kur’ân-ı Kerîm tilâvet eder, onun okumasının tesirinden bâzı insanlar baygınlık geçirirdi.

Hutbelerini dinleyen insanların çoğu ağlardı ve kalpleri çok yumuşardı, bâzı insanlar çok fazla ağlardılar, hutbelerini ekseriyetle minbere çıktığında irticâlen söylerdi. Rivâyetlerini insanlara nakle-derken hatâsız bir şekilde serî okurdu, se-ferden gelen herkese mutlaka mesmûâtın-dan (şeyhlerinden duyduğu ilimlerden) bir şeyler dinletirdi.

Ziyâüddîn el-Makdisî (*Rahimehullâh*)İN beyânı vechile; Hanbelî mezhebine âit (Ebu’l-Kâsim Ömer ibnü Huseyn’e âit “el-Muhtasar” diye meşhur olan) “**el-Hı-rakî**” kitabını ezbere bilir ve ezberinden yazardı.

Birçok fıkıh kitabını ezbere bilir, fıkıh, ferâiz ve nahiv ilimlerini çok iyi okuturdu.

Aynı zamanda kendisi çok iyi hattat olup güzel hattıyla birçok mushaflar yazardı, **Ebû Nu‘aym**’ın “**el-Hılye**”si, **İbnü Betta**’nın “**el-İbâne**”si, “**Beğavî**

Tefsîri” ve kardeşi **Muvaffakuddîn ibnü Kudâme**’ye âit “**el-Muğni**” isimli Hanbelî fıkıhı gibi ciltler dolusu kitapları eliyle yazardı, yakınları için mushaflar yazar ve ücretsiz dağıtırdı.

Ayrıca insanların ihtiyaçlarını görmek için vâlilere ve emirlere arzuhâl kâğıtları yazardı. İnsanlar kendisine gelerek: “Fe-lan emire arz edilmek üzere bizim için bir arzuhâl yaz.” derlerdi.

O: “Ben o kişiyi tanımıyorum.” dese de onlar: “Biz sâdece senin yazının bereketini murâd ediyoruz.” deyince yazar ve onun yazdığı arzuhâl kabûl edilirdi. Bâzı vâlîler kendisine: “Sen öyle kimseler hakkında bize arzuhâl yazıyorsun ki aslında biz onlar hakkında kimsenin şefâatini (aracılığını) kabûl etmek istemiyoruz, lâkin senin yazını da reddetmek istemiyoruz, onun için kabûl ediyoruz.” diye söylüyorlardı.

O ise: “Ben bana gelenin hâcetini reddetmemek için o yazıları yazıyorum, siz isterseniz arzuhâlleri kabûl edin veyâ reddedin.” diyordu. Onlar ise: “Senden geleni reddedemeyiz.” diyorlardı. (*ez-Zehbî, Târîhu’l-İslâm, terceme rakamı:361, vefât senesi:601-610, sh:271*)

Muhammed ibnü Kudâme (*Rahimehul-lâh*)ın kalplerde çok heybeti vardı (herkes onu sayardı). İnsanlar ona bir şey sormak isteseler de cesâret edemezlerdi. Mescide girince herkes susar ve seslerini kısarlardı, onun yoldan geçtiğini gören çocuklar oyunu bırakıp kaçarlardı. Bir şey emrettiği zaman kimsenin ona muhâlefet etmeye cesâreti kalmazdı.

Şerîatta câiz olmayan bir şeyin işlendiğini işitse mutlakâ onu değiştirmeye gayret gösterirdi. Hattâ hükümdarların o işi yaptığını işitse onlara da mektup gönderirdi. Bu nedenle Şam'ın bâzı melikleri: "Bu şeyh mülkümüzde bizim ortağımız olmuş." derlerdi.

Bu arada da zühdü (dünyâyâ karşı ilgisizliği), sâlih ameli ve insanların ihtiyaçlarını görmeyi ihmâl etmezdi.

Muhammed ibnü Kudâme (*Kuddise Sirruhû*)nun çok güzel şiirleri vardı, burada uzun bir kasîdesinden bir parçayı nakledelim.

إِنِّي أَقُولُ فَاسْمَعُوا بَيَانِي
يَا مَعْشَرَ الْأَصْحَابِ وَالْإِخْوَانِ

أَوْصِيكُمْ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ
وَالْبِرِّ وَالتَّقْوَى مَعَ الْإِيمَانِ

فَاسْتَمْسِكُوا بِطَاعَةِ الرَّحْمَنِ
وَاجْتَنِبُوا الرَّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ

“Şüphesiz ben söylüyorum,
işitin beyânımı,
Ey arkadaşlar ve ihvân cemâatları!

Ben size vasiyet ediyorum
adâleti ve ihsânı,
Ayrıca îmân ile birlikte birr-u takvâyı.

Artık siz **Rahmân**'ın tâatına
sımsıkı yapışın,
Pislik olan putlardan da kaçının.”

(ez-Zehabî, *Târîhu'l-İslâm*, terceme rakamı:361,
vefât senesi:601-610, sh:269, 270-271, 274, 275)

BÂZİ KERÂMETLERİ

Hayâtındaki Kerâmetleri Duâsının Kabûlü

Muhammed ibnü Kudâme (*Kuddise Sirruhû*)nun birçok kerâmetleri vardı, bunlardan biri de duâsının süratle icâbete mazhar olmasıdır.

Şu bilinsin ki; **Muhammed ibnü Kudâme** (*Kuddise Sirruhû*) evliyâullâhın kutuplarından. Bu nedenle Yemen meşâyihinin, kendisinin yüzü suyu hürmetine **Allâh-u Te‘âlâ**’dan yağmur istenecek velîlerden birisi olduğunu ve yedilerden olduğunu kabûl etmişlerdir. Bu yüzden duâları müstecâb olmuştur.

Nitekim **İmâm-ı Zehebî** (*Rahimehullâh*)ın nakline göre; bir kere insanlar yağmura muhtaç olmuşlardı, kendisi berâberinde mahremleri olan kadınlar bulunduğu hâlde (Şâm-ı Şerîf’teki) Kâsiyûn Dağı’nda bulunan (Kan Mağarası diye mâruf) Meğâratü’d-Dem’e çıktı, onlara (yağmur duâsı öncesinde kılınan) istiskâ namazı kıldırdıktan sonra yağmur için duâ ettiği anda vâdîlerden öyle seller aktı ki uzun zamandır Şam’da öyle bir yağmur görülmemişti.

Ebû Abdillâh ibni Râcih (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır:

“(Devrin hükümdârı) **Nüreddîn** (Zengî’nin kardeşi, ona karşı Frenglerle an-

laşmış ve onları yardıma çağırmişti. O sırada **Nüreddîn** hasta idi. Frengler Şam’a yaklaşınca biz **Şeyh Ebû Ömer** (Muhammed ibnü Kudâme) ile birlikte Meğâratü’d-Dem’e (Kâbil’in Hâbil’i şehîd etmesi hasebiyle ‘Kan Mağarası’ diye adlandırılan Şam’ın üstündeki Kâsiyûn Dağı’nda bulunan mağaraya) çıktık.

Orada on bin ‘Kulhüvellâh’ ve on bin ‘İnnâ Enzelnâhu’ okuduktan sonra duâ yaptık, tam o anda Freng kâfirlerinin üzerine öyle büyük bir yağmur geldi ki o (fırtına) onları kendi dertleriyle meşgul etti de (hiçbir başarı elde edemedi) geri dönmek zorunda kaldılar.”

Yine bu hususta **Ahmed ibnü Abdilmelik** (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır: “**Ebû Rıdvân** ile diğer bir arkadaşı, **Muhammed ibnü Kudâme** (*Kuddise Sirruhû*) na gelerek: ‘(Sûriye bölgesinin vâlîlerinden) **Karaca** şu kişiyi zulmen tutuklayıp hapsetti, ne olur ona bedduâ et.’ dediler ve o gece şeyh efendinin yanında kaldılar. Sabah olduğunda şeyh efendi: ‘Hâcetiniz görüldü.’ buyurdu ve bir saat sonra o **Karaca**’nın cenâzesi yoldan geçti.” (*ez-Zehebî, Târîhu’l-İslâm, terceme rakamı:361, vefât senesi:601-610, sh:271, 273*)

İnsanların İçinden Geçirdiği Şeyleri Bildirmesi

İmam Muhammed ibnü Ömer ibni Ebî Bekr (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır: “**Şeyh Muhammed ibnü Kudâme** (*Kuddise Sirruhû*) beni bir gece yemeğe dâvet etmişti. Ben yemeğin zararından çok korkuyordum. Sofraya oturduğumuzda ben hiçbir şey demeden:

‘İnsan yemekten önce ﴿شَهِدَ اللَّهُ﴾ (Âl-i ‘İmran Sûresi: 18) âyeti ile ﴿لَا يَلَافُ قَرِيْشٍ﴾ (Kureyş Sûresi’n)i okur da sonra yemek yerse o yemek ona aslâ zarar vermez.’ dedi.”

İmâm Ebû Bekr ibnü Ahmed ibni Ömer el-Bağdâdî (*Rahimehullâh*) şöyle

anlatmıştır: “Bir kere **Muhammed ibnü Kudâme** (*Kuddise Sirruhû*) (Doğu Guta'nın) Keferbatna beldesine giderken beni de yol arkadaşı olarak dâvet etmişti, o sırada ben Kur'ân tilâveti ile meşgul olduğumdan dolayı içimden: ‘Şimdi onunla giderken konuşmaya tutulup Kur'ân okumaktan alıkonacağım.’ diye geçirmiştim (fakat onun teklifini geri çeviremedim ve yola çıktık).

Şehirden çıktığımız anda bana: ‘Gel, ben de sen de Kur'ân okuyalım da seni kırâatten meşgul etmiş olmayalım.’ deyiverdi.”

İmam Abdullâh ibnü Hasen ibni'n-Nehhâs (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır: “Benim babam (Hasen ibnü Hasen en-Nehhâs) **Muhammed ibnü Kudâme**'yi çok severdi. Bir cumâ günü bana: ‘Ben cumâ namazını şeyh efendinin arkasında kılacağım, fakat benim (Şâfi'î) mezhebime göre Besmele, Fâtiha'dandır, onun (Hanbelî) mezhebine göre ise Besmele, Fâtiha'dan değildir, korkarım (o Besmele okumadığı için) benim namazımda bir noksanlık olacak.’ dedi.

Ben de ona: ‘Bugün vakit daraldı (şimdi bu konuyu ona anlatamayız).’ dedim. Hemen akabinde mescide gittiğimizde kapıda ona rastladık, babama selam verip kucaklayarak: ‘Yâ ahî! Sen kalbin rahat olarak namaz kıl, ben insanlara imamlik yapmaya başladığımdan beri ne bir farz ne de nâfile namazda Besmele'yi hiç terk etmedim.’ deyince babam bana dönerek: ‘İşte bu hâdiseyi hiç unutma.’ dedi.”

Ebû Ğâlib Muzaffer ibnü'l-Kalânîsî (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır: “Babam (Es'ad ibnü'l-Kalânîsî) her sene Şeyh **Muhammed ibnü Kudâme**'ye (fakirlere

dağıtması için) bir şeyler gönderirdi. Bir kere ona iki dînar gönderdi, fakat o onları geri çevirince babamın gönlü daraldı.

Sonra bize: ‘Ben iyi düşününce anladım ki bu iki dînar şüpheli bir cihetten bana gelmiş olabilir.’ dedi. Sonra temiz bir kanaldan kendisine ulaştığına kanâat getirdiği dinarları gönderince şeyh efendi onları kabûl etti.”

Muhammed ibnü Kudâme Hazretleri'nin eşi **Âmine bintü Ebî Mûsâ** (*Rahimehellâh*) şöyle anlatmıştır: “Ben ne zaman hâmile kalsam onun kelâmından ve hâlinden çocuğumun erkek mi dişi mi olduğunu anlardım. Bir kere bir adam ona hediye olarak bir koyun getirdi, o da: ‘Şimdi bu koyunu kesmeyelim, doğurmasını bekleyelim, sonra bir tâne daha alırız, ikisini de akîka olarak keseriz.’ deyince ben: ‘Oğlum mu olacak (ki iki kurban keseceğiz)?’ deyiverdim, o da güldü. Birkaç gün sonra oğlum **Süleymân**'ı doğurdum.

Yine bir kere hâmile kaldığımda: ‘Babamın adı **Ahmed** idi, bu sefer onun to-rununa da **Ahmed** ismini takacağım.’ dedi, bir zaman sonra ben ona **Ahmed** isimli oğlunu doğurdum.” (*ez-Zehabî, Târîhu'l-İslâm, terceme rakamı:361, vefât senesi:601-610, sh:272-273*)

Ebu'l-Muzaffer el-Vâ'ız (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır: “Bir kere bana kulunç isâbet etmişti, o sırada yanıma **Şeyh Ebû Ömer** (Muhammed ibnü Kudâme) girdi, elinde öğütülmüş harnup (keçi boynuzu) vardı, bana: ‘Bunu tüket.’ dedi. O sırada yanımda bulunanlar: ‘Bunu yemek kuluncu daha da artırır ve ona zarar verir.’ dedilerse de onların lafına îtibâr etmeyip onu yedim ve o anda iyileştim.” (*Sibt ibnü'l-Cevzî, Mir'âtü'z-zamân, 8/549-550*)

Vefâtından Önce Kutupluk Makâmına Eriştiği

İmâm-ı Zehebî (*Rahimehullâh*)ın “*el-Muh-târa*” isimli sahîh hadîs kaynağının müellifi büyük muhaddis **Ziyâ el-Makdisî** (*Rahimehullâh*)dan nakli vechile; **Muhammed ibnü Kudâme Hazretleri** ömrünün son altı senesinde (evliyânın reisliği anlamına gelen) “Kutbiyyet makâmı”na mazhar olmuştur.

Nitekim **Ebû Bekr ibnü Ahmed el-Mukrî** (*Rahimehullâh*) Mekke’de gördüğü Yemen meşâyihından bir zâtın, kendisine: “Biz **Şeyh Ebû Ömer** (Muhammed ibnü Kudâme) **Hazretleri**’nin yüzü suyu hürmetine **Allâh-u Te‘âlâ**’dan yağmur talep ediyoruz, zîrâ şüphesiz o, yedilerdendir.” dediğini nakletmiştir.

Fakîh **Abdürrezzâk ibnü Ebi’l-Fehm** (*Rahimehullâh*)ın naklettiği vechile; Mağrib’den bir zât Şam’a gelerek Kâsiyûn Dağı’nı sordu, kendisine dağ gösterilince oraya çıkıp **Şeyh Muhammed ibnü Ku-**

dâme Hazretleri’ni buldu ve ona: “Ben Mağrib’den (Fas’tan) ancak seni ziyâret etmek için geldim.” dedi.

Giderken ona bunun sebebi sorulduğunda söylemek istemedi, fakat ısrâr edilince: “Benim Mağrib’de bir şeyhim vardı, evinden ancak namazlar için çıkar, sonra evine dönerdi, bir gece onu göremeyince âilesine sordum, evinde olmadığını öğrendim.

Sabah namazında görünce, gece nerede olduğunu sorduğumda: ‘Kâsiyûn Dağı’nda ikâmet eden **Şeyh Muhammed**’e kutubluk (evliyânın reîsi olma) makâmı verildi, biz (velîler) de dün gece hep birlikte onu tebrîk etmeye gittik.’ dedi. (Ben şeyhimden bu zâtın evliyânın kutbu olduğunu öğrendiğim için Fas’tan kalkıp Şam’a sırf onu ziyâret için geldim).” diye anlattı.

Zıyâ el-Makdisî (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır: “Bir kere **Muhammed ibnü Kudâme** (*Rahimehullâh*)ın oğlu **Şeyh Abdullâh ibnü Ebî Ömer** (*Rahimehullâh*)a babasının kutubluk makâmına eriştiğine dâir bir şeyler anlatmıştım ki o da:

‘Bir gün babama (Muhammed ibnü Kudâme (*Rahimehullâh*))a meşâyihdan bir cemâat geldi, izin alıp huzûruna girdiler, selâm verdiler, sonra çıktılar. Sonra başka bir cemâat geldi, yine aynı şekilde

selâm verip çıktılar.’ diye anlattı ve bir gün içinde gelip giden meşâyih heyetlerinin çokluğundan bahsetti.

O zaman ben kendisine: ‘Sen onları tanıyor muydun?’ diye sorunca: ‘Hayır! Bugüne değin onların ne kadar çok olduklarını düşünüp duruyorum.’ şeklinde cevap vererek, o gün babasına zamânın kutbu olma makâmı verildiğine işâret etmiş oldu.” (*ez-Zehebî, Târîhu'l-İslâm, terceme rakamı:361, vefât senesi:601-610, sh:273-274*)

Vefâtından Sonraki Tasarruf ve Kerâmetleri

Muhammed ibnü Tarhân ed-Dimeşkî ile **Mes'ûd ibnü Ebî Bekr el-Makdisî** (*Rahimehullâh*)ın nakilleri vechile; **Abdülvelî ibnü Muhammed** (*Rahimehullâh*) onlara şöyle anlatmıştır:

“Bir gün **Muhammed ibnü Kudâme** (*Kuddise Sirruhû*)nun kabrinde yalnız başıma Bakara Sûresi’ni okurken ﴿لَا فَارِضَ﴾ okuyacak yerde ﴿لَا ذُلُولَ﴾ şeklinde ğalat okumuşum. İşte tam o sırada **Muhammed ibnü Kudâme** kabrinden sesli bir şekilde benim kırâatimi tashîh edince çok korktum, titredim ve ziyâretten kalkmak zorunda kaldım.”

İşte bu kerâmeti nakleden **Zehebî** (*Rahimehullâh*): “**Abdülvelî** (*Rahimehullâh*) bu hâl üzere birkaç gün yaşayabilmiş, sonra da vefât etmiştir ki bu kıssa ulemâ tarafından nakledilen çok meşhûr bir hâdisedir.” demiştir.

Alî ibnü Mülâ'ib el-'Irâkî (*Rahimehullâh*) bu zâtın kabirden izhâr ettiği kerâmeti hakkında: “Bir kere **Şeyh Ebü Ömer**’in (Muhammed ibnü Kudâme (*Rahimehullâh*))ın kabrinde Kehf Sûresi’ni okurken

onun kabirden «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» diye zikrettiğini kulağımla işittim.” demiştir.

İmam Ebü Şâme (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır: “Onun kabrini ziyâret ettiğimde **Allâh-u Te'âlâ**’nın tevfiği ile kalbimin yumuşadığını hissettim ve ağlamadan duramadım, yanımdaki arkadaşım da aynı şeyleri hissetti.”

Yine **Ebü Şâme** (*Rahimehullâh*)ın nakline göre; güvenilir ulemâdan biri rüyâsında **İmâm-ı Şâfi'î** (*Radyallâhu Te'âlâ Anh*)ın bir tarafa doğru gittiğini görmüş ve ona nereye gittiğini sormuş, o: “**Ahmed ibnü Hanbel**’i ziyârete gidiyorum.” deyince o zât onu tâkip etmiş.

Bir de bakmış **İmâm-ı Şâfi'î** (*Radyallâhu Te'âlâ Anh*)ın girdiği ev **Şeyh Muhammed ibnü Kudâme**’nin eviymiş.

(Muhammed ibnü Kudâme (*Kuddise Sirruhû*) **Ahmed ibnü Hanbel** (*Radyallâhu Anh*)ın mezhebinden olması hasebiyle işte bu sâlih rüyâ onu ziyâretin **Ahmed ibnü Hanbel** (*Radyallâhu Anh*)ı ziyâret gibi olduğuna delâlet etmektedir.” (*ez-Zehebî, Târîhu'l-İslâm, terceme rakamı:361, vefât senesi:601-610, sh:276, 278*)

Vefâtı ve Öncesindeki Amelleri

Muhammed ibnü Kudâme (*Kuddise Sirruhû*) ilim, amel ve cihâd ile geçirdiği 79 yıllık ömründen sonra H. 621 yılının Rebûlevvel ayının 28'ine denk gelen bir pazartesi günü ikindiden sonra vefât etmiştir.

Âsiye bintü Muhammed ibni Halef (*Rahimehellâh*) şöyle anlatmıştır:

“Bu mübârek zât vefâtından evvel âilesine bâzı vasiyetlerde bulundu, sonra kıbleye dönerek “Yâsîn okuyun” buyurdu, kendisi de:

﴿إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا
وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾

“Şüphesiz Allâh sizin için bu (İslâm) dîni(ni) seçmiştir. O hâlde siz ancak Müslümanlar olarak ölüň.” (*el-Bakara Sûresi:132*) âyet-i kerîmesine kadar okuduktan sonra:

«اللَّهُ تَبَتَّكُمْ عَلَى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ.»

“Allâh-u Te‘âlâ sizi Kitab (Kur‘ân-ı Kerîm) ve Sünnet (Rasûlüllâh (*Sal-lellâhu Aleyhi ve Sellem*))in hadîs-i şerîleri ile amel) üzere sâbit kılsın.” diyerek vefât etti.

Hastalığında kendisinden ayrılmayan **Âsiye bintü Muhammed** (*Rahimehellâh*)ın nakline göre; âhir ömründe sıralı oruç tutuyordu ve hasta olduğu dönemde de yemeği çok azaltmıştı, bu yüzden ağaç dalı gibi zayıf kalmıştı.

Muhammed ibnü Kudâme (*Kuddise Sirruhû*) vefât ederken tesbîhe devâm ettiğinden parmakları kıvrık hâlde idi.

Cenâzesinin gasil suyunu insanlar teberrüken elbiselerinin ve hırkalarının içerisine serptiler.

İbrâhîm Muhammed ibnü'l-Ezher (*Rahimehullâh*)ın nakli vechile; cenâzesinde yirmi bin kişi hâzır bulundu.

Muhammed ibnü Kudâme Hazretleri arkasında çok kıymetli eserler bıraktı. Bunlardan biri de (Şam'daki) Kâsiyûn Dağı'nın eteklerinde bulunan medresesidir, kendisi o medreseyi Kur‘ân ve fıkıh ilimlerine vakfetmişti ki orada Kur‘ân'ı ezberleyenlerin sayısını Allâh'tan başka kimse bilmemektedir. (*ez-Zehbî, Târîhu'l-İslâm, terceme rakamı:361, vefât senesi:601-610, sh:267, 275, 278*)

Allâh-u Te‘âlâ Muhammed ibnü Kudâme (*Kuddise Sirruhû*) hakkında kalem aldığımız ve sizin de okumaya vakit ayırdığınız bu iki makâle hürmetine cümlemizi bu mübârek zâtın ve emsâli sâlih velîlerin dünyâda himmetlerine, âhirette şefâatlerine nâil ve mazhar eylesin. Âmîn!

Mahmud Efendi
Hazretleri'nin
KIYMETLİ KELÂMLARINDAN

- Kibirli bir insanla karşılaştığınız zaman ona **Firavun**'un halini anlatın.
- Amel ve ilim bakımından kendini din kardeşinden üstün görenin ameli de ilmi de hebâ olur.
- Hiç kimsenin büyüklenmeye hakkı yoktur, herkes kendini küçük bilsin.
- Bir insan azar mı azar, kendine kuyu kazar mı kazar. Dinin aleyhine yazar mı yazar.
- Aman göreyim sizi! Kendini beğenmek çok fenâdır. Şeytanın başına gelen bu haller, hep kibirdendir.

• Aman ha! Bir daha bugün ele geçmez. Toprak bilelim, toz bilelim kendimizi, hele müminlerin ayak tozu bilelim.

• Kendini beğenirsen **Mevlâ** seni beğenmez.

• Eğer fakirlik, hastalık ve ölüm olmasaydı insanoğlunun kibirden başı eğilmez olurdu.

• Tevâzu hasîs (alçak) adamı yükseltir, kibir de yüksek adam alçaltır.

• Millet seni bilse ne olur?! Şeytani bütün millet biliyor da ne oldu?!

• İnsan lağıma düşse bir teneke su onu temizler ama şeytanın attığı pislikten kolay kolay temizlenemez.

• Biz yanlış yapmasak şeytan bize tesir edemez. Eğer yanlış yaparsak şeytanın kaydırmasından kimse bizi tutamaz. Eğer yamulursak **Allâh** da bizi yamultur.

• **Cenâb-ı Hakk**'ın emrini dinleyip yemeyi, içmeyi, konuşmayı, giyinmeyi Kur'ân-ı Kerîm'in âyetlerine göre yapmak gerekir. Nefse, şeytana, nefis ve şeytanın yolunda giden kâfir, münâfık ve fâsiklara uyulacağına, **Cenâb-ı Hakk**'ın emrine uyulmalı değil midir?! Bizlere onlar mı nefes aldırıyor?! Onlar mı güldürüyor, işittiriyor?!

• Hakikatine muttali olunmayan bir şey hakkında kalbe gelen kötü düşünceler şeytandandır. Binâenaleyh hemen hüküm vermemek gerekir. Müminler

hakkında vehim ve şüphe yollu sû-i zan etmek haramdır. Sû-i zan; müşâhede edilmeden, bir başkası hakkında kalbe gelen fenâ düşüncedir. Sû-i zannın zıddı, hüsn-ü zandır. Hüsn-ü zan bir kimse- nin veya hâdisenin hakkında vicdânen iyi bir kanâate sâhip olmak demektir. Hiç kimse hakkında yok yere sû-i zanda bulunulmamalıdır. Bunlar hep şeytanın vesveseleridir.

• Tembellerle arkadaşlık etmeyin. Gevşek kimselerle oturup kalkarsanız siz de gevşek olursunuz. **Rabbimizi** ne kadar zikretsek doymayalım, kaşığı yere koymayalım.

• Dini, hem nefsin şerrinden, hem şeytanın şerrinden hem de nefis ve şeytana uyanların şerrinden muhafaza edin. Bu din için telefonlar edin, fakslar çekin, mektuplar yazın, seferlere çıkın. Nerede bunları yapmak?! Alaca dana gibi yatıyor. Böyle yatmakla iş olur mu?! Kışın kediler sobanın altında yatarlar, bacaklarını da uzatırlar. Tembel Müslüman da aynı o kedi gibi. Seferber olmamız lazım. Bu dini düşmanların elinden kurtarmak için bu kadar çalışmak yetmez. Bütün âzâlarını bu dosdoğru dine dikeceksin.

• Biz nasıl ibadet ediyoruz? Tembel tembel. Ama dünya işi olsa koşa koşa yapardık. Namaza kalkacak düşünüyor: "Ben bu namazı nasıl kılacağım?! Dizlerimin dermanı yok, mafsallarım kesildi." Bir sürü bahâne buluyor!

(Mahmud Efendi Hazretleri'nden Duyulan Hikmetli Sözler, sh:204, 260, 272)

MUSTAFA ÖZTÜRK'ÜN İTİKÂDEN SAKAT GÖRÜŞLERİ -2

DR. AHMET GELİŞGEN Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

Bu makalenin ilk bölümü geçen ay yayımlanmıştı.

Adana İlahiyat Fakültesi'nden, İstanbul Marmara İlahiyat Fakültesine transfer edilen Mustafa Öztürk'ün İslam itikadına aykırı bazı görüşleri eser ve konuşmaları üzerinden aşağıda sıralanmıştır.

İncelendiği takdirde yazar Mustafa Öztürk'ün çoğu yazısında sakıncalı fikirlerin tespit edilebileceği düşüncesindeyiz. Yazılarının tamamını incelemek, bizim işimiz olmayacağı gibi, harcanan vakte de yazık olur. Bu hususta maksat, din adına sakıncalı fikirler ortaya koyan şahısları objektif olarak tanımak ve tanıtmaktan bir şey değildir. Onun için birkaç kitap, makale ve videosunu incelemenin yeterli olacağını düşünüyoruz.

.....

6) NAMAZ VE ABDESTTEN SÖZ EDEN VIDEOSUNDAKİ İFADELER

Mustafa Öztürk'ün (<https://m.youtube.com/watch?v=JP-MNAeKHipk#>) linkinde yer alan videosunda ifade edilen bazı sakat görüşleri şöyledir:

a) “Miraç yoktur, bir kurgudan ibarettir. Miraca inanmıyorum kusura bakmayın.” (Fazlurrahman'la aynı görüşte).

b) “Namaz iki ya da üç vakittir. O da iki rekâttır. Belli bir kılınış şekli ve vakti yoktur. Peygamber bunu kendisi zamanla olgunlaştırmıştır. Cemaatle namaz diye de bir şey yoktur, asıl olan bir araya gelmek/toplanmaktır.”

Mustafa Öztürk'ün, yazılı ve sözlü, İslam itikadına aykırı daha tonlarca söylemi vardır. Fikirlerini tanımak için bu kadar örneğin yeterli olduğunu düşünüyoruz.

7) MUSTAFA ÖZTÜRK'ÜN CANER TASLAMAN HAKKINDAKİ VİDEOSU

Ekte linkini verdiğimiz videoda Mustafa Öztürk, -sözde- Caner Taslaman ve benzerlerini tenkit ediyor ve -sözde- geçmiş ulemayı da savunuyor... (Video için bkz: <https://youtu.be/tVNO60Sc-cQ0>).

Ancak bunun bir oryantalist taktiği olduğu kanaatindeyiz. Caner'le Öztürk'ün, aslında farklı düşüncelere sahip olduklarını düşünmüyoruz. Yukarıdaki görüşlerine bakarsanız, mahiyet olarak çok farklı olmadığı fark edilir. Fetöcülerin, Kur'an İslamcılarının, mealcilerin, tarihselcilerin ve Fazlurrahmancılarının ve hatta Şia'nın ortak paydaları, Hazreti Peygamber (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) ve sahabeden gelen süzülmüş birikimin eseri olan Ehl-i Sünnet inanç ve anlayışını, güya "köhneleşmiş" ve "köhneleştirici" görmeleridir.¹

Bu yüzden her biri aynı yolun yolcuları olarak, âdetâ aralarında görev taksimi yapmışçasına İslâmî ilimler ışığında ortaya konan bu birikimi yok etmeye çalışmaktadırlar. Sanki beraberlikleri yokmuş ve farklı ekollerdenmiş gibi de bir görüntü sergileniyor ki, birinin pabucu dama atıldığında, ötekiler de bundan etkilenmesin.

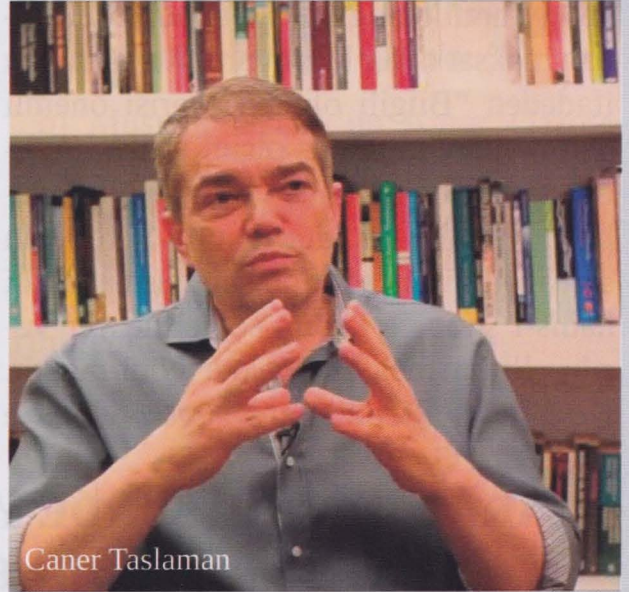
Dolayısıyla Mustafa Öztürk'ün bu beyanatının, son günlerde yıpranan Caner Taslaman'ı tenkit eder görüntüyle, onun üzerinden prim yapma gayretiyle verildiğini düşünmüyoruz. Bir bakıma videoda Öztürk "ben ondan değilim" demek istemektedir.

Bu söylediklerimiz, asla bir niyet okuma değildir. Mustafa Öztürk'ün, yukarıda belirttiğim çok vahim fikirlerine dayanarak elde ettiğim verilerdir.

Bilindiği gibi müsteşrikler, çok önemli bir zehri, belki 100 doğrunun arasına sıkıştırıp kitaplarında yutturmaya çalışırlar. İşin ehli bunları fark ederse de konunun mütehasısı olmayanların bunu fark etmesi zordur.

Yukarıda linkini verdiğimiz videoda yer alan Mustafa Öztürk'e ait iki cümleyi özet olarak dikkatlerinize sunmak isteriz:

1) Kendisinin kitabını okumadan, ona selam vermeden, onunla çay içmeden

kendisini sapıklıkla suçlayanlar için şu bedduayı yapıyor: "Allâh sizin belanızı versin o zaman! Bu Müslümanlık, size beni sapık kıldırarak kadar seviyeli iyi Müslümanlık buysa, o Müslümanlığın da Allah belasını versin!.."

2) Zemahşerî ve Fahreddin Râzî bağlamında geçmiş alimlerle ilgili olarak "O bilginin hepsi yanlış olsa, canım önemli değil, o kadar yanlış bilgin var mı senin? Yok!"

Bu düşünceleri kısaca değerlendirecek olursak: Birisinin yanlış tutumu varsa,

bunu Müslümanlık mı sapıttırılmış olur acaba? Bu nasıl saçma bir söz böyle? Hem de bir Tefsir Profesörünün ağzından... Hangi şarta bağlanırsa bağlansın, Müslümanlığa bela okumak, apaçık Allah'ın dinine sövmedir (hâşâ!) ve küfürdür. Ancak onun burada kastedtiği, onu suçlayan İslâmî anlayıştır, bela okuduğu da onun düşüncelerini tenkit edenlerin dayandığı İslâmî anlayış ki bu Hazreti Peygamber ve sahabenin yolu Ehl-i Sünnet'tir. Yukarıdaki örnekleri görüyorsunuz.

İkinci maddede belirttiğimiz ifadede de “Yanlış” bilgilerin de bir bakıma önemli ve kıymetli olduğuna işaret ediyor. Bundan maksat nedir bilmiyoruz?.. Ancak bu ifadede “Bilgili olun da gerisi önemli değil, velev ki yanlış olsun” anlamı çıkmakta. Halbuki yanlış ve sapık bilgi, cehaletten daha kötüdür. Fâtiha Sûresi'nin son âyetlerinin tefsirinde bu hususla ilgili hadîs-i şerîf ve tâbiun sözlerine yer verilir. İlmin maksadı hakka götürmektir. Rasûlüllâh Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve

Sellem), bırakın yanlış ilmi, faydasız ilimden bile Allâh'a sığınmış ve bu tavrı bize öğretmiştir.

Bu sakat ifadeler, epeyce doğrunun arasına yerleştirilmiş, İslâm itikadını ve geçmiş ulemâyı yerle bir eden, onlara belâ okuyan bir usturuplu saplamalardır. Öyle ki, bu videoyu beğenen iyi niyetli hocalarımız dahi olabilir...

8) MUSTAFA ÖZTÜRK'ÜN

Mustafa Öztürk

KARAR GAZETESİ'NDE YAYINLANAN CEMAATLER ALEYHİNE YAZILARI

Her şeyden önce kendimin, herhangi bir cemaate mensup olmadığımı ifadeyle söze başlamak isterim. Bu hususla ilgili olarak Mustafa Öztürk'ün, Karar Gazetesi'nde yayınlanan iki yazıdan bahsetmekle yetineceğiz.

a) Karar Gazetesi'nde yayınlanan 01.10.2016 Cumartesi tarihli “*Cemaatlerin Ortak Arızaları*” başlıklı yazısı (<http://m.karar.com/yazarlar/mustafa-ozturk/cemaatlerin-ortak-arizalari-2241>)

Mustafa Öztürk bu yazısında, Fetöçülük

vahşetinden hareketle, kimin ne yaptığını ayırt etmeden, tüm İslâmî cemaatleri karalama yoluna gitmektedir. Cemaatlerin tamamını, “mankurtluk” ve “haşhaşilik”le de suçlayan Mustafa Öztürk'e göre cemaatler; ilahiyatlarda karma eğitime karşı çıkıyormuş, dînî alanda yazıp çizilen meşhur ilahiyatçılara sapkınlık isnad edip nefret diliyle onları ötekileştiriyor, iftira ve karalamayla saldırıyorlarmış. Fetö'nün kalkışması dışında cemaatler, devlete karşı da sinsi bir pozisyon yürütüyorlarmış...

Mustafa Öztürk'ün bu ifadelerinden, Yahudilerin, anasınıfından itibaren yasakladıkları karma eğitime karşı çıkmalarının da suç olduğunu (!) anlıyoruz...

Yazıdan Bazı Örnekler:

“...Bu itibarla Hâşhâşîlik ve mankuruluşun FETÖ'ye mahsus bir arıza olmadığı açıktır.”

“Yine cemaatler ikbal ve istikbal vaat etmeyen bir siyasi partiye yanaşmanın “enayilik” olduğu yönündeki ortak bilinçle de maruf olup birçok cemaat siyasi havayı iyi koklama hususunda kendilerinden beklenenin fevkinde üst düzey bir performansa sahiptir.”

“Siyasetle ilgilenmiyormuş gibi poz vermek ve fakat desteklenen parti iktidar olur olmaz siyaset meydanının ortasına dalıvermek, daha açıkçası bakanlıkları paylaşmaktan İlahiyat Fakültelerinde karma eğitime karşı çıkmaya kadar birçok konuda siyaset ve hükümete ayar vermeye çalışmak, hatta holdingleşme düzeyinde dünyevî işlerle meşgul olmak cemaatlerin huy ve alışkanlık haline getirdikleri bir diğer ortak özelliktir.”

“FETÖ'nün 17-25 Aralık'ta hükümete, 15 Temmuz darbe girişimiyle devlete meydan okuması müstesna, hemen hemen tüm cemaatlerde devlet ve hükümetle didişmemek, devletle ilişkide uslu çocuk gibi tavır sergilemek genel bir ilkedir. Ancak bu ilkenin asıl anlam içermesi sinsiliktir.”

“Tüm cemaatler “ayranım ekşi” demeye ve kendini seçkin görmeye yeminli gibidir. Bu yüzden her bir cemaat tek hakikatçi bir dille konuşmayı pek sevmektedir. Bu durumun özellikle Ehlü's-Sünne ve'l-Cemâa tabirindeki cemaat kelimesinin işaret ettiği kapsayıcılık ve kuşatıcılığı lağ-

vedip bunun yerine ayrışma, kamplaşma ve gettolaşma pratiğini ürettiği şüphesizdir.”

“Cemaatlerde Ehl-i Sünnet itikadına sadakat esastır. Ancak bu söylem düzeyinde kalan bir esastır. Şöyle ki Ehl-i Sünnet itikadında mâsumiyet sadece peygamberlere mahsus bir özelliktir. Kaldı ki peygamberlerden zelle denilen ufak hatalar da sadır olabilir. “Hatasız kul olmaz” diye özetlenebilecek Sünnî itikada rağmen herhangi bir cemaatin kendi liderinden hata sadır olduğunu açıkça dillendirdiğine tanık olmak pek mümkün değildir. Bu bakımdan cemaatlerdeki karizmatik lider anlayışının Sünnîlikten ziyade, Şiîlikteki masum imam doktriniyle örtüştüğünü söylemek gerekir.”

b) Mustafa Öztürk'ün Karar Gazetesi'nde 15.10.2016 Cumartesi tarihinde yayınlanan “Cemaatlerin Cennetinde Yaşamak” başlıklı yazısı (<http://m.karar.com/yazarlar/mustafa-ozturk/cemaatlerin-cennetinde-yasamak-2349>).

Bu yazısında Mustafa Öztürk, tüm cemaatleri, yine bir ayırımı girmeden, isnad ve yakıştırmalarıyla “Bâtiniyye” fırkasına benzetmektedir ki, bu fırkanın İslam itikadıyla bağdaşır hiçbir yanı yoktur.

Makalede Öztürk: “Bir cemaate mensubiyet çerçevesinde dinin belli bir yorumunu benimsemek ile futbol takımı taraftarlığı arasında ciddi bir tutum farkı bulunmadığını” da ifade etmektedir.

Bu bağlamda Öztürk: “Cemaatlerin kendi sivil alanlarına çekilmeleri, özellikle devlet kurumlarına tasallut etmemeleri, siyasi iradeye karşı baskı grupları oluşturup köpürtülmüş oy potansiyellerini koz olarak kullanarak siyasetten pay kapmak gibi mülevves işlerle iştigalden vazgeçmeleri gerektiğine” de temâs etmektedir.

İnsan unsurunun olduğu her yerde hata olabilir. Bünyesinde “hata” bulunan bir bütünü, o hatadan dolayı alıp çöpe atmak veya o bütünü yok etmek mantıklı bir tutum olmasa gerektir. Aynen, bedenindeki bir arızadan dolayı bir kimseyi veya o organı yok etme yöntemine başvurulmadığı gibi. Cemaatler, özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında, dinin kökünden kü-rünüp atılmak istendiği dönemden beri, bu millete dinin özünü koruma güzelliğini bahşetmiş yapılarıdır.

Tarih boyunca da özellikle tasavvufî yapılar, İslam tarihi içerisinde var ola gelmiştir. Bu yapılar, her dönemde devlete köstek değil, destek vazifesi görmüşlerdir. Hatta tarihte Ertuğrul Gazi, Osman Bey, Fâtih, Yavuz ve Kanuni gibi çağ açıp çağ kapayan büyük devlet adamlarımızı da yetiştirenler de bu yapılarıdır. Bunun yanında tüm tebânın ahlâkî eğitimiyle de ilgilenerek, siyâsî otoriteden önemli bir yükü kaldırmışlar ve “iyi vatandaş” yetişmesinin en önemli âmili olmuşlardır.

Kabul edilir ki, birilerinin, halkı başıboş, dini sapkın anlayışlara sevketmenin önündeki en büyük engel de cemaatlerdir. Çünkü Ehl-i Sünnet görüşüne saygılı insanlara sapkın anlayışlarını aşılaya-

mıyorlar. Tarih boyunca misyonerler bu sıkıntılarını kitaplarında dahi yazmışlardır. Zira tesbihe dizili olan boncuk tanesini sinekler yuvarlayamaz...

Bu bakımdan cemaatlere saygılı olmak zorundayız. Dolayısıyla, dinine ve devletine sâdik dini cemaatler boy hedefi olarak değil, toplumun vazgeçilmez bir değeri olarak görülmelidir. Öyleyse bu nitelikteki dini cemaatleri Batınıliğe ve Feto’ya benzetmek, onları mankurt olarak nitelemek, haşhaşilik ve sinsilikle suçlamak, pek de iyi niyetli bir yaklaşım olmasa gerektir.

Bunları söylerken, şahsımın, hiçbir cemaate mensup olmadığını deklare etmemde fayda mülahaza ediyorum. 15 Temmuz meş’ûm ve alçak kalkışmasından sonra birilerinin, Fetö’ye kıyasla hükümetimizi, Ehl-i Sünnet toplulukları yok etmeye kışkırttıklarını biliyoruz. Bu durum, devlet ve hükümet için en büyük tuzaklardan birisi olabileceği ihtimalinden endişe etmekteyiz. Şükürler olsun bu tehlike, hükümet ve devlet adamlarımız tarafından da çoktan fark edilmiştir.

İşin en garip tarafı ise “Karar Gazetesi” gibi bir medya organında bu tür yazıların yayınlanmasıdır...

MUSTAFA ÖZTÜRK VE MEHMET GÖRMEZ İLİNTİSİ

Mustafa Öztürk’ün kitaplarının pek çoğunun, Ankara Okulu, Diyanet İşleri Başkanlığı ve TDV/Kuramer tarafından basıldığını görüyoruz. Bazı kitapları da Türkiye Diyanet Vakfı Matbaası’nda basılmış. Örneğin yukarıda saykınıcalı fikirlerini verdiğimiz “Kıssaların Dili” kitabı, Ankara okulu yayınları olup,

TDV Matbaası’nda basılmıştır.

Bilindiği üzere Ankara Okulu, Fazlurrahman ve genelde bu düşüncedeki kitapları yayınlayan “tarihselci” zihniyete sahip bir yayın kuruluşudur. İnternet sitesinde yer alan bilgiye göre Ankara Okulu, Mustafa Öztürk’e ait yayınladığı 23 adet

kitabın şu gün itibariyle (Haziran/2017) dağıtımını yapmaktadır. “Kur’an’ın içerisinde çağa, akla ve mantığa uymadığı gerekçesiyle çıkartılması gereken âyetler olduğunu” ileri süren İlhami Güler’e âit yayınladığı 15 eserin de şu anda dağıtımını yapmaktadır. (http://www.ankarao-kulu.com/mustafa-ozturk_20-4357).

Ankara Okulu’nun, düşünce ve yönetimi bakımından eski “İslamiyat” Dergisiyle kardeş bir kuruluş olduğu herkesçe bilinmektedir. Ankara Okulu yayın kuruluşunun yönetimini oluşturanlar, Mehmet Görmez’in fikir arkadaşlarıdır. M. Görmez, M. E. Özafşar, Bünyamin Erol, Yavuz Ünal gibi Diyanet yönetimindeki zevâtın yanı sıra, İlhami Güler gibi kişilerin, eski “İslamiyat” Dergisi yönetimini oluşturdukları dergi sayılarında kayıtlıdır. Mehmet Görmez bu derginin hem yayın kurulunda yer almış hem de uzun yıllar Genel Yayın Yönetmenliğini yürütmüştür.

Son yıllarda bizzat Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Mustafa Öztürk’ün ve İlhami Güler’in, Diyanet TV programlarında sıkça konuk edilmesi ve Mustafa Öztürk’ün Tv programlarının kitaplaştırılması, ayrıca, Diyanet/TDV ilintili “KURAMER”² tarafından da kitaplarının basılması, dikkati çeken bir durumdur.

Bununla da kalmayıp, Mustafa Öztürk, Diyanet’te resmi bir görevi olmamasına rağmen Diyanet’in çoğu ilmi ve stratejik toplantılarına katılmakta ve bu toplantılarda önemli rol üstlenmektedir. Öyle ki toplantılarda, DİYK üyeleri dâhil Diyanet’in en üst görevlerindeki şahısları dahi azarlayabilecek ve hakaret edebilecek derecede baskın role sahiptir. Diyanet yetkililerinin bu durumdan şikâyetçi oldukları da bilinmektedir.

İşin en vahimi ise, tarihselci anlayışa sahip Diyanet üst yönetiminin, oldukça da takdir toplayan mevcut DİB mealini ortadan kaldırmak amacıyla, tarihsellik anlayışıyla yeni bir meal yazmak için oluşturduğu “MEAL ÇALIŞTAYI”nın başına Mustafa Öztürk’ü getirmesi. Bu plan aleyhine bazı girişimler yapılmasaydı, Mustafa Öztürk başkanlığında yeni Diyanet Meâli çoktan basılmıştı. Şikâyetler üzerine çalıştay donduruldu....

Medyada yer alan haberlere göre, Mehmet Görmez ve Mustafa Öztürk’ün bir başka ilintisi de günümüzde Kur’an’ın onda birinin geçerli olduğunu her fırsatta işleyen Ömer Özsoy’un başında bulunduğu Frankfurt İslam Teoloji Bölümü tarafından Düzenlenen Kur’an Sempozyumu yolculuğudur.

Adı geçen Teoloji Okulu, başlangıçta TDV imkânlarıyla bizzat Diyanet İdaresi tarafından kurulmuş ve başına da Görmez’in İslamiyat ve Ankara Okulu’ndan arkadaşı Ömer Özsoy getirilmiştir. Şikâyetler üzerine son yıllarda bazı statü değişikliklerine gidilmiş, ancak bölüm, faaliyetlerine daha güçlü bir statüyle doludizgin devam etmektedir.

Basında yer alan bilgiler göre: 05-07 Haziran 2008 tarihleri arasında Frankfurt’ta, “**İslam**”ın Manevi Mirası: Günümüzde **Kur’ân**” konulu bir sempozyum tertiplenmiş. Sempozyum, Ömer Özsoy’un görevlendirildiği Goethe Üniversitesi “*İslam Dini Vakıf Profesörlüğü ve İslam Araştırmalarını Teşvik Topluluğu (GEFIS)*” üzerinden yürütülmüş.

Sempozyuma, İsrail’den ve Avrupa’nın muhtelif yerlerinden ünlü oryantalistlerin katılmış. Medya kaynaklarına göre sempozyumda, “*Kur’ân’ın onda biri-*

nin geçerli olduğu, geri kalanının ise tarihsel olduğu, Kur'an'ın ebediyen geçerli olmadığı ve evrensel olmadığı, Kur'an'ın ilk asırda yazılı metin olmadığı ve Kur'an'ın, Süryani-Hıristiyan unsurlarla dokunmuş olduğu" temalarına yer verilmiş.

Aynı basın kaynaklarına göre, zamanın Dış İlişkilerden Sorumlu DİB Bşk. Yardımcısı Mehmet Görmez'in de aralarında bulunduğu Yasin Aktay, Mustafa Öztürk, İlhami Güler ve Burhanettin Tatar'dan oluşan bir heyet sempozyuma Türkiye'den iştirak etmiş. Mehmet Görmez ayrıca, sempozyum açılış konuşmasını da yapmış.³

Gerek Ömer Özsoy'un kendisi tarafından yabancı basına verilen röportajda, gerekse Yasin Aktay'ın 16.06.2008 tarihli Yeni Şafak'taki yazısında, Frankfurt Goethe Üniversitesi'nde Prof. Ömer Özsoy başkanlığındaki İslam Kürsüsünün, 2003 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliği içinde kurulduğu belirtilmektedir. (Bkz. <http://www.yenisafak.com/yazarlar/yasinaktay/almanyada-islam-ve-oryantalizmin-etkileimi-11433>; (<http://www.evangelisch.de/inhalte/101383/27-08-2010/frankfurter-islam-studien-betonen-die-theologie>).

DİB Başkanı Ali Bardakoğlu'nun, 27.02.2008 tarihinde Anadolu Ajansı'na yaptığı basın açıklamasında da aynı hususa temas edilmiştir. Bu basın açıklaması, Diyanet sitesinde de 28.02.2008 tarihinde yayınlanmıştır.

Basında yayınlanan Ömer Özsoy ve Diyanet ilişkisine dair eleştirilerden sonra, yukarıda kaynak olarak gösterilen bazı linklerin silindiği gözlemlenmiştir. Ancak konu ile ilgili çok sayıda medya

haberi tarafımızca önceden kopyalanmış ve dökümü alınmıştır. Bu haberler doğru mudur, bilemiyoruz. Ancak bu kadar önemli iddialar hakkında, özellikle töhmetleri gidermek açısından ilgililerin bir açıklama yapmalarının faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

Bu yazıyı kaleme aldıktan sonra Mustafa Öztürk'ün, "Kur'an'ın Dili ve Retoriği" adlı kitabın kapağı içerine yapıştırdığım bir notu yeni gördüm. Zaten kitabı da bu bilgiyi aldıktan sonra, vahim iddiaları "ayne'l-yakin" olarak görmek için satın almıştım. Notun içeriği Mehmet Görmez'in, Mustafa Öztürk ilgisini yansıtan bir olayı konu almaktadır.⁴

Notta yer alan bilgi şöyledir:

"Mustafa Öztürk, Görmez'in Dini Yayınlarından sorumlu Başkan Yardımcısı olduğu dönemde, işbu kitabını, incelemek üzere Diyanet'e yollamış. Görmez yönetimindeki o zamanki Dini Yayınlar Dairesi, o günkü mevzuat gereği kitabı incelenmesi için DİYK'na gönderilmiş. Kitabı incelenmek üzere DİYK Uzmanı Şemsettin Ünal görevlendirilmiş.

Bu sırada, Başkan Yardımcısı Görmez, kitap hakkında olumlu rapor verilmesi için Kurul'a baskı yapmış. Diyanet'e bu surette gelen kitap üç maksatla gönderilir. Mümkünse yayınlamak, değilse yayınlanmasını satın almak, o da mümkün değilse tavsiye kararı aldırtmak. Bunun için, eski kanuna göre kitap zorunlu olarak DİYK'na gönderilir. Bu iddianın, Kurul Uzmanlarından şahidi vardır. Kitabın kurula girdiği ve raporlandığı da kurul sicilinde kayıtlıdır. Kanaatimiz odur ki, kitap, İslam itikadına çok çok aykırı olduğu için idari baskı da olsa olumlu rapor verilememiştir.

VE SON BİR NOT

A lınan duyumlara göre Mustafa Öztürk, Mehmet Görmez'in referansıyl Külliye'nin huzur derslerinin önemli katılımcılarından biri olmuştur. Aynı duyumlara göre 15 Temmuz'dan sonra Mustafa Öztürk'e hazırlatılan "Fetö Raporu", kendisi hakkında iyi algı oluşturmak amacıyla Külliye'ye takdim edilmiştir. Bu surette Mustafa Öztürk hakkında, kanaatimizce değerli bir ilahiyatçı imajı oluşturulmuştur. Halbuki asıl yüzü saklanmaktadır. Bu yüzden olsa gerek ki, Adana İlahiyat'tan, İstanbul Marmara İlahiyat'a transferi sağlanmıştır. Bu bakımdan Mustafa Öztürk'ün bu denli sakat fikirlerinin açığa çıkarılmasını kamu yararı açısından elzem görüyoruz. Devlet büyüklerimizin yoğun ülke sorunları içerisinde kişileri her yönüyle tanımalarının mümkün olmadığı açıktır.

Bu makale www.ahmetgelisgen.com adresinden alınmıştır.

Dipnotlar:

1 Bkz. Diyanet, Evrensel Mesajlar İslâm'a Giriş, Yeni Şafak Gazetesi Baskısı, s. 615.

2 Bkz. "KURAMER, KURAN'I İNKÂR EDEN KİTABI YAYINLAMIŞ!" <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=86#202902130815>

3 Bkz. http://tr.qantara.de/webcom/show_article.php/c-674/nr-226/i.html; <http://en.qantara.de/Koran-Studies-under-Scrutiny/8085c8154i1p164/index.html>; http://tr.qantara.de/webcom/show_article.php?wc=c=674&wc_id=94; <http://www.uni-frankfurt.de/fb/fb09/islam/forschung/symposien/symposium2008.html>; <http://www.timeturk.com/tr/2008/07/22/cizvit-papazi-korner-den-tarihselcilere-elestiri.html#.VRH2HE051fw>; http://www.islamvehayat.com/yazdir.php?haber_id=1673; <http://www.timeturk.com/tr/2008/07/22/cizvit-papazi-korner-den-tarihselcilere-elestiri.html#.VRH2HE051fw>; http://www.hanifdostlar.net/forum_posts.asp?TID=5808; <http://www.tumgazeteler.com/?a=3925522>; http://tr.qantara.de/webcom/show_article.php/c-678/nr-14/i.html; <https://ebubekirsifil.com/hangi-diyanet/>; <http://www.evangelisch.de/inhalte/101383/27-08-2010/frankfurter-islam-studien-betonen-die-theologie>; <http://www.evangelisch.de/themen/religion/frankfurter-islam-studien-betonen-die-theologie22277>; Milli Gazete, 10 Nisan, 2010; <http://www.tumgazeteler.com/?a=3925522>.

4 "Diyanet'te Kur'an Sünnet Aleyhtarlığı..." yazımız için bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=84#20290250>

HASAN KUDUOĞLU

DEVLETİ ALİYYE'NİN OTUZ DOKUZUNCU ŞEYHULİSLÂMİ

BÂLİZÂDE MUSTAFA EFENDİ

(Rahimehûllâh)

Vilâdet târihi: Bilinmiyor - Vefât târihi: 1662 / 1073

Şeyhulislâmlık târihi: 3 Safer 21 / 1067 Ekim 1656

9 Şâbân 23 / 1067 Mayıs 1657

Şeyhulislâmlık müddeti: 6 ay, 2 gün

Şeyhulislâmlar arasındaki sırası: 39.Şeyhulislâm

Meşîhat makâmındaki sırası: 51

Meşîhat dönemindeki pâdişah: **4.Mehmed**

- Târihçe-i Hayâtı -

Aslen Kastamonulu olup İstanbul'da doğdu. **Bâlî Efendi** adında bir mahalle imamının oğludur. Eserlerinde künyesini **Mustafa ibnü Bâlî ibni Süleymân el-İstânbûlî** şeklinde verir.

- İlmî Hayâtı ve Vazîfeleri -

İlk tahsîlini tamamladıktan sonra **Şeyhulislâm Hocaîzâde Mehmed Efendi**'ye intisâb ederek ondan mülâzım oldu.

Ardından müderrisliğe geçti ve Cemâziyelâhir 1025'te (Mayıs-Hazîran 1616) Sitti Hâtun, Muharrem 1029'da (Aralık 1619) Mesih Paşa, Safer 1030'da (Ocak 1621) İbrâhim Paşa-yı Atık, Şâbân 1030'da (Temmuz 1621) Osman Paşa, Şâbân 1032'de (Hazîran 1623) Ayşe Sultan medreselerine, Cemâziyelevvel 1033'te (Mart 1624) Sahn-ı

Semân medreselerinden birine, Cemâziyelâhir 1035'te (Mart 1626) Edirne Sultan Bayezid Medresesi'ne müderris oldu.

Rebûülevvel 1037'de (Kasım 1627) azledildi ve yeni bir görev için üç yıl kadar bekledi. Zilka'de 1040'ta (Hazîran 1631) Hâkâniyye-i Vefâ Medresesi'ne gönderildi.

Bundan sonra kadılığa geçti. Rebûülevvel 1042'de (Eylül-Ekim 1632) Muharrem 1043'ten (Temmuz 1633) başlamak üzere (tevkî) Medîne kadısı oldu ve iki yıl burada görevde kaldı. Resmî hizmet süresini tamamlayınca İstanbul'a döndü (Muharrem 1045 / Temmuz 1635). Dört yıl herhangi bir vazîfe alamadı. Muharrem 1049'da (Mayıs 1639) Üsküdar kadılığına getirildi. Bu görevi iki yıl sürdü, Rebûülevvel 1051'de (Hazîran 1641) mâzul olup Mudurnu kazâsı arpalık olarak tahsis edildi.

Rebûlevvel 1057'de (Nisan 1647) Bursa kadılığı pâyesiyle Galata kadılığına getirildi. Beş ay sonra azledildi. Rebûlevvel 1058'de (Nisan 1648) **Çivizâde Şeyh Mehmed Efendi**'nin yerine Rumeli kazaskeri olduysa da üç ay içinde emekliye ayrıldı, kendisine tahsis edilen arpalıklarıyla geçindi.

Ramazan 1062'de (Ağustos 1652) **Hocazâde Mesud Efendi**'nin yerine Anadolu kazaskerliğine getirildi. Muharrem 1063'te (Aralık 1652) görevden ayrıldı ve kendisine çeşitli arpalıklar tahsis edildi.

- Şeyhulislâm Olması -

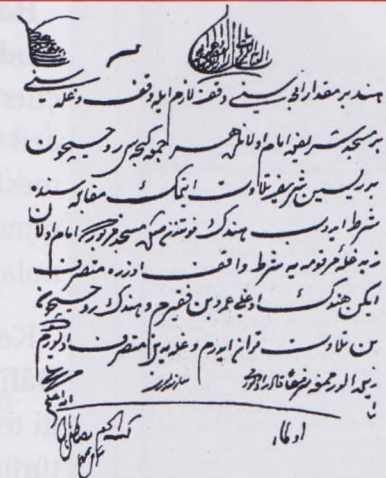
Bâlîzâde Mustafa Efendi 3 Safer 1067'de (21 Kasım 1656) **Hanefî Mehmed Efendi**'nin yerine şeyhulislâm oldu.

- Şahsiyeti -

Kaynaklarda karakteri ve idârî tasarrufları hakkında umûmiyetle rakiplerinden aktarılan ağır ithamlara yer vermekle birlikte altı ay gibi kısa bir süre sonra (9 Şâbân 1067 / 23 Mayıs 1657) şeyhulislâmlıktan alınmasının ardında köklü islahata girişen **Vezîriâzam Köprülü Mehmed Paşa**'nın icraatına ayak uyduramamasının yattığı anlaşılmaktadır.

Bunda **Köprülü Mehmed Paşa**'nın himâye ettiği **Bolevî Mustafa Efendi**'yi bu göreve getirmek istemesinin de rolü vardır. Azlinden sonra kendisine Filibe kazâsı arpalık verilip bizzât oraya gitmesi emredilmişti. Galata kadılığına tâyin edilerek on gün kadar bu görevde kalan oğlu **Mehmed Efendi**'nin de onunla berâber gitmesi fermân olundu.

Zilhicce 1067'de (Eylül 1657) kendisine Filibe kazâsı yerine Yanbolu ile Nevâhî kazâları tahsis edildi. Muharrem 1069'da (Ekim 1658) arpalıkları Gümölcine ve Vize kazâlarına çevrildi. Receb 1072'de (Mart 1662) arpalık olarak yeniden Ayıntab kazâsı verildi.

1- **Bâlîzâde Mustafa Efendi**'nin bir fetvâsı, cevap kısmı kendi el yazısıdır:

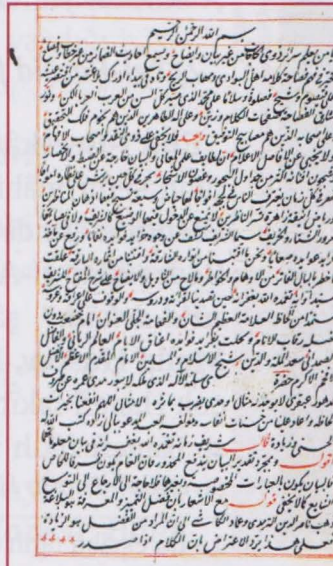
“Allâhümme yâ Veliyye'l-ismeti ve't-tevfîk Nes'elüke'l-kifâye ve'l-hidâye

Bu mesele beyânında cevâb ne vechiledir ki?

Hind bir miktâr akçesini vakf-ı lâzım ile vakf ve gallesini bir mescid-i şerîfe imâm olanlar her cumâ gecesi rûhiçün birer Yâsîn-i Şerîf tilâvet mukâbelesinde şart idüp Hind'in fevtinden sonra mescid-i mezbûrda imâm olan Zeyd galle-i merkûmeye şart-ı vâkıf üzre mutasarıf iken Hind'in oğlu Amr, ben fakirim ve Hind'in rûhiçün ben tilâvet-i Kur'ân iderim ve galleye ben mutasarıf olurum deyü Zeyd'e aldurumağa şer'an kâdir olur mu? Beyân buyurulup müsâb oluna!

el-Cevâb: Allâhu a'lem, olmaz.

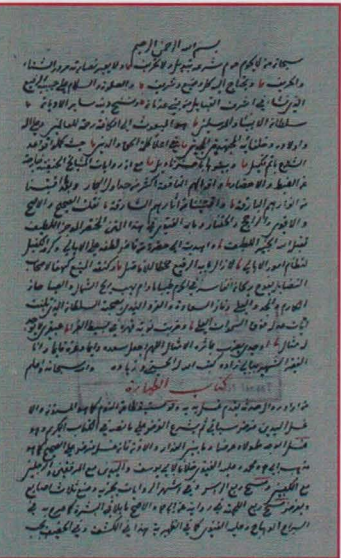
Ketebehû el-hakîr Mustafâ Efendi, ufiye anh.

2- **Bâlîzâde Mustafa Efendi**'nin “**Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Miftâh**” adlı eseri (Süleymâniye Ktp, Şehid Ali Paşa, rakam:2218)

3- Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin "el-Ferâid fi halli'l-mesâili ve'l-fevâid (ve'l-kavâ'id)" adlı eseri (Süleymâniye Ktp, Hasan Hüsnü Paşa, rakam:515)

4- Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin "el-Ahkâmü's-samediyye fi's-şer'ati'l-Muhammediyye" adlı eseri (Süleymâniye Ktp, Murad Molla, rakam:526)

Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin rakibi olan Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'nin onun hakkında yazdıkları sonraki târihçileri de etkilemiş, aradaki bu çekişmeyi göz ardı eden Na'imâ, azil bahsinde ilmiye tarîkinin usul ve merâsimine riâyet etmemesi, ulemâda bulunması gereken vakar ve metânetten yoksun olması, görevlerin tevcihinde çok yanlış davranması gibi konuları öne çıkarmıştır.

Kendinden emin üslûbu ve sert ifâdeleriyle dikkat çeken Bâlîzâde Mustafa Efendi meşhur Hanefî fakihlerine yönelttiği tenkitleriyle tanınmakta ve bu açıdan eserleri Hanefî literatürünü anlamak için önemli ipuçları taşımaktadır.

- Vefâtı -

1073 Cemâziyelevvelinde (Aralık 1662) Sütlüce'deki sâhil-hânesinde vefât etti. Vefâtına şu güzel cümle ile târih düşürülmüştür:

مُصْطَفَى أَوْلَسُونِ شَفِيعِ مُصْطَفَى

"(Muhammed) Mustafa (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem), (Bâlîzâde) Mustafa'nın şefâatçisi olsun. (Âmîn!)" (1071)¹

Evinin yakınında medfun olup mezarı kaybolmuştur.

- Eserleri -

1) "Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Miftâh."

Seyyid Şerîf el-Cürçânî'nin Sekkâkî'ye âit "Miftâhu'l-'ulûm" üzerine yazdığı "el-Misbâh" adlı şerhin hâşiyesi olup başta Kemalpaşazâde olmak üzere Taftâzânî, İmâdüddin el-Kâşî ve Molla Husrev gibi "el-Miftâh" a şerh ve hâşiye yazmış âlimlere yönelik eleştirilerle doludur. (Süleymâniye Ktp., Şehid Ali Paşa, rakam:2218; Bağdatlı Vehbi Efendi, rakam:1776)

2) "el-Ferâid fi halli'l-mesâili ve'l-fevâid (ve'l-kavâ'id)."

Ebu'l-Berekât en-Nesefî'nin "Kenzü'd-dekâik" adlı eserinin şerhi mâhiyetinde bir çalışma olup Bâlîzâde Mustafa Efendi eserinde İbnü Nuceym, Osmân ibnü Ali ez-Zeyla'î, Bedreddîn el-Aynî ve İbnü Gânim el-Makdisî gibi "Kenzü'd-dekâik" şârihleriyle Velvâlicî, Kâsânî, Sadrüşşerîa, Molla Husrev, Kemalpaşazâde ve İbnü'l-Hümâm gibi birçok Hanefî fakîhini gerek mezhebin temel eserlerinden gerekse Hanefî fıkıh usûlünden hareketle eleştirmektedir. (Süleymâniye Ktp., Hasan Hüsnü Paşa, rakam:515; Ayasofya, rakam:1238, 1239)

1 - İki eksikli târih düşürülmüştür.

Çok geniş bir literatürden faydalandığı görülen **Bâlîzâde Mustafa Efendi** eserini önce **Sultan İbrâhîm**'e ithâf etmiş (Süleymâniye Ktp., Hasan Hüsnü Paşa, rakam:515, vr. zahriye b), fakat muhtemelen şeyhulislâmîlığa tâyininden evvel yaptığı değişiklikle kitabının yeni nüshalarında **4.Mehmed**'i ithâf makamı olarak kaydetmiştir. (Süleymâniye Ktp., Ayasofya, rakam:1238, vr:2a)

3) "es-Seyfü'l-meslûl fî şer'î'r-Rasûl."

Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin nevâzil türündeki üç eserinden ilkidir. (Tsmk, Medîne, rakam:376)

4) "el-Ahkâmü's-samediyye fi'ş-şerî'ati'l-Muhammediyye."

Hanefî mezhebinde "müftâ bih" olarak nitelendirilen görüşleri bir araya getirmek amacıyla hazırlanan nevâzil türü bir eserdir. (Murad Molla Ktp., rakam:526)

5) "Mîzânü'l-'amel (Fetâvâ)."

Zengin bir literatürden faydalanılarak kaleme alınan bu eser de fıkıh baplarına göre tasnif edilmiş, mukaddimesinde bâzı fıkıh usûlü konularına ve son bölümünde delillerin teâruzunu hakkında ispat hukûkuna dâir tartışmalara yer verilmiştir. (Süleymâniye Ktp., Yeni Câmi, rakam:675)

Gedizli Mehmed Efendi, Bâlîzâde'nin fetvâlarını yeniden düzenlediği Mecmû'a-i Fetâvâ-yı Bâlîzâde adlı kitabını muhtemelen **Bâlîzâde**'nin bu üç nevâzil eserinden hareketle hazırlamıştır.

6) "Hâşiyetü Bâlîzâde 'alâ Hâşiyeti Sa'dî Çelebi."

Ekmeleddîn el-Bâbertü'nin "el-Hidâye" üzerine kaleme aldığı "el-Înâye" adlı şerh **Sâdî Çelebi**'nin yazdığı hâşiyenin reddiyesi mâhiyetindedir. (Murad Molla Ktp., rakam:609)

7) "Hâşiyetü 'alâ Hâşiyeti's-Sa'dî 'ale'l-Beyzâvî."

Bu eserde de hemen her meselede **Sâdî Çelebi**'nin görüşleri tenkit edilmektedir. (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, rakam:302)

8) "Risâle fîmâ revâhu Ebû Eyyûb el-Ensârî."

Ebû Eyyûb el-Ensârî (Radiyallâhu Anh)ın rivâyet ettiği hadîs-i şerîfleri bir araya getirmek amacıyla kaleme alınan eser "Risâletü Bâlîzâde fî hakkı Hazreti Hâlid

5- Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin "Mîzânü'l-'amel (Fetâvâ)" adlı eseri (Süleymâniye Ktp, Yeni Câmi, rakam:675)

6- Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin "Hâşiyetü Bâlîzâde 'alâ Hâşiyeti Sa'dî Çelebi" adlı eseri (Süleymâniye Ktp, Murad Molla, rakam:609)

rağiyallâhu ‘anh” (Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, Arabî, rakam:2447) ve **“el-Ehâdîsü’l-merviyye ‘an Hâlid ibni Zeyd”** (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, rakam:801) gibi adlarla kaydedilmiştir.

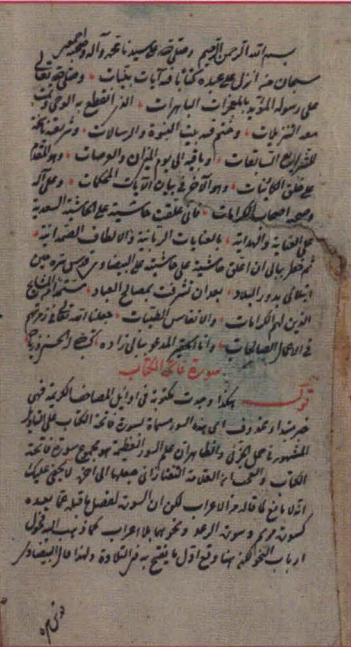
Bâlîzâde Mustafa Efendi erken dönem hadîs kaynaklarını kullanmakla berâber onun eserini daha çok **İbnü Kesîr** ve **Süyûtî** gibi geç dönem müelliflerinin çalışmalarından istifâde ederek hazırladığı görülmektedir.

9) “Şerhu Kasîdeti’l-Münferice.”

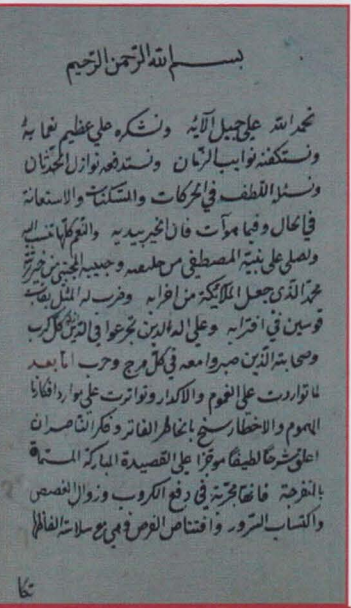
(Süleymâniye Ktp., Esad Efendi, rakam:3772, vr:175b-180a)

Bâlîzâde Mustafa Efendi’nin şeyhulislâmlığı sırasında verdiği ve kendi el yazısıyla kaydettiği fetvâlarından bir kısmı günümüze ulaşmıştır. (Süleymâniye Ktp., Şehid Ali Paşa, rakam:844, vr:96-b108b)

Rûhu için el-Fâtîha.

7- Bâlîzâde Mustafa Efendi’nin **“Hâşiyey ‘alâ Hâşiyeti’s-Sa‘dî ‘ale’l-Beyzâvî”** adlı eseri (Beyazıt Devlet Ktp, Veliyyüddin Efendi, rakam:302)

8- Bâlîzâde Mustafa Efendi’nin **“Şerhu Kasîdeti’l-Münferice”** adlı eseri (Süleymâniye Ktp, Esad Efendi, rakam:3772)

Kaynaklar:

- (Mehmet İpşirli, Eyyüp Said Kaya, Tdv İslâm Ansiklopedisi, 31/294-295; Müstakimzâde Süleymân Sa‘düddîn, Devhatü’l-meşâyih, sh:67-68; Aynı mlf., Devhatü’l-meşâyih (me‘a-zevl), Süleymâniye Ktp., Yazma Bağışlar, rakam:5497, verak:29a-29b; Şeyhî, Vekâyi‘u’l-fuzalâ, 1/297-298; İlmiyye Salnâmesi (haz. Seyid Ali Kahraman, Ahmed Nezih Galitekin, Cevdet Dadaş), sh:386-387, 760; Ahmed Sıdkî, Mu‘cemü şüyûhi’l-İslâm fi’l-‘ahdi’l-‘Osmânî, 1/496-499; Abdülkadir Altunsoy, Osmanlı Şeyhulislâmları, sh:87; Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi’nde Şeyhulislâm Fetvaları, sh:14; Serhat Başar, Osmanlı Şeyhulislamları, sh:96; İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, 5/127; Uzunçarşılı, Osmanlı Târîhi, 4/475-476; Na‘îmâ, Târîh, 6/230, 241, 260-261; Bursalı Mehmet Tâhir, Osmanlı Müellifleri, 1/258; İsmâ‘il Paşa el-Bağdâdî, İzâhu’l-meknûn, 2/612; Aynı mlf, Hediyetü’l-‘ârîfîn, 1/230; ‘Ömer Rızâ el-Kehhâle, Mu‘cemü’l-müellifîn, 12/254; ez-Ziriklî, el-A‘lâm, 8/136; Bâlîzâde, Hâşiyey ‘alâ Şerhi’l-Miftâh, Süleymâniye Ktp., Şehid Ali Paşa, rakam:2218, vr:155a; Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, Ravzatü’l-ebrâr Zeyli (haz. Nevzat Kaya), Ankara 2003, sh:117, 145, 180, 291-292, 300, 303, 333)

İletişim adresi: hasan.kudu@hotmail.com

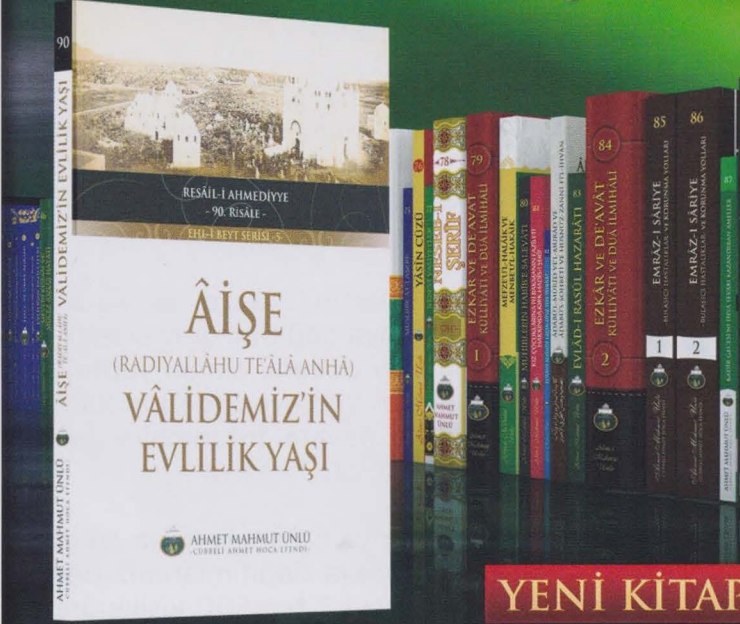
eL-KADR SÛRESİ'NİN FAZÎLETLERİ

YENİ KİTAP

0212 912 10 58
www.herseybusepette.com

ÂİŞE (RADIYALLÂHU TE'ÂLÂ ANHÂ) VÂLİDEMİZİN EVLİLİK YAŞI

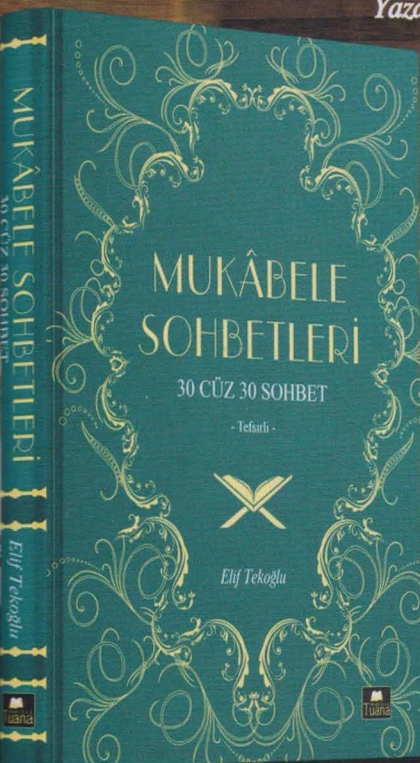

YENİ KİTAP

0212 912 10 58
www.herseybusepette.com

MUKÂBELE SOHBETLERİ

Yazar: Elif Tekoğlu

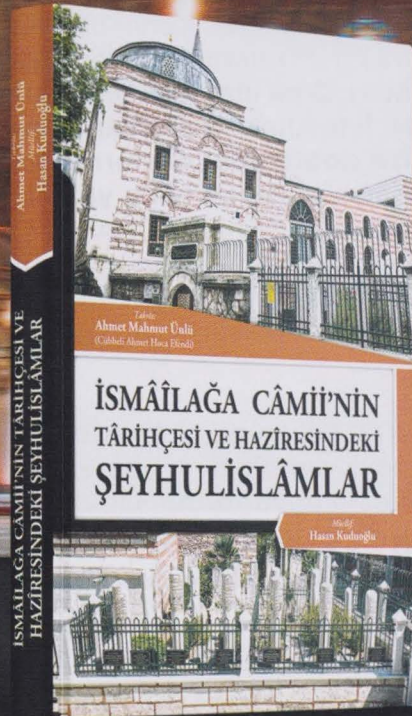

YENİ KİTAP

0212 912 10 58

İSMÂİLAĞA CÂMİİ'NİN TÂRİHÇESİ VE HAZİRESİNDEKİ ŞEYHULİSLÂMLAR

Takriz: Ahmet Mahmut ÜNLÜ
Yazar: Hasan KUDUOĞLU

YENİ KİTAP

0212 912 10 58

ÖMER FARUK KORKMAZ

“KÂFFETEN Lİ’N-NÂS” VE “EYYUHE’N-NÂS” İFADELERİ NE ANLAMA GELMEKTEDİR?

(Mustafa Öztürk’ün Konu Hakkındaki
Bâtıl Görüşlerinin Tenkîdi - 7)

Öztürk, Kur’an’ın evrensel iddiasında bulunmadığı iddiasını genel bir cümleyle iddia ederek girdiği konuyu, evrensel olduğunu ispat eder gördüğü ikin ayeti kendince tevil ederek delillendirmeye çalışıyor.

Nitekim Öztürk’ün bu bağlamdaki ifadeleri aynen şöyle:

“Bu noktada özellikle 34/Sebe 28. ayetteki *kâffeten li’n-nâs* ibaresine istinaden Hz. Peygamber’in tüm insanlara gönderildiği söylenebilir. Fakat bu bir yorumdur. Zire klasik tefsirlerde *mezkûr* ibareye dair iki yorum mevcuttur. Bizce daha makul olan diğer yoruma göre *kâffe* kelimesi ile ilgili ayette “engel olmak, alıkoymak” anlamında kullanılmıştır. Buna göre ibarenin aslı *kâffen li’n-nâs*’tır.

Kelimenin sonundaki *ta* harfi mübalağa içindir. Hülâsa, ayetteki *ve-mâ erselnâke illâ kâffeten li’n-nâs* ibaresi Hz. Peygamber’in insanları, yani Mekke ve çevresindeki müşrik halkı şirk inancından vazgeçirmek maksadıyla gönderildiğini

ifade eder. İlgili ayette geçen “insanlar” (*en-nâs*) kelimesine Mekke ve çevresindeki insanlar şeklinde bir mana verilmesine itiraz edenlerin, Kur’an’daki “Ey İnsanlar!” şeklindeki hitaplara klasik dönemlerdeki müfessirlerce, “Ey Mekke halkı!” şeklinde mana verildiğini göz ardı etmemeleri gerekir.

Kezâ birçok ayetteki *ve-min’en-nâsi* ibaresiyle de vahyin nazil olduğu dönemde Mekke’de veya Medine’de yaşayan belli bir insana veya bir zümreye işaret edildiği müsellemdir. Bu gerçeği görmek için klasik tefsirlerdeki rivayet malzemesine bakmak yeterlidir.”¹

Özetleyecek olursak Öztürk bu iddiasında Allah Resulü’nün risaletinin tüm insanlığa şamil olduğunu beyan eden ayeti bu mananın dışına çıkarabilmek için ayetteki “*kâffeten*” ifadesi ile hemen peşi sıra gelen “*en-nâs*” ifadesini hakiki manalarının hâricine çıkararak tevil etme eğilimine giriyor. Bu vesileyle bizler de ilgili kelimelerin hangi manada olması gerektiğini ifade sadedinde şöyle serdedelim söyleyeceklerimizi:

1. كَافَّة ifadesinin birinci babtan olan كَفٌّ-يَكْفُفُ dan ism-i fâil olarak kabul ettiğimizde جَامِع / cemedici manasında olacağı açıktır. Bu manadaki “kâffe” ifadesini, makablinde bulunan أَرْسَلْنَاكَ ifadesindeki ك ‘tan hal düşürüp sonunda bulunan “ta-i marbûta”nın da mübalağa manasında olduğunu kabul ettiğimizde ayetin manası: “Biz seni hakkı ulaştırma hususunda insanları son derece cem edici olarak gönderdik şeklinde olacaktır. İmam Zeccâc’ın görüşü olan bu manaya göre ayetin Kur’an’ın evrenselliğini ispat ettiği izahtan varestedir.

2. Bazı muhakkık nahivciler yukarıdaki manaya itiraz ederek, “كَافَّة / kâffe” kelimesinin hiçbir zaman جَامِع / câmi‘ manasında zaptedilmediğini bilakis onun lügavi olarak kullanıldığı asıl manasının مَنَع / men etti” olduğunu söylemişlerdir. Bu görüşe göre de mana “Biz seni insanların tamamını küfre düşmekten ve senin tebliğinden müstesna kalmaktan engelleyici olarak gönderdik” şeklinde olacaktır. Zira Arapçada كَفٌّ ifadesi kendisinde bulunan bir şeyin dışarıya çıkmasını engelleme manasını barındırmaktadır.

3. Bir başka teville göre ayetteki كَافَّة ifadesi تَطْفِيفٌ veya عَاقِبَةٌ ifadeleri gibi ism-i fail kalıbında gelmiş mastardır. Bu durumda da hal olarak düşmesi ya mübalağa maksatlı olur yahut da başına ذَا takdir edilmesiyle olur.

4. كَافَّة ifadesinin mahzuf bir mastarın sıfatı olması da mümkündür. Bu ihtimale göre takdir إِرْسَالَةٌ كَافَّة şeklinde olacaktır. Ki bu durumda Efendimiz ﷺ’in gönderilişinin tüm insanlığı kapsadığı daha sarıh bir vurguyla ifade edilmiş olacaktır.

5. Nahivcilerden bir kısmı bu ifadeyi hemen sonrasında bulunan لِلنَّاسِ kelimesinden hal düşürmüşlerdir. Bu durumda da takdir كَافَّة لِلنَّاسِ şeklinde olacaktır.²

6. Yukarıda aktardığımız üzere Arap diline göre ayet birçok manayı muhtemil iken Öztürk neye istinaden bu ayetin manasının sadece kendi tercih ettiği anlamda olduğunu söylemektedir? Kaldı ki, yukarıda verdiğimiz malumatın hiçbiri Öztürk’ün iddiasını desteklememektedir. Zira, her ne kadar onun iddia ettiği gibi كَافَّة kelimesinin engel olmak/alıkoymak gibi manaları varsa da ayeti bu manada kabul ettiğimizde de Öztürk’ün verdiği anlam çıkmamaktadır. Nitekim arap diline göre bu ifadenin, zımnında bulunan bir şeyi dışarıya çıkarmaktan engellemek manasında olduğunu nakletmiştik.

7. Gelelim asıl noktaya: Öztürk, bu ayetin Kur’an’ın evrenselliğini ispat edişini engelleyebilmek için öncelikle ayette bulunan كَافَّة ifadesi üzerinde bir operasyon düzenledikten sonra لِلنَّاسِ ifadesini de keyfince ve tamamen sübjektif bir yaklaşımla tahsis etmektedir. Zira ona göre ayette geçen bu ifade tüm insanlık değil Mekke ve çevresindeki insanlardan bahsetmektedir.

Bu durumda Öztürk’e soralım: Muarraf olan cemilerin âmm olacakları müsellemler bir kaideyken siz böyle bir umumi ifadeyi neye göre sadece Mekke ve çevresindeki lere tahsis ediyorsunuz? Tahsis için müşahhas bir muhassıs gerekmesine rağmen siz bu tahsise ancak şunu delil getirebiliyorsunuz: Kur’an’ın bazı ayetlerinde bulunan “eyyuhe’n-nâs” gibi ifadelerle müfessirler “ey Mekke halkı” diye mana vermişler.

Allah aşkına, böyle bir istidlal olabilir mi? Zira, bu ayette bulunan umumi ifadeyi tahsis eden somut bir muhassıs bulmadığınız sürece elinizde hiçbir delil yok demektir. Nitekim de bulamayacaksınız. Bunu siz de bildiğiniz için -belki özel de bir gayret göstermeniz neticesinde- bula bula ancak bu zayıf mesnedi bulabildiniz. Zayıf diyorum, zira öncelikle diğer ayetlerde yer alan “eyyuhe’n-nâs” ifadesinin bağlamı umumi iken hiçbir müfessir bu ifadeye böyle sınırlı bir mana vermemiştir.

Bu konuda mutemed bir tek misal dahi getiremezsiniz. Söz gelimi *يَا أَيُّهَا النَّاسُ* يا أَيُّهَا النَّاسُ / “Ey insanlar, Rabbinize ibadet ediniz” ayetindeki hitaba “Ey Mekke ve çevresindekiler, sadece siz Rabbinize ibadet ediniz” manasını veren bir müfessir olduğunu mu iddia ediyorsunuz? Bu akıl kârı bir iş midir? Bu söylediğimizi Kur’an’da bu ifadeyle (*يَا أَيُّهَا النَّاسُ*) yer alan diğer bazı ayetlere de bir uygulayın ve görün nasıl bir saçmalığın müddeisi olduğunuzu. Biz daha fazla uzamaması için sadece bu misalle iktifa edeceğiz.

8. *الناس* ifadesine bağlam hususi olduğu için bir tevil olarak böyle hususi bir mana verilmiş olabilir. Fakat unutmamak gerekir ki bu bir tevidir. Yani zannî bir yorumdur. Böylesine zannî olan bir teville tamamen farklı olan bir konuya “me‘al fârik” bir kıyas yaparak hem bir cinayet işliyorsunuz hem de Kur’an’ın tarihselliği gibi itikadi açıdan son derece ciddi bir iddiayı böylesine zannî ve fasit bir delile dayandırarak ayrı bir cürme düşmüş oluyorsunuz.

9. Evet, İmam es-Suyûtî, *el-İtkân*’ında Meymun b. Mihrân’dan naklen *يَا أَيُّهَا النَّاسُ* یا أَيُّهَا النَّاسُ veya *يَا بَنِي آدَمَ* یا بَنِي آدَمَ ifadelerinin yer aldığı ayetlerin mekkî, *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا* یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ifadesinin yer aldığı ayetlerin de medenî olduğunu söylemektedir.³ Buna binaen bazı müfessirler ilgili kaide üzerinden *يَا أَيُّهَا النَّاسُ* یا أَيُّهَا النَّاسُ ifadesinin yer aldığı ayetlere böyle mana vermişlerdir. Müfessirlerin bu noktadaki mezkur tefsirleri tamamen bu hususla ilgili iken Öztürk müfessirleri de –büyük bir demagoji ustalığıyla- kendi batıl tezine alet etmeye çalışmaktadır.

10. Ayrıca şu da göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır: Kur’an’ın evrensel olduğu hususu -birkaç tanesini yukarıda zikrettiğimiz ayetlerle- sabit bir hakikattir. Hem lügat, hem usul, hem ümmetin icma‘ı hem de bu hakikat bahsini yaptığımız âyette geçen “en-nâs” ifadesinin tüm insanlıktan bahsettiğini haykırıyorken böylesine fasit ve çürük bir delil üzerinde ısrarcı olmanız neyle izah edilebilir?

Ez cümle, yaptığımız kısa bir tahlil neticesinde ayetin sahih ve her yönden mutemet manasının Allah Resulü’nün tüm insanlığa gönderildiği şeklindeki mana olduğu ortaya çıkmıştır. Nitekim bu mana aynı konudaki diğer ayetlere de muvafık düşen manadır. Öztürk’ün ayete yüklemeye çalıştığı mananın ise hem Kur’an’ın kendi iç bütünlüğüne zıt olduğu hem de lügavî açıdan tutarsız olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla Öztürk’ün Kur’an’ın evrensel olduğu bağlamında en kavi delillerden biri olarak telakki edilen bu ayet üzerindeki operasyonu son derece yanlı ve yanlıştır.

Dipnotlar:

1 Öztürk, *Kur’an ve Tefsir Kültürümüz*, s. 15

2 es-Semîn el-Halebî, Şihabuddin Ahmed b. Yûsuf, *ed-Dürü’l-Mesûn fi İlmi’l-Kitâbi’l-Meknûn*, Dâru’l-Kalem, Dimeşk, 9/185-186

3 Celaledin es-Suyûtî, *el-İtkân fi ulûmi’l-Kur’ân*, 1/68

İlm-i Hâl

İSMAİLAĞA FIKIH KURULU

İLMİN FAZİLETİ - 2

A lîm olan Allah'a hamd, muallim olarak gönderilen peygamberine, Kur'ân ve Sünnet'ten aldıkları ilmi, dünyanın dört bir tarafına ulaştıran sahâbe-i kirâma, Ehl-i Beyt'e ve kıyâmete gününe kadar ilmi öğrenmeye, öğretmeye, yaymaya çalışan her bir ümmete ferdine salât ve selâm olsun.

İlim ile ilgili yazacağımız yazımızı ana ve tâli başlıklara ayıracağız. Makalemizde inceleyeceğimiz kalan konuları şu şekilde sıralayabiliriz:

- 3 İlmi gizlemenin mesûliyeti
- 4 Dünyalık çıkarlar için ilim öğrenmenin zararı
- 5 Kıyâmete yakın zamanda ilmin kaldırılacağı
- 6 İlim öğreneceğimiz kimsede arayacağımız özellikler
- 7 Amelsiz ilmin fayda vermeyeceği

3) İLMİ GİZLEMENİN MESÛLİYETİ

Bildiği bir şeyde sorulan soruya cevap vermeyenin ateşten bir gem ile gemleneceğini,

عن أبي هريرة، رضي الله عنه قال : قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
«مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكْتَمَهُ، أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ»

Ebû Hüreyre (*Radiyallâhu Anh*)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: **“Bir kimseye bildiği bir konu sorulduğunda cevap vermezse, kıyamet gününde ağzına ateşten bir gem vurulur.”**

Tirmizî, İlim 3. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, İlim 9; İbni Mâce, Mukaddime 24

İlmi yaymanın üstün derecesini ve ilmi gizlemenin de katlanmaz cezâsını bilen ilk asrın nesilleri dini dünyanın dört bir tarafına zaman ve mekân ayırımı yapmadan insanı aşan bir fedâkarlıkla yaydılar. Onlar bu uğurda yemelerinden, evlerinden ve her türlü rahatlıktan vazgeçtiler. İşte onların o fedakarlığı ile İslam bu günlere ve bu diyarlara ulaştı. Şimdi sıra biz Müslümanlarda! Biz de onların yolunu izleyerek bu İslam mirasını ve sancağını daha yüksek burçlara dikmemiz gerekiyor.

4) DÜNYALIK ÇIKARLAR İÇİN İLİM ÖĞRENMENİN ZARARI

Dünyalık temini için ilim öğrenenin cennetin kokusunu bile duymayacağını,

عنه قال : قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُتَغَى بِهِ وَجْهَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَتَعَلَّمُهُ إِلَّا لِيَصِيبَ بِهِ عَرْضًا مِنَ الدُّنْيَا لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.»

Yine Ebû Hüreyre (*Radiyallâhu Anh*)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: **“Kim kendisinde Allah’ın rızası aranan bir ilmi sadece dünyalığa sahip olmak için öğrenirse, o kimse kıyamet gününde cennetin kokusunu bile duyamaz.”**

Ebû Dâvûd, İlim 12. Ayrıca bk. İbni Mâce, Mukaddime 23

Dünya çıkarları için ilim öğrenen ve öğretenler ile ilgili İmâm-ı Rabbânî’nin (*kuddise sirruhu*) vehâmetini şu şekilde anlatıyor:

Nasıl bu âlimlerin ilmi kendilerine zarar vermesin ki?! Allah katında en değerli şey olan ilim rütbesini alçak dünyanın mal, mevki, eş, dost ve makam gibi gelip geçici menfaat sağlama aracı haline getirmişlerdir. Hâlbuki dünya Allah katında çok değersiz bir şey olup yaratıkların en nefret edilenidir. Allah katında alçak olanı üstün görüp, üstün olanı alçaltmak çok büyük bir kabahattir. Hatta gerçekte Allah’a karşı gelmek anlamı taşır.

Ders ve fetva vermek, sadece Allah için yapılır, makam-mevki, mal ve üstünlük şaibesinden uzak olursa fayda sağlar. Ders ve fetva işinin bu maksatlardan uzak olduğunun işareti dünyaya rağbet göstermeyip zühd sahibi olmaktır. Bu musibete müptelâ olan ve dünya sevgisinin eline esir düşen âlimler “dünyacı âlimler”dir.

Bunlar aynı zamanda kötü âlimler olup insanların en şerlileri ve din hırsızlarıdır. Oysa onlar kendilerini dinin önderi ve halkın en üstünü kabul ederler. Kendilerini doğru yolda sanırlar; gerçekte onlar yalancılardan ta kendileridir...

Büyük zatlardan biri (rüyasında) şeytanı insanları saptırma tasasından uzak, bir kenarda otururken görür. Onun böyle ilgisiz biçimde oturmasının nedenini sorar. Lânetli şeytan cevaben şöyle der: Zamanın kötü âlimleri işimde bana çok büyük destek sağladılar. Ve benim, yerime insanları saptırma işini kendileri üstlendiler. Böylece ben de işime karşı kayıtsız vaziyette oturuyorum!

Hakikaten şeriat işlerinde baş gösteren her zaaf ve İslâm milletini üstün kılma konusunda gösterilen her kusur; daima kötü âlimlerin bereketsizliği ve niyetlerinin bozukluğu sebebiyle olmaktadır. Hâl-buki âlimler dünyaya düşkünlük göstermez ve makam, riyâset (liderlik), mal ve üstünlük sevdâsından uzak olurlarsa, işte onlar âhîret âlimleri ve peygamber vârisi olurlar. (Mektûbât, 1/95-96)

5) KIYÂMETE YAKIN ZAMANDA İLMİN KALDIRILACAĞI

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عمرو بن العاص رضي الله عنهما قال: سمعتُ رسولَ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول: «إِنَّ اللهَ لا يَقْبِضُ العِلْمَ انْتِزَاعاً يَنْتَرِعُهُ مِنَ النَّاسِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ العِلْمَ بِقَبْضِ العُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمًا، اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُوساً جُهَّالاً فَسَأَلُوا، فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا.»

Abdullah İbni Amr İbni Âs (Radiyallâhu Anhümâ) şöyle dedi:

Rasûlullah (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)i şöyle buyururken işittim:

“Allah Teâlâ ilmi insanların hafızalarından silip unutturmak suretiyle değil, fakat âlimleri öldürüp ortadan kaldırmak suretiyle alır. Neticede ortada hiçbir âlim bırakmaz. İnsanlar bir kısım cahilleri kendilerine lider edinirler. Onlara birtakım meseleler sorulur; onlar da bilmedikleri halde fetva verirler. Neticede hem kendileri sapıklığa düşer, hem de insanları saptırırlar.”

Buhârî, İlim 34; Müslim, İlim 13. Ayrıca bk. Buhârî, İtisâm 7; Tirmizî, İlim 5; İbni Mâce, Mukaddime 8

6) İLİM ÖĞRENECEĞİMİZ KİMSEDE ARAYACAĞIMIZ ÖZELLİKLER

İlim ehlinde bulunması gereken vasıfları ise temelde üç başlık altında şöyle tasnif etmişlerdir:

Güvenilir olması: Muhaddisler, hadis alacakları kişinin evvelâ güvenilirliğine bakarlar. (Zafer Ahmed Usmânî et-Tehânevî, Kavâid fi Ulûmi'l-Hadîs, s. 402.)

Bunun sebebi de açıktır: Daha sonraları ortaya çıkan bid'at fikirlerin çoğalması ve bu fikirlerin bhusus hadîslerle teyit edilmeye çalışılması. İbn Sîrîn (Rahimehullâh) bu durumu şöyle anlatır: “İnsanlar için başında isnâd sormazlardı. Ne zaman ki fitne ortaya çıktı, insanlar: ‘Bize bu hadisi aldığınız kişileri söyleyin bakalım’ demeye başladılar. Hadîs alınan kimseler söylenince bakılırdı; ehl-i sünnetse alınır, bid'at ehliyse alınmazdı.” (Müslim, Mukaddime:27)

Bütün bunlar bize selef döneminde bir kişiden ilim alınabilmesi için öncelikle yalancı olmaması ve ehl-i sünnet itikadına sahip olması gerektiğini göstermektedir.

İşinin ehli olması: Bir kişinin güvenilir ve ehl-i sünnet olması da ondan hadîs veya ilim alınabilmesi için yeterli bir meziyet sayılamaz. Nitekim İmam Mâlik (Rahimehullâh)dan nakledilen şu söz bunu bize açıklamaktadır: “Muhakkak bu ilim dindir. Dininizi kimden aldığınıza iyi bakın! Şu sütunların (Mescid-i Nebevî'nin sütunlarının) yanında ‘Resûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu’ diyerek hadîs rivâyet eden yetmiş kişiye yetiştim. Eğer bu şahıslar beytü'l-malin başına konulacak olsalardı, elbette güvenilebilecek

kimseler olurlardı. Ne var ki onlardan hiçbir şey almadım. Çünkü onlar bu işin ehli değillerdi.” (*Hatîb el-Bağdâdî, el-Kifâye fî İlmi’r-Rivâye, s. 180.*)

Amel sahibi, müttakî bir insan olması: Yukarıdaki iki şartı hâiz olan kimse-den ilim alınabilmesi için önemli bir şart daha vardır ki, bu da o kimsenin takvâ sahibi ve amel ehlinde birisi olmasıdır. Zira kişinin ilmi Allah Te’âlâ’nın rızâsı için talep edip etmediği amelinden belli olacaktır. Bu da onun sâlih bir insan olduğunun göstergesi olacaktır.

Malik ibni Dinâr (*Rahimehullâh*)ın sözü bu mahalde önem arz eder: “Ey âlim! Sen ilmin sebebiyle yiyen ve böbürlenilen birisin! Şayet bu ilmi Allah Te’âlâ’nın rızâsı için istemiş olsaydın, bu senin şahsiyetinde ve amelinde görülecekti.” (*Ebû Nu’aym, Hilyetü’l-Evliyâ, 2/378*)

Ayrıca Ebü’l-Aliye (*Rahimehullâh*)ın şu tespiti de önemlidir: “Biz birisinden ilim almak için kendisine gittiğimizde namazına bakardık. Namazını güzel kılıyorsa: ‘Bu adam diğer şeylerini de güzel yapar’ der, ondan ilim alırdık. Ancak namazını düzgün kılmıyorsa ‘Bu kişi başka şeyini de kötü yapar’ der, ondan ilim almazdık.” (*Dârimî, Mukaddime:437*)

7) AMELSİZ İLMİN FAYDA VERMEYECEĞİ

“Allahım! Faydasız ilimden Sana sığınırım. buyurmuş, “Allah’ım! Bana öğrettiklerinle beni faydalandır. Bana fayda verecek ilmi bana öğret ve ilmimi artır.” (*Tirmizî, Deavât, 128; İbn Mâce, Sünnet, 23.*) şeklindeki Efendimizin duası her ilmin fayda vermeyeceğini ve ameli doğuran faydalı ilim talep etmemiz gerektiğini öğretmiş oluyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

“Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?” (*Saff, 61/4*)

تَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

“Siz insanlara iyiliği (birr) emredip kendinizi unutuyor musunuz?” (*Bakara, 2/44*)

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا

“Kendilerine Tevrat öğretildiği halde, onun gereğini yapmayanların durumu, sırtına kitap yüklenmiş merkebin durumu gibidir.” ayetinin muhatabı olmamaya aşırı derecede özen göstermemiz gerekmektedir.

Fahredden Râzi şöyle der: “İlmiyle amel etmeyen ve ilminden yararlanmayan kimselerin hali sırtında su kapları olduğu halde çölde susuzluktan ölen devenin durumu gibidir.”

عن أبي بَرْزَةَ نَضْلَةَ بن عبید الأسلمي -رضي الله عنه- مرفوعاً: «لا تَزُولُ قَدَمًا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَ أَفْنَاهُ؟ وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ فَعَلَ فِيهِ؟ وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ؟ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ؟ وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ؟».

Ebu Berze Nadle İbni Ubeyd el-Eslemî (*Radiyallâhu Anh*)’dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu:

“Hiçbir kul, Kıyamet Günü’nde ömrünü nerede tükettiğinden, ilmiyle ne gibi işler yaptığından, malını nereden kazanıp nerede harcadığından, vücudunu nerede yıprattığından soruldukça bulunduğu yerden kıpırdamaz.”⁵

۲۳. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يُوتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِالرَّحَى فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ مَا لَكَ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَيَقُولُ: بَلَى قَدْ كُنْتُ أَمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ».

23. Üsâme bin Zeyd (Radiyallâhu Anh) der ki: Rasûlullah (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimiz'i şöyle buyururken işittim:

“Kıyamet günü bir adam getirilir ve cehenneme atılır. Bağırsakları dışarı çıkar ve bu hâlde değirmen döndüren merkeb gibi döner durur. Cehennem halkı onun başına toplanır ve:

-Ey filân! Sana ne oldu? Sen iyiliği emredip kötülükten nehyetmez miydin? diye sorarlar. O da:

-Evet, iyiliği emrederdim, fakat kendim yapmazdım, münkerden nehyederdim, fakat kendim yapardım» der. (Müslim, Zühd, 51. Ayrıca bkz. Buhârî, Bed'ü'l-Halk, 10; Ahmed, V, 205-209)

(Yazıklar olsun kötü âlimlere ki, ilmi ticarete alet ederler.) [Hakim]

(Amelsiz âlim, mum gibidir, kendini yakar, insanları aydınlatır.) [Bezzar]

(Ümmetim, kötü âlimler, cahil abidler yüzünden helak olur.) [Darimi]

Kıyamette en şiddetli azap, ilmi kendine fayda vermeyen âlime olur. [Buhari, Cihad, 182; Megazi, 39; Kader, 5; Müslim, İman, 46 (111).]

(İlmimi, insanlara öğretmeyen âlime, kıyamette ateşten yular bağlanır.) [Tirmizi]

Miraca çıkınca, ateşten makaslarla dudaklarımı kesenleri gördüm. Her kesilişte dudakları yeniden tamamlanıyordu. Cebrail aleyhisselam, “Bunlar, din görevlisidir, yapmadıklarını söylerler ve Allah’ın kitabıyla amel etmezler” dedi.) [Beyheki]

Ebu Derda şöyle demiştir: “Kıyamet günü Allah’ın yanında en değersiz insan, ne kendisinin ne de başkasının ilminden faydalanamadığı alimdir.” (Darimî, Mukaddime, 27)

İşte bu ayet ve hadisler ilmi ile âmil olmayan, öğrendiğini kulak ardı edip nefsanî arzularına göre yaşayan, hak ve hakikatin peşine takılacağına şeytanın peşine takılıp hak yoldan sapan alimlerin ilimlerinin kendilerine fayda sağlamayacağını, aksine her türlü mazeretlerini kaldıran aleyhte bir delil olacağını açık ve net ortaya koyuyor.

İlim ehline yakışan ilmi ile amel olup adım adım Allah’a ve cennete yaklaşarak dünya ve ahiretini de mamur eylemektir. Aksi ise (Allah muhafaza) Allah’tan uzaklaştırır, şeytana ve cehenneme yaklaştırır ki dünyası da, âhireti de harap olur.

محمد ﷺ

Hadîs-i Şerîfler

Ebû Hureyre (*Radiyallâhu An-hi*)’dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlullâh (*Sallâl-lâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Allah’a ibâdet edilecek günler içinde Zil-hicce’nin ilk on gününden daha sevimli günler yoktur. Bu on günlerdeki her bir günün orucu bir senenin orucuna (sevap bakımından) denktir. Ondaki her bir gecenin kıyâmı da, Kadir Gecesi’nin kıyâmına denktir.”

(Tirmizî: *Savm*, 52; *İbn-i Mâce*: *Siyam*, 39)

Hz. Aişe (*Radiyallahü anha*)’dan rivâyet edildiği üzere, Resûlullâh (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu:

“Ademoğlu Kurban Bayramı günü, Allâh-u Teala katında kurban kesmekten daha sevimli hiçbir amel yapmamıştır. Gerçekten o kurbanlık hayvan kıyâmet günü boynuzuyla, tırnaklarıyla ve kullarıyla birlikte gelir. Kurbandan akan kan daha yere düşmeden Allâh-u Teala yanındaki yerini alır. O halde kurbanın sevabı böyle olunca, kurban kesmekle kendinizi hoş ve müsterih tutunuz.”

(Tirmizî, *Edâhî*:1; *İbn-i Mâce*, *Edâhî*: 3)

Ebû Eyyûb el-Ensârî (*Radiyallahü anha*)’dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullâh (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Müslümanın, Müslüman kardeşine üç günden fazla dargın durması helâl değildir. İki Müslüman birbirleriyle karşılaştıkları zaman birisi yüzünü şu tarafa çevirir diğeri ise öteki tarafa çevirir. Halbuki bu iki müslümanın hayırlısı önce selam verendir.”

(Buhârî, *Edeb*: 62; *Müslim*, *Birr ve Sila*: 8)

Talha b. Ubeydullah (*Radiyallahü anh*)’dan rivayet edildiği üzere Resûlullâh (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu:

“Şeytanın Arefe Günü’nden başka hiçbir günde daha zelîl, daha hakîr ve daha öfkeli görüldüğü olmamıştır. Bunun sebebi de Allah-u teala’nın rahmetinin indiğini, büyük günahları affettiğini görmesidir.

Bir de Bedir Savaşı olduğu gün böyle (zelil, hakir ve öfkeli) görülmüştür. Bu söz üzerine Resûlullâh (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)’e:

- Bedir’de şeytan ne gördü ya Resûlellah? diye sorulunca şöyle buyurdu:

- Cebrail (*Aleyhisselam*)’ı, melekleri savaş için saf yaparken gördü.” (*Muvatta*, *Hac*:81, *No*:982, 1/386)

Ebû Ümâme (*Radiyallahü anh*) anlatıyor; Resûlullâh (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) buyurdular ki:

“Ramazan ve Kurban Bayramı’nın gecelerini ihyâ eden kimsenin kalbi, kalplerin öldüğü gün ölmez.”

(*İbn-i Mâce*, *Siyam*: 68. *Beyhakî Şu’abu’l-İman*, *No*: 3711, 3/341)

Ebû Hureyre (*Radiyallahu anh*)’dan rivâyet edilen bir hadisi şerifte, Rasûlullâh (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu:

“İmkânı olup da kurban kesmeyen kimse, bizim namazgâhımıza yaklaşmasın!”

(*İbn-i Mâce*: 3123, *Hakim* 2/389)

Ebû Hüreyre (*Radiyallahu anh*), Rasûlullâh (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*)’in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir:

“Kim rızkının bol ve ömrünün uzun olmasını arzu ederse, akrabalarına iyi davransın.”

(*Müslim*, *Birr*: 20; *Buhârî*, *Edeb*: 12; *Ebû Davud*, *Zekat*:45)

Güldeste Mustafa Özşimşekler

Z KUŞAĞI

Son zamanlarda adını sıkça duyduğumuz, medyada zaman zaman gündeme gelen, hatta siyasilerin de bazı kere dillendirdiği yeni nesil; **Z Kuşağı**...

Son günlerin flaş kuşağı diyebileceğimiz **Z Kuşağı** hakkındaki tartışmalar, gündemdeki sıcaklığı uzun süre muhafaza edecek gibi görünüyor. Peki bu kuşak hangi yaş grubunu kapsıyor, ne gibi özelliklere sahipler ve önceki kuşakla aralarında hangi konularda çatışma var?.. Bu konulardan kısaca bahsetmek istiyorum.

Tabi bundan bahsederken, alfabenin tüm harfleri hızla tüketilip günümüz gençliğine “**Z Kuşağı**” denilmesi hakkında ortaya çıkan bir takım farklı görüşlere girmeyeceğim. Çünkü yeni nesle bu isim verilmesi konusunda değişik iddialar var.

Mesela; “Z kuşağı diye bir ‘**olgu**’ yok, önümüze konan bir ‘**kurgu**’ var”, düşüncesini dillendirirler.. Veya “Z Kuşağı ifadesi, üst aklın bir oyunudur. ‘Alfabenin Z harfiyle bittiği gibi insanlık da bitti’ düşüncesi empoze edilmek isteniyor” görüşünü savunanlar.. Bununla birlikte; “şimdiki nesil Z kuşağı ise, bir sonraki nesle hangi kuşak ismi verilecek?” gibi sorulara cevap arayanlar...

İşte bu gibi farklı iddialar ayrı bir başlık konusu olduğu için, yazımda bu gibi görüşlerden sarfı nazar ederek Z Kuşağı’ndan bahsedeceğim.

Z Kuşağı Kimlere Denir?

Malumunuz olduğu üzere, genel olarak iki binli yıllarda dünyaya gelenlere Z kuşağı deniyor. Bu kuşağın en büyük özelliği, küçük yaşlarda internetle tanışmaları ve teknolojiyle haşır neşir olmalarıdır. Teknolojinin hemen hemen tüm yaşam alanlarına hâkim olduğu bir dönemde dünyaya gelen bu nesil, çocukluklarından itibaren akıllı telefon, tablet ve bilgisayar kullanarak yetişmeleri sebebiyle, kendilerine **milenyum kuşağı** veya **internet kuşağı** da denilmektedir.

Bu kuşak, diğer nesillerden farklı olarak oyuncağı yerine ipadlerle, laptoplarla, play stationlarla oynayan ve teknolojiyle birlikte büyüyen, son olarak da okul eğitimlerine online olarak devam eden bir kuşaktır.

Tabi bu teknolojik ürünler sadece genç nesil tarafından değil günümüzde herkes tarafından çok yaygın bir şekilde kullanılmakta, hayatımızda büyük ve önemli bir yer tutmaktadır. Bu durum televizyonla başlamış, bilgisayar, cep telefonu ve internetle devam etmiş, son olarak da 4G ve 5G teknolojisiyle adeta herkesi kuşatır hale gelmiştir.

İletişim teknolojilerinin faydası elbette inkar edilemez, ancak bu teknolojiyle birlikte Dünya küresel bir köye dönüştü. Böylece insanları sömürmek, onları birer telefon, ekran ve alış-veriş mahkûmu haline getirmek isteyen küresel patronlar için bulunmaz bir fırsat kapısı açılmış oldu.

Bizi kuşatan bu iletişim teknolojisiyle birlikte dünyanın küresel bir köye dönüşmesi; milletlerin kültür ve geleneklerinin tahrip edilip adeta bir saman çöpü gibi savrulmasında, insanlığın yeniden şekillendirilip dizayn edilmesinde de etkili oldu. Ve insanlar fikir, düşünce ve yaşam tarzı gibi konularda özünden uzaklaştılar ve neredeyse birbirinin kopyası haline geldiler.

İnternetle birlikte uzak mesafeler yakınlaşıp kısılırken, ne yazık ki fikir, bilinç ve ar damarları da kısaldı, mahrem ve özel konular dahil olmak üzere, gizli kalması gereken her şey ortalığa saçıldı ve sır olarak neredeyse hiçbir şey kalmadı.

İşte böyle bir zaman diliminde dünyaya geldikleri için, bundan en çok etkilenen kuşak da “**Z Kuşağı**” dediğimiz genç kesim oldu.

Kuşaklararası Çatışma

Teknolojinin baş döndürücü bir hızla geliştiği, çocuk-geç-yaşlı demeden yediden yetmişe herkesi etkilediği bu çağda, kuşaklar arası makas her geçen gün daha da açılıyor. Dedeler ve nineler bir kenara, anne ve babalar bile çocuklarıyla iletişim kurmakta bir hayli zorlanıyorlar. Ne yazık ki, kuşaklar arasında bir çatışma ve bir yakınma var.

Kuşaklararası çatışma denilen şey aslında değer yargılarının çatışmasıdır. Herkes yaşadığı dönemin şartlarına ve içinde bulunduğu zamana bakarak olayları değerlendirdiği için, her kuşağın hayattan beklentisi, yaşama amacı, olaylara bakış açısı farklı farklı oluyor. İşte bu farklılıklara bir de, yediden yetmişe herkesi kuşatan iletişim teknolojilerine olan bağımlılık ve onların doğru kullanılmaması sebebiyle ortaya çıkan sorunlar eklenince, kuşak çatışması da kaçınılmaz oluyor. Yani özetle; önceki kuşak Z Kuşağından, Z Kuşağı da önceki kuşaktan şikayetçiler...

Gençler, bir önceki kuşağı dar görüşlü, tutucu ve kendilerini anlamayan kimseler olarak görürken; onlar da bir sonraki kuşağı sorumsuz, nasihat dinlemez, başına buyruk ve saygısız bireyler olarak nitelendiriyor. Z kuşağı hakkında; “**bu gençlik nereye gidiyor**” serzenişlerinden tutunda, onların edep ve ahlâkî yönden zafiyet içinde olduklarına dair pek çok tartışmalar yapıyor. Yani önceki kuşak yeni nesilden oldukça muzdarip ve şikayet listeleri de epeyce uzun, diyebiliriz.

Z Kuşağı'nı “hiç bir şeye aldırılmayan, umursamaz, tabiri caizse hayatı fazlasıyla ti'ye alan, okula diye evden çıkıp kafelerde-barlarda takılan, fakirlikten utanan, gösteriş meraklısı ve marka tutkunu bir nesil” olarak gören büyük bi kitle var. Özellikle de onların telefonsuz ve tabletsiz bir hayat düşünemiyor olmalarından, her gün saatlerce sosyal medyada vakit geçiren internet bağımlısı bireyler haline gelmelerinden dolayı şikayetler oldukça fazla.

Objektif olarak bir değerlendirme yapacak olursak, evde herkesin bir köşeye çekilip telefon

veya tabletiyle meşgul olmasından, misafirlikte bile elindeki telefona bakmaktan birbirinin yüzüne dahi bakmayan bireylerden elbette herkes rahatsızlık duyar ve şikayetçi olur.

Ancak... Bu gençler dünyaya telefon ve tabletle gelmediler, doğar doğmaz anne-babalarından telefon ve tablet istemediler ki... Eğer bu gün onlar teknolojik ürünlere bu denli bağımlı bir haldeyse, onları bu hale getiren anne ve babaların hiç mi suçu ve kabahati yok?

Çocuklarımızın küçüklüğünü şöyle bir düşünüp hatırlamaya çalışalım. Daha bebek iken bile ağladığı zaman; “aman bir an önce sussun” diyerek eline telefonu sen vermedin mi. Çocuğuna yemek yedirirken dahi, bir çizgi film açıp tableti önüne sen koymadın mı?..

“Aman yemeğini yesin, aman sussun, aman beni meşgul etmesin” diyerek o yavruyu daha küçücükken buna sen alıştırdın. Yani çocuk gözünü açar açmaz tablet ve telefonla tanıştı. Tabi büyüdükçe bu alışkanlıklar daha da artarak devam etti ve onsuz bir hayatı düşünemez hale geldi. Şimdi de bundan şikayet edip suçu bütünüyle genç nesle/Z Kuşağına atıyoruz. Peki, onların bu hale gelmesinde, bizim kuşağın hiç mi suçu yok?..

Sadece Gençler mi Sosyal Medya Bağımlısı?

Z Kuşağı içinde gerek **You Tube**, gerekse **Tik Tok** gibi sosyal medya platformlarında saçma sapan videolar çekip boy gösteren, meşhur olabilmek için yapmayacakları rezillik ve kepezelik kalmayan garip bir grup maalesef var. Ve bu tür kişilerin ahlâkî zafiyet içinde oldukları, edep ve hayâdan yoksun bir görüntü verdikleri de muhakkak. Ancak, bunlara bakıp “**Z kuşağının hepsi böyle**” diyerek genelleme yapmak da doğru değil. Zira, önceki kuşaktan olup da, sosyal medya hastalığına tutulmuş bir taife yok mu?..

Yaşını başını almış altmışına-yetmişine merdiven dayamış olup da, saçma sapan videolar çekerek sosyal medyada fütursuzca paylaşan; seyredeni bile utandıracak türden rezil videoları bir marifetmiş gibi **You Tube** veya **Tik Tok**'ta paylaşan amcalar ve teyzeler de maalesef var. Peki bunlarda mı Z Kuşağı?..

Hadi diyeli ki gençler **“bir hevestir”** deyip bu işlere vakit harcıyorlar. Peki orta yaşın bile üzerindeki yetişkin kuşağa ne oluyor? Hızlı ve hareketli müzik eşliğinde kolunu bacağını sallayıp dans ettiğini zanneden veya maskaralık ederek taklit yapmaya çalışan hacı amcalara, başörtülü teyzelere ne demeli?.. **İşi gücü bırakmışlar, utanmayı** mahcûbiyeti bir kenara koymuşlar ve ellerine telefonu alıp video çekerek sosyal medyada **“like”** alma peşine düşmüşler. Vah ki ne vah...

Elindeki telefonun kamerasıyla herkes **kendinin** yönetmeni olmuş. Marifetlerini herkese göstermek için videoya çekip sosyal medya platformuna atıyor ve aldığı beğenilerle kendince mutlu olup egosunu tatmin ediyor. Yediği yemeği, yaptığı pastayı, gittiği mekânlara kadar her şeyi sosyal medyada paylaşanları söylemiyorum bile...

Bu işin genci yaşlısı kalmamış. Herkes fark edilmek, fenomen olmak, tanınan ve bilinen kimseler olmak için can atıyor. İşte yaygınlaşan teknolojiyle bu işler maalesef şirazededen çıkmış durumda. Çünkü kişilerin egolarını tatmin edebilmesi, diğer insanlar tarafından fark edilip on dakika için bile olsa ünlü olma şansını yakalaması, sosyal medya sayesinde artık mümkün hale geldi.

Hâl böyleyken; **“Z Kuşağı şöyle, Z Kuşağı böyle”** diyerek sadece gençliği suçlamanın, dü-rüstçe bir tavır olmadığını düşünüyorum. Tam da buraya uygun gelen **Montesquieu** tarafından söylenmiş yerinde bir söz var, diyor ki;

“Bir ulusun gençleri, ancak yetişkinleri bozulduğu zaman bozulur.”

Z kuşağı'nın Cevabı

Genç jenerasyondan bir kardeşimiz, **“bu gençlik nereye gidiyor?”** diyerek sitemkâr makaleler yazan bir köşe yazarına, çok ilginç bir cevap göndermiş. Bu gencin yazdığı ve büyüklerin oturup düşünmesi gereken bu enteresan cevabın bir kısmını, önemine binâen sizinle paylaşıyorum. Şöyle diyor:

“Gençlik nereye gidiyor?” türünden yakınmalarınız oluyor? Gençlik derken herhâlde lise ve üniversite öğrencilerini kastediyorsunuz. Bu durumda ben de nereye gittiğini çok merak ettiğiniz o grubun bir üyesiyim. Madem bu ülkede yaşa-

yan insanları gençler ve yetişkinler olarak ikiye ayırdınız, ben de siz yetişkinlere bazı sorular sormak istiyorum.

Bir köşe yazarı olarak gençlerin nereye gittiğinden çok, yetişkinlerin nerede durduğuyla ilgilenmeniz gerekmiyor mu?

Ülkenin başını belaya sokan olayların baş aktörleri genelde gençler mi, yoksa yetişkinler mi?

Sanatçı kimliğiyle her türlü ahlaksızlığı yapanlar ergen mi?

Din adamı sıfatıyla ekranlara çıkıp inancıma ve değerlerime küfredenler kaç yaşında?

Sinemada “yedi yaş üstü için uygun” olarak işaretlenmiş bir filmde bile, bel üstüne çıkamayan yapımcılar kaç doğumlu?

Lütfen artık gençliğe laf söylemeyi bırakın da yetişkinlere bakın ve; “sizler bu ülkenin geleceğisiniz!” gibi klişe sloganlardan vazgeçin. Çünkü sizler de bu ülkenin bu günüsünüz. Siz uyanıp yaşadığınız günü bile kurtaramazken, yarınları kurtarma işini niçin bize ihale ediyorsunuz?..

(Genç kardeşimiz cevabını şöyle bitiriyor):

“Asıl sıkıntı, yeni nesle eski kaliteli nesilleri unutturan yetişkinlerde... Kitapçıların çok satanlar rafındaki kitaplardan kaç tanesi gençlere ecdadını sevdirmek için yazılmış acaba?

Siz dedelerinizin emanetine sahip çıksaydınız, biz de yarınları emanet olarak kabul ederdik belki. Ama şu durumda hiç emanet alacak durumumuz yok!

Kusura bakmayın!

Geçmişini unutturduğunuz bir nesle, gelecekten ödev veremezsiniz! Bu yüzden aranızda, **“Yeni nesil şöyle, yeni nesil böyle!”** diye konuşup durmayı bırakın!

“Senin yaşında Fatih İstanbul’u fethetmişti!” diyerek demagoji de yapmayın!.. Evet 21 yaşındayım. Ama Fatih’in İstanbul’u fethettiği yaşta değilim. Çünkü benim babam **II. Murad**, Hocam da **Akşemseddin** değil. Zaten İstanbul da artık sayenizde Fatih’in fethettiği İstanbul değil.

Kalın sağlıcakla...”

Z Kuşağından bir kardeşimizin önceki nesle, yani biz büyüklere cevabı böyle. Aslında bu, bir cevaptan ziyade haklı bir feryat.. Genç kardeşimiz demek istiyor ki; bu gün beğenmediğiniz şikayet ettiğiniz ne varsa hepsi sizin eseriniz. Çünkü bu nesli siz yetiştirdiniz. Z Kuşağını suçlamayı bırakın da, siz kendinizden sonraki nesle yani bize ne bıraktınız, millî ve manevî değerleri ne derece empoze ettiniz ve bizi nasıl bir eğitimle yetiştirdiniz? Siz önce bunun cevabını verin!

Aslında haksız da değil. Zira sonraki nesillere bırakılanlar, bir nevi tarlaya ekilen tohum gibidir. Yani tarlaya kim ne ektiye, gelecekte de onu biçecektir. Atalarımız ne güzel söylemişler:

“Çorbana ne doğarsan kaşığına o gelir.”

İstikbal Gençlerdedir

Gençler bir milletin istikbâli, umudu ve geleceğidir. Onlar bir milletin ideallerini, hayallerini ve hedeflerini içinde barındırır. Onun için genç nesilden, yani Z Kuşağından şikayet edip onları kötülemek yerine; onları dinine, vatanına ve milletine faydalı bireyler olarak yetiştirip zâyî olmamaları için gereken gayret ve çaba gösterilmeli, adeta bir mücevher gibi özenle ve itina ile muhafaza edilip yanlış fikirlerden ve akımlardan korumalıdır.

Bir toplumu var eden **“millî”** ve **“mânevî”** değerler, tüm toplum tarafından korunması ve yaşatılması gerekir. İşte bu değerleri geleceğe taşıyacak olan da gençlerdir. Onun için toplumun **“millî”** ve **“manevî”** değerlerinin gençliğe aktarılması, sevdirmesi ve benimsetilmesi lazımdır. Çünkü bir sonraki nesle aktarılamayan ve onlarda karşılığını bulup devam etmeyen her şey zamanla yok olmaya mahkûmdur. Onun için **“istikbal gençlerdedir.”**

Vatana sahip çıkmak, önce o vatanın gençlerine sahip çıkmakla başlar. Bu da dinini, vatanını, milletini seven; örf, âdet ve an’anelerimize, milli kültürümüze değer veren gençler yetiştirmekle olur.

Eğer millî ve manevî değerlerine bağlı pırıl pırıl şuurlu bir gençlik istiyorsak; nasıl bir eğitimle, hangi kültür ve sanat faaliyetleriyle gençlere yol ve yöntem gösterilmesi gerekiyorsa, eğitimcilerden siyasetçisine, hacısından hocasına kadar ona göre hareket edilmeli ve gençekten dindar bir nesil

yetiştirmek derdiyle elini taşın altına koymalıdır.

Bununla birlikte, devletin yetkili mercileri medyasından internetine, bir takım gayri ahlâkî faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara kadar yeniden bazı düzenlemeler getirmelidir. Dizi ve filmlerdeki şiddet içeren sahnelerden tutunda, kadın vücûdunu bir metâ gibi teşhir ve takdim eden ahlâksız senaryolara kadar her şey yeniden gözden geçirilmeli, âmiyâne tabirle tüm bunlara ahlâkî yönden bir ayar verilmelidir.

Yoksa bu maksada uygun hiçbir eğitim verilmeden; topluma şiddeti, fuhşu ve gayri ahlâki bir hayat tarzını özendirip adeta teşvik eden film ve dizilere herhangi bir düzenleme getirilmeden, gerekli olan gayret ve çalışma içine girilmeden dindar ve şuurlu bir gençliğin yetişmesini beklemek ham hayalden ve lafazanlıktan başka bir şey değildir.

Yazımı, Peygamber Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)’in, Abdullah İbni Abbas (*Radiyallahü anhüma*)’nın zımınında tüm gençlere yaptığı bir nasihatle bitireyim.

Abdullah İbni Abbas (*Radiyallahu anhümâ*) anlatıyor:

“Bir gün Resûlullah (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)’in arkasında (bineğin terkesine oturmuş) idim. Bana:

“Yavrucuğum, sana bazı sözler öğreteceğim” dedi ve şöyle buyurdu:

“Allah-u Teala’nın buyruklarını gözet ki, Allah-u Teala da seni gözetip korusun. Allah-u Teala’nın (rıızâsını) her işte önde tut, O’nu hep yanında bulursun. Bir şey isteyeceksen Allah-u Teala’dan iste. Yardım dileyeceksen, Allah-u Teala’dan dile!”

Ve bil ki, bütün ümmet toplanıp sana fayda temin etmeye çalışsalar, ancak Allah-u Teala’nın senin için takdir ettiği faydayı temin edebilirler. Yine eğer bütün ümmet, sana zarar vermeye kalksalar, ancak Allah-u Teala’nın senin hakkında takdir ettiği zararı verebilirler. Çünkü artık kaderi yazan kalem kaldırılmış ve sahifeler kurumuştur.

(*Tirmizî, Sıfatü’l-Kıyâme*, 59)

Fî emanillah!

Bir Sahâbîyi Tanıyalım

ABDULLAH İBİNİ ABBAS

(Radıyallâhü Anhüma)

- 5. Bölüm -

İbni Abbas (*Radıyallahü anhüma*) makam ve mevkiye, ün ve şöhrete hırslı olan bir kimse değildi. Nitekim Hz. Ömer (*Radıyallahü anh*)'ın teklif ettiği mühim bir vazife olan "Hımıs Emirliği"ni reddetmişti. Bu mevzuda aralarında şöyle bir hadisenin cereyan ettiği rivayet edilmektedir:

"Hz. Ömer (*Radıyallahü anh*) bir gün İbni Abbas (*Radıyallahü anhüma*)'yı davet etti ve ona:

- Ey İbni Abbas! Hımıs emiri öldü, kendisi hayırlı bir zat idi. Hayırlı zatlar azdır.

Senin de onlardan olduğunu umuyorum. Yalnız hakkında korktuğum bir şey var ki, bu beni düşündürüyor. Vazife almak hususunda görüşün nedir? diye sordu.

Bunun üzerine İbni Abbas (*Radıyallahü anhüma*) dedi ki:

- Hakkımda korktuğun şeyi bana açıklamadıkça senden vazife almam!

- Sen bunu ne yapacaksın?

- Ben bunu bilmek istiyorum. Şayet benim de iyi görmediğim bir husus ise, o vakit

Senden vazife istemem. Ama öyle bir şey yoksa, demek bundan beriyim. İşte o vakit vazife alırım.

- Ey İbni Abbas! Ben Resûlullah'ın başkalarına vazife verdiği halde sizi bundan geri bıraktığını gördüm.

- Allaha yemin ederim ki, evet Resûlullah böyle yaptı. Fakat niçin böyle yaptı zannediyorsun?

- Allaha yemin olsun ki bilmiyorum. Halbuki siz vazifenin ehlisiniz. Yoksa vazifenin size vereceği mevkiye kapılarak, muâhezeye düşeceğinizden mi korktu? İşte ben, hakkınızda beni yoran düşüncemi az-çok sana açmış oldum. Şimdi bu duruma göre senin reyin nedir?

Bunun üzerine İbni Abbas (*Radıyallahü anhüma*) şöyle cevap verdi:

- Bu durumda, benim reyim senden vazife almamaktır.

- Niçin böyle dedin?

- Şayet senden vazife alacak olursam, gözünde daima bir çapak/kir olarak dururum.

- Öyleyse bana birini işaret et.

- Benim reyim; sence sağlam olduğuna inandığın, işini sağlam yapacağına güvendiğin birine vazife vermendir!"

Hz. Osman (*Radıyallahü anh*) devrinden itibaren ise, devlet kademelerinde görev aldı ve çeşitli vesilelerle Arap Yarımadası'nın dışına çıktı. Kuzey Afrika seferine, Cürcan'a ve daha sonra da doğuda yapılan Taberistan Fethi'ne katıldı. İslâm ordusu adına kendisine elçilik vazîfesi verildi. Afrika'daki Bizans genel valisi Georgios ve adamlarıyla ilmî tartışmalar yaptı. Georgios ve adamları onun aklını, zekâsını, fikrî kuvvetini ve ilmini görerek şaşırılmışlar, hatta: "Bu şahıs Arapların en derin âlimidir" demişlerdi.

Hicretin 35. yılında da Hac emirliği görevini yapmıştı.

Hz. Osman (*Radıyallahü anh*)'ın şehâdetinden önce evinin etrafında nöbet bekleyen büyük sahâbelerin çocuklarıyla birlikte bulunmuş ve halîfe'yi isyancılara karşı korumaya çalışmıştı.

Daha sonra Hz. Ali (*Radıyallahü anh*)'ın hilâfeti döneminde de, aynı şekilde devlet kademelerinin önemli mevkielelerinde bulunmuştu. Cemal ve Sıffin

savaşlarında Hz. Ali (*Radyallahü anh*)'ın yanında yer alan İbni Abbas (*Radyallahü anhüma*), Hakem Olayı'nda da, Ebu Musa el-Eş'arî (*Radyallahü anh*)'ın Hz. Ali (*Radyallahü anh*)'ı temsil etmesine karşı çıkmıştı.

Mümtaz bir kişiliğe sahip olan Abdullah İbni Abbas (*Radyallahü anhüma*), siyasi ve sosyal olaylar karşısında ilmi otoritesini ve siyasi itidalini daima muhafaza etmişti. Hakkı söylemekten çekinmeyen son derece mert bir yapıya sahipti.

Hz. Ömer (*Radyallahü anh*) gibi celâdetli bir halifenin, Haşimoğullarını kastederek yaptığı bir tenkide karşı, derhal Resûlullah (*Sallallahü aleyhi ve Sellem*)'in de Haşimoğullarından olduğunu hatırlatarak, Onu dikkat ve intibaha davet etmişti.

Yine Hz. Ali (*Radyallahü anh*) halife olur olmaz Emevî valilerini değiştirmeye kalkıştığı zaman, Ona:

“Emevî valileri ehli dünyadır. Yerlerinde bırakırsan seslerini çıkarmazlar. Eğer azledersen ahaliyi aleyhine ayaklandırırlar.” diye uyarılmıştı. Fakat Hz. Ali (*Radyallahü anh*)'ın kararını değiştiremediğini görünce Ona:

“Ey Müminlerin emiri! Çok şecaatli ve kahramansın ama tedbir ve siyaset adamı değilsin” diyecek kadar kendince doğru gördüğünü çekinmeden söyleyebilen bir zattu.

Aynı şekilde Hz. Muaviye (*Radyallahü anh*)'ın huzurunda da, herkesin söylemeye cesaret edemediği bazı hususları, cesareti ve keskin zekasıyla çekinmeden ifade etmişti. Bununla alakalı olarak Askerî'nin Kitabü'l-Evail'de Süleyman b. Abdullah b. Mamer'den tahricine göre şöyle rivayet edilmiştir:

“Hz. Ali (*Radyallahü anh*)'ın vefatından sonra bir gün, Hz. Muaviye (*Radyallahü anh*) mescide gelip oturmuştu. İbni Ömer'le İbni Abbas ve Abdurrahman b. Ebu Bekir (*Radyallahü anhüm*) orada idiler. Hz. Muaviye (*Radyallahü anh*) mescide girince ikisi de ona doğru yönelmiş, fakat İbni Abbas (*Radyallahü anhüma*) yönelmemişti. Tabi bu durum Hz. Muaviye (*Radyallahü anh*)'ın gözünden kaçmadı. İbni Abbas ve Hz. Ali (*Radyallahü anhüma*)'yı kastederek:

- Ben bu işe (emirliğe), bana yönelmeyenle, Onun amcazâdesinden daha layıkım, dedi.

Bunun üzerine İbni Abbas (*Radyallahü anhüma*) ona cevaben şöyle dedi:

- Hangi sebeple böyle söylüyorsun? İslâma ilk önce girmiş olduğundan mı, yoksa

Resûlullah ile çok sıkı münasebetinden mi, yahut Resûlullah'a olan yakın akrabalığından dolayı mı buna daha layıksın?

Hz. Muaviye (*Radyallahü anh*):

- Hayır! Lakin (Hz. Osmanı kastederek) öldürülenin amcazadesiyim. (Yani bundan dolayı halifelığe daha layıkım)

Hz. Muaviye (*Radyallahü anh*)'ın bu cevabına karşılık İbni Abbas (*Radyallahü anhüma*) orada bulunan Abdurrahman b. Ebu Bekir'i işaret edip:

- O halde şu zat halifelığe daha layıktır. Zira onun babası Hz. Ebu Bekir (*Radyallahü anh*)'da ölmüştür. (Yani “halifelik için ölüm ve akrabalık göz önünde tutulacaksa o niye babasının yerine geçmedi de ondan sonra Hz. Ömer (*Radyallahü anh*) halife oldu” demek istedi.)

İbni Abbas (*Radyallahü anhüma*) bunu dedikten sonra, bu seferde Abdullah İbni Ömer (*Radyallahü anhüma*)'yı işaret ederek sözüne devam etti:

“Bu durumda, şu zatta halifelığe daha layıktır. Onun babasını bir kâfir öldürdü. Şayet halifelik için ölüm ve akrabalık şart idiye, o niçin babasının yerine geçmedi?” dedi. Sonra Hz. Muaviye (*Radyallahü anh*)'a hitaben sözüne şöyle devam etti:

“Sen (o sözünle) delilini kendin iptal edip çürütün. Senin amcazâdene müslümanlar itab etmişler ve Onu şehid etmişlerdir.” dedi.

(Yani hal böyle olunca, bundan dolayı nasıl bir hak iddia edebilirsin? Demek istedi.)

DEVAM EDECEK

Abdullâh ibni Abbâs (*Radyallâhu Anhümâ*)nın Tâif'teki mescidinin arkasındaki mahzûn kabri şerfi

DR. İHSAN ŞENOCAK

18 YIL ÖNCE MUHAMMED ALİ SÂBÛNÎ HOCAMLA YAPTIĞIM SÖYLEŞİ - 2

Bu yazının ilk bölümü geçen ay yayımlanmıştı.

Hasan Hanefi'nin Benzetmesi

İhsan ŞENOCAK: Hasan Hanefi katıldığı bir toplantıda Kur'an-ı Kerim'in nuzulünü anlatırken, örnek olarak erkeğin eşine yaklaşmasını kullanıyor. Yani vahyin gelişini o hale benzetiyor. Kur'an-ı Kerim'i anlama iddiasında olan bir zihinde, bu tür bir teşbihin oluşması nasıl izah edilebilir?

Ali SÂBÛNÎ: Bu adam câhil değil sefihtir, ahmaktır. Bu ifade hastanelik derecede bir cinnettir. Bu ibare, üzerinde konuşulmayacak kadar çirkindir. Sefâhetin sınırındadır. Bu câhil herif, Kur'ân'ın nuzûlünün esrârını idrak etmekten uzaktır.

Hazreti İsa Aleyhisselam'ın İnmesi

İhsan ŞENOCAK: Modernistler Kur'an-ı Kerim'i anlama usulünde olduğu gibi anladıkları mana itibarıyla de ulema ile çelişmektedirler. İsterseniz biraz da modernitenin sürekli gündemde tuttıkları geleneğe itiraz noktaları üzerinde konuşalım. Şüphesiz ki bunların başında Hazreti İsa'nın -aleyhisselam- inişi meselesi gel-

mektedir. Kur'an-ı Kerim'de Hazreti İsa'nın öldüğünü ima eden bir karine var mıdır?

Ali SÂBÛNÎ: Allah Teâlâ "Onu ne öldürdüler, ne de astılar; fakat (öldürdükleri) onlara İsa gibi gösterildi." (Nisa: 157) buyurmaktadır.

Yahudiler kesinlikle İsa'yı -aleyhisselam- asamadılar. Hazreti İsa zannederek O'na benzetilen kişiyi öldürdüler.

Yahudiler, O'nu öldürdüklerini iddia ediyorlar. Ne gariptir ki Hristiyanlar da onların iddialarını tasdik ediyor. Kur'ân-ı Kerim de onları "Onu ne öldürdüler, ne de astılar" diyerek tekzip ediyor. Burada tuhaf olan bir durum var ki, o da Hristiyanlar Hazreti İsa'nın ilah olduğunu iddia ediyorlar sonra da ilahın asıldığını söylüyorlar. Bu ne kadar tuhaf bir durumdur. Şair ne güzel söylemiştir: "Yahudi bir kulun eliyle asılan ilah, nasıl bir ilahdır?!"

Yahudi ve Hristiyanların Hazreti İsa'nın ölümü ile alakalı inançları zan üzerine ibtinâ etmektedir. Çünkü onlar öldürülen kişinin Hazreti İsa mı yoksa onun yerini gösteren münafık mı olduğu noktasında şüpheyeye düşmüşlerdir.

Muhammed Ali Sâbûnî Hoca Efendi

Zira “Eğer bu öldürülen İsa ise bizim arkadaşımız (şikayet eden) nerede? Yok eğer bu arkadaşımız ise o takdirde İsa nerede?” demekten kendilerini alamamışlardır. Bu yüzden akideleri şüphe üzerine ibtinâ etmektedir.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Onun hakkında ihtilafa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içerisindedir; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir (sağlam) bilgileri yoktur.” (Nisa: 157)

İhsan ŞENOCAK: Hazreti İsa'nın yer-yüzünden ayrılışını ifade eden “teveffa” kelimesi Kur'an-ı Kerim'de Hazreti İsa ile ilgili “müteveffike” ve “teveffeyteni” (Al-i İmran:55; Maide: 117) şeklinde iki ayrı yerde kullanılmaktadır. Zemahşeri “Esâsü'l-Belâğa”da “teveffa” kelimesinin “öldürmek” anlamında mecazen kullanıldığını söylemektedir. Buna göre “teveffâ” kelimesinin mecaz anlamı, “bir şeyi bütünüyle kabzetmek” demek olan asıl anlamının önüne geçmektedir. Neler söyleyeceksiniz?

Ali SÂBÛNİ: Modernistler “müteveffike” kelimesini anlayamamışlardır. Bu, ölümü vaattir. Yani “sen ey İsa! İlah değilsin, bir gün diğer insanlar gibi öleceksin.” demektir. “Seni öldüreceğim demek” tıpkı “sana şunu vereceğim” demek gibidir. Yani şu an vermediniz fakat gelecekte vereceksiniz. Bu cümle verilecek şeyin gelecekte olacağını göstermektedir. Ayete dönersek Cenâb-ı Hakk, Hazreti İsa'nın ilah olmadığını, günü gelince diğer insanlar gibi öleceğini bildirmektedir. Fakat şu an semaya yükseltilmiştir.

İmam Tâberî “Ey İsa! Seni vefat ettireceğim, seni nezdime yükselteceğim/ya İsa innâ müteveffike ve râfiuke ileyye” âyetinde takdim ve tehir olduğunu söylemektedir. Buna göre anlam; “seni katıma yükseltecek sonra vefat ettireceğim.” şeklindedir. Burada mucize vardır. Fakat asıldıktan sonra ruhunun göklere çıkmasında hiçbir olağanüstülük yoktur. Bu herkes için geçerli olan bir durumdur.

Hazreti İsa günü gelince yeryüzüne inecektir. Peki ineceğini söylerken ne ile istidlal ediyoruz. Kur'an-ı Kerim onun kıyametin alameti olduğunu söylemektedir: (Zuhruf: 61) Ayrıca bu konudaki hadisler tevatür derecesindedir.

Merhûm Sâbûnî Hazretleri'nin Mahmud Efendi Hazretleri ile ictimâından bir hâtıra

İhsan ŞENOCAK: Keşmiri'nin "et-Tasrih bimâ Tevâtere fi Nüzûli'l-Mesih" adlı eseri tevâtürü gözler önüne sermektedir.

Ali SÂBÛNİ: Evet.

İhsan ŞENOCAK: Zuhuf Suresi'nde ki "Şüphesiz ki o (İsa) kıyamet için (onun yaklaştığını gösteren) bir bilgidir." mealine gelen âyet açık bir şekilde Hazreti İsa'nın ineceğini göstermektedir diyebilir miyiz?

Ali SÂBÛNİ: Evet, ayet açıkça nüzûlün olacağını bildiriyor.

İhsan ŞENOCAK: Hazreti İsa yeryüzüne peygamber olarak değil, Muhammed Mustafa'ya -sallallahu aleyhi ve sellem- tabi olarak gelecek...

Ali SÂBÛNİ: İsa -aleyhisselam- Allah Resulü'nün şeriatıyla amel edecektir. Yeni bir din getirmeyecektir. Nebinin nebiye tabi olması caizdir. Bütün nebiler kendilerinden önceki şeriatları tamamlayıcı olarak gelmişlerdir.

Yahudilerin ve Hristiyanların Ahiretteki Durumu

İhsan ŞENOCAK: Yahudi ve Hristiyanların küfür üzere olduklarını tasrih eden ayetler hakkında neler söyleyecekseniz?

Ali SÂBÛNİ: Kıldığımız namazların her rekatında okuduğumuz Fatıha Suresi'nde "nimet ve lütfuna mazhar ettiklerinin yoluna ilet. Gazaba uğrayanların ve sapkınlarınkine değil." âyeti vardır. Allah Resulü -sallallâhu aleyhi ve sellem- buradaki "gazaba uğrayanları" Yahûdiler; "sapkınları" ise Hristiyanlar olarak tefsir etmiştir. Allah Resulü'nün bu tefsirinden sonra artık kimseye söz düşmez. Kur'ân-ı Kerim'de Yahûdi ve Hristiyanları cehennemlik olmaları noktasında müşriklerle eş değer tutan birçok âyet vardır: "Gerek Ehl-i kitaptan, gerek müşriklerden olan kâfirler, hem de devamlı kalmak üzere cehennem ateşindedirler. Onlar bütün yaratıkların

en şerlisidirler." (Beyyine: 6) Yahûdilerle ilgili şöyle buyrulmaktadır: "Küfürleri ve Meryem hakkında pek büyük bir iftirada bulunmaları sebebiyle (lânete uğramışlardır)" (Nisâ: 156) Hristiyanlarla ilgili şöyle buyrulmaktadır: "Andolsun ki, 'Meryem oğlu Mesih, Allah'tır.' diyenler kâfir olmuşlardır." (Mâide: 17); "And olsun ki, 'Allah üçten biridir' diyenler kâfir olmuştur." (Mâide: 73)

Bu âyet-i kerîmeler, Yahûdi ve Hristiyanların küfür içinde olduklarını açık bir şekilde belirtirken ve onlar Allah'ı ve Rasulü'nü yalanlayıp dururken biz onların îman sahibi olduklarına ve cennete gireceklerine nasıl hükmedebiliriz? Ayrıca Allah Teâlâ Hazreti İsa'nın diliyle şöyle buyurur: "Oysa Mesih, 'Ey İsrailoğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin; kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram eder, varacağı yer ateştir, zulmedenlerin yardımcıları yoktur' dedi." (Mâide 72)

Onları cennete girmekten mahrum bırakan biz değiliz; ancak onlar küfrederek, Üzeyr ve Mesih'in Allah'ın oğlu olduğu iddiasında bulunarak, Mesih'in çarmıha gerildiğine inanarak ve O'na ilahlık isnad ederek cennete girmekten yüz çevirdiler.

İhsan ŞENOCAK: Günümüzde yaşayan Yahudi ve Hristiyanlarda benzer akîdeye sahip olduklarından onlar içinde yukarıdaki ayetler geçerlidir...

Ali SÂBÛNİ: Tabî ki, günümüz Yahudi ve Hristiyanlarından Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi ve sellem- resul olduğuna iman eden ve Kur'an'ı tasdik eden kimse var mıdır? Böyle birileri varsa bunlar nerede yaşamaktadır? Bizim gezegenimizde mi, yoksa başka alemlerde mi? Yahûdi veya Hristiyan olup da Peygamberimize iman eden bir kişi gösterebilir misiniz?

İhsan ŞENOCAK: Bütün bu deliller göstermektedir ki cennete girmenin vazgeçilmez şartlarından birisi de Hz. Mu-

hammed'e -sallallâhu aleyhi ve sellem- îmân etmek ve O'na tâbi olmaktır...

Ali SÂBŪNİ: Evet, cennete girmenin vazgeçilmez şartlarından biri de, Hazreti Muhammed'e -sallallâhu aleyhi ve sellem- iman etmek ve Allah'tan getirdiği her şeye tâbi olmaktır. Ne Katoliklerin lideri Vatikan'daki "Papa", ne de en alt seviyedeki bir papaz ya da bir haham, Peygamberimiz'in ve Kur'an-ı Kerîm'in hak olduğuna inanmaktadır. Bütün Yahûdi ve Hristiyanlar Peygamberimiz'in risaletini yalanlamaktadır.

Farz-ı muhal kabilinden bir an için onların Allah Resulü'nün -sallallâhu aleyhi ve sellem- peygamberliğine inandıklarını, Mesîh'in ilahlığını ve Allah'ın oğlu olması şeklindeki inançlarını tashih ettiklerini düşünsük bile bu yeterli değildir. Mutlaka, Peygamberlerin sonuncusu Hazreti Muhammed'e -sallallâhu aleyhi ve sellem- tâbi olmaları ve O'nun getirdiği dîne ters düşen dîni terk etmeleri gerekir.

Şurası kesin bir vâkıdır ki, Peygamberimiz Yahûdi ve Hristiyanların iddia ettikleri gibi sadece Araplar'a değil, bütün beşeriyete gönderilmiştir: "Ey Rasûlüm! Biz seni bütün insanlığa rahmetimizin müjdecisi, azabımızın uyarıcısı olarak gönderdik." (Sebe: 28); "Ey insanlar! Ben sizin hepinize Allah tarafından gönderilen Peygamberim." (A'râf: 158) âyetleri sebebiyle Hazreti Muhammed'in -sallallâhu aleyhi ve sellem- peygamberliğinin evrensel olduğunu hiç kimse inkâr edemez. Allah Resulü bütün insanlığa gönderilmişse O'na tâbi olmanın vâcip olmadığı nasıl söylenebilir?! Yoksa Allah Teâlâ ona îmân etmeyi vâcip kılıp daha sonra O'na tâbi olmayı mübah mı addetmiştir?!

Allah Teâlâ, Resulü'ne -sallallâhu aleyhi ve sellem- îmân etmeyi, getirdiklerine tâbi olmayı bütün peygamberlere farz kılmış ve bu hususta onlardan söz almıştır: "Hani Allah, peygamberlerden: 'Ben size Kitap ve hikmet verdikten sonra nezdinizdekileri tasdik

eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz' diye söz almış, 'kabul ettiniz ve bu ahdimi yüklendiniz mi?' dediğinde, 'kabul ettik' cevabını vermişler, bunun üzerine Allah: 'O halde şahit olun; ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim', buyurmuştu." (Âl-i İmrân: 81) Bu ayete göre bütün Peygamberler Hazreti Muhammed'in dönemine yetişmeleri durumunda ona tâbi olmayı kabul etmişken o peygamberlerin ümmetlerinin Hazreti Muhammed'in dînine tâbi olmakla mükellef olmadıklarını söylemek ne kadar tuhaftır.

Allah Teâlâ, Yahûdi ve Hristiyanların îmânlarının makbul olmasını Hazreti Muhammed'e -sallallâhu aleyhi ve sellem- tâbi olmalarına bağlamıştır: "Onlar ki yanlarında Tevrat ve İncil'de yazılı bulacakları o Rasûle, o ümmî Peygambere ittiba' ederler." (A'râf: 157) Bu âyette sözü edilen peygamber kimdir? Hazreti Mûsâ mıdır? Hazreti Nûh ya da Hazreti İbrâhim midir?

Hiç şüphesiz, burada zikredilen peygamber Hazreti Muhammed'tir -sallallâhu aleyhi ve sellem-. Çünkü âyet-i kerîme o peygamberi ümmîlikle vasıflamış ve Tevrat ve İncil'de adının geçtiğini belirtmiştir. Bu vasıflara sahip olan peygamber de Hazreti Muhammed'den başkası değildir. Allah Teâlâ burada peygambere îmân etmekten veya risâletini tasdik etmekten değil de ona tâbi olmaktan söz ediyor. Tabi olmak da onun getirdiği şerîatla amel etmek ve dînine sarılmaktır. Yoksa ittibâ içermeyen îmânın anlamı yoktur.

Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Eğer onlar da sizin inandığınız gibi inanırlarsa doğru yolu bulmuş olurlar." (Bakara: 137) Bu âyetin ifade ettiği gibi hidâyetin şartı Müslümanların îmân ettiği her şeye îmân etmektir ki Müslümanlar son peygamber Hazreti Muhammed'e -sallallâhu aleyhi ve sellem- ve O'nun getirdiği İslâm dînine tâbi olurlar.

Mülâkâtın son kısmı inşâallâh önümüzdeki ay yayımlanacak...

Mikmelli Sözler

“Bir haber (hadis) duyduğunuz zaman onu nakletmek için değil, ona uymak için belleyip düşünün! Çünkü ilmi “rivâyet” edenler çoktur, fakat “riâyet” edenler pek azdır...”

Hz. Ali (Radiyallahü anh)

“Anne sözü dinlemek, insana peygamber hırkası giydirir”

Veysel Karanî (Rahmetullahi aleyh)

“Ben (dua edip) istiyorum fakat Allah-u Teala vermiyor, bundan sonra istemeyeceğim deme, duaya devam et. Eğer isteğini vermezse ona karşılık razı ve memnun olacağın başka bir hâl verir.”

Abdülkâdir Geylânî (Kuddise sirruhu)

“Şeytan insanların rengini ortaya çıkartmak için yaratıldı”

Mahmud Efendi hazretleri (Kuddise sirruhu)

“Dünya bir leştir, ondan faydalanmak isteyen, köpeklerle dalaşmaya hazır olsun”

Vehb b. Münebbih

“Eğer Allah-u Teala katında övülüyorsan, insanların ayıplamasından bir şey çıkmaz. Şayet Allah-u Teala'nın katında ayıplanıyorsan, insanların övmesinin faydası olmaz.”

İmâm-ı Gazâlî (Rahmetullahi aleyh)

Gözler, eşin-dostun ayıp ve kusurlarını görmek için değil, Allah-u Teala'nın Kudret ve Sanatını görmek içindir.”

Sâdi Şirâzî (Rahmetullahi aleyh)

4) **İmâm-ı Terîmî** (Rahimehullâh)ın beyânı vechile; hilâl (yeni ay) görüldüğünde (10 Temmuz Cumartesi akşamı) 41 kere Fâtiha-i Şerîfe okuyan kişi o ayın bereketlerine nâil olur ve şerlerinden emîn olur. (et-Terîmî, el-Vesâilü's-şâfi'a fi'l-ekâri'n-nâfi'a, sh:451)

Her Çarşambanın Özellikle Ayın Son Çarşambasının Uğursuzluğundan Korunmak İçin Her Salı Çarşambaya Bağlayan (Bâhusus 6 Temmuz Salı) Gece(si) Okunacaklar

Mâü'l-Ayneyn Hazretleri'nin ehl-i hayırdan ve ehl-i ilimden olan güvenilir zatlardan naklettiğine göre, her çarşamba gecesi yâni salı çarşambaya bağlayan gece akşamları yatsı arasında:

100 kere: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.»

100 kere: «يَا خَالِقُ!»

100 kere: «سُبُوْحٌ قُدُّوْسٌ.»

100 kere de: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.»

okumaya devâm eden kişiyi **Allâh-u Te'âlâ** o sene inecek bütün belâlardan muhâfaza eder. (Mâü'l-'Ayneyn, Na'tü'l-bidâyât, sh:168)

HARAM AYLARDA GÜNAHLARIN KATLANACAĞI

(Bu sene haram aylar 11 Hazîran (1 Zülka'de) Cumâ günü başlayıp
7 Eylül (30 Muharrem) Salı günü bitmektedir.)

Kurtubî (Rahimehullâh)ın beyânına göre; **Allâh-u Te'âlâ** bir şeye bir yönden değer verirse, onun bir tâne hürmeti olur. İki veyâ daha fazla yönden tâzim ettiği şeyinse, hürmet ve büyüklüğü birkaç yönden artar. Bu nedenle, o şeyle alâkalı olarak yapılan iyi bir amelin sevâbı katlanacağı gibi, kötü amelin azâbı da kat kat olur.

Nitekim (Receb gibi) haram ayda, (Mekke gibi) haram bir beldede **Allâh-u Te'âlâ**'ya itâat edenin sevâbı, (Rebî'ulevvel) gibi helâl bir ayda, haram bir şehirde ibâdet edeninkiyle denk olmayacağı gibi, helâl ayda haram bir karyede itâat edenin mükâfâtı da, helâl ayda, (İstanbul gibi) helâl bir beldede ibâdet edenle eşit olmaz. Hattâ bu konular şahıslara göre bile değişebilir. Nitekim:

﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ﴾

“Ey peygamber hanımları! Sizden çirkin bir iş yapana, azap iki kat katlanır.”

(el-Ahzâb Sûresi:30'dan) âyet-i kerîmesi bunun açık bir delîlidir. (el-Kurtubî, el-Câmi', 8/13; İbnü Receb, Letâifü'l-me'ârif, sh:224-225; el-Beyhâkî, Fedâilü'l-evkât, sh:86; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 6/133)

Ulemânın beyânı vechile; günah işlemek, her zaman yasaksa da, özellikle hürmetli ve yasaklı olan bu aylarda işlenen mâsiyet, aynen ihramlı iken ve Ka'be haremindedir işlenmiş gibi kat kat fazla yazılır. Nitekim zinâ, her zaman ve mekânda haramsa da Ka'be'de ve Kadir Gecesi'nde kat kat haramdır.

İbnü Abbâs (Radiyallâhu Anhümâ) bu âyet-i kerîmenin tefsîrinde şöyle demiştir: “**Allâh** katında ayların sayısı on ikidir, sonra bunlar arasından dört tâneyi seçerek bunları haram kılmıştır, bunların hürmetlerini (saygınlıklarını) büyük tutmuştur, bunlarda işlenen günahları diğerlerine nispetle çok büyük saymıştır, bunlarda işlenen sâlih ameli de diğerlerine nazaran daha büyük sevapları mûcip kılmıştır.” (İbnü Ebî Hâtim, et-Tefsîr, rakam:93, 6/1791; el-Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, rakam:3806; İbnü Kesîr, et-Tefsîr, 7/198; es-Süyûtî, ed-Dürü’l-mensûr, 7/345-346)

Katâde (Radiyallâhu Anh)ın, bu âyet-i kerîmenin tefsîrinde yapmış olduğu: “Zulüm ve günah her hâlükârda büyük bir cürümse de, **Allâh-u Te‘âlâ**, dilediği günahı diğerlerinden büyük sayabilir. Bu yüzden ‘Emirleri kırma ve yasakları irtikâb etme’ anlamındaki zulüm, haram aylarda işlenirse, hiç şüphesiz ki diğer aylarda yapılan zulümlere göre daha ağır vebâl taşır.

O hâlde siz **Allâh-u Te‘âlâ**’nın büyük tuttuklarını önemseyin. Zîrâ akıl ve anlayış erbâbı nezdinde işlerin büyüklüğü, **Allâh-u Te‘âlâ** indindeki önemine göre tespit edilir.’ şeklindeki beyânı bu görüşü teyid etmektedir.

Ahmed ibnü Hicâzî (Kuddise Sirruhû)nun beyânına göre; câhiliyet ehli bile, Receb ayında kılıçlarını kınına sokup savaşı bırakırken, Müslümanlar nasıl olur da o(nun gibi haram olan bir) ayda, gıybet, dedikodu ve iftirâ yaparak, insanların ırz ve haysiyetlerini rencide etmekten dillerini korumazlar.

Hâlbuki bâzı yerde dil, süngüden daha zararlıdır. Nitekim **Süfyân-ı Sevrî** (Radiyallâhu Anh) şöyle demiştir. “Bir insana ok atmak, laf atmaktan daha hafiftir. Zîrâ bâzen süngü şaşar da dil şaşmaz.” (Ahmed ibnü Hicâzî, Tuhfetü’l-ihvân, sh:60)

HARAM AY ORUCUNUN FAZİLETLERİ

(Bu sene haram aylar 11 Hazîran (1 Zülka‘de) Cumâ günü başlayıp 7 Eylül (30 Muharrem) Salı günü bitmektedir.)

Sene içerisinde haram ay dört tânedir. Bunlar da Zülka‘de, Zülhicce, Muharrem ve Receb-i Şerîf’tir. Üçü peş peşe, Receb-i Şerîf ise tektir. Bu sene Zülka‘de, Zülhicce ve Muharrem ayları 11 Hazîran Cumâ günü başlayıp 7 Eylül Salı günü bitecektir.

Haram ayların en üstünü, bir rivâyet Muharrem-i Şerîf ayı, diğer bir rivâyette ise Receb-i Şerîf’tir. Bu mübârek ayların oruçlarının fazîleti hakkında birçok hadîs-i şerîf ve rivâyet mevcuttur.

Nitekim **Ebû Mucîbe el-Bâhilî**’nin, babasından (Radiyallâhu Anhümâ) rivâyet ettiğine göre hangi ayları oruçlu geçirmesini tavsiye buyurduğunu sorması üzerine **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) ona: “**Haram ayları oruçlu geçir.**” buyurmuştur. (İbnü Mâce, es-Sünen, es-Siyâm:43, rakam:1741, 1/554)

İbnü Abbâs (Radiyallâhu Anhümâ)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerifte **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem): “**Haram aydan bir gün oruç tutana, Allâh-u Te‘âlâ her gününe karşılık bir ay (oruç tutmuş sevâbı) yazar.**” buyurmuştur.

Rasûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)den gelen diğer bir rivâyette: “**Haram aydan bir günün orucu, diğerlerinin otuzundan efdaldir.**” buyrulmuştur. (el-Ğazâlî, el-İhyâ, Kitâbu esrârî’s-savm, Fasıl:3, 1/281; Ebû Muhammed el-Hallâl, Fedâilü şehri receb, rakam:5, 15, sh.52, 73)

Enes ibnü Mâlik (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerifte **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: “**Her kim, herhangi bir haram aydan perşembe, cumâ ve cumartesi olmak üzere üç günü oruçlu geçirirse, kendisine** (tuttuğu her güne karşılık) **iki sene,** (başka bir rivâyette) **yedi yüz sene,** (diğer bir rivâyette ise) **dokuz yüz sene ibâdet (sevâbı) yazılır.**” (et-Taberânî, el-Mu‘cemü’l-evsat, rakam:1810, 2/468; Ebû Muhammed el-Hallâl, Fedâilü şehri receb, rakam:14, sh:71; İbnü ‘Asâkir, Târîhu Medîneti Dimeşk, 19/116; ed-Deylemî, Müsnedü’l-Firdevs, rakam:5696, 4/66; ‘Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 1/325; el-Heysemî, Mecma‘u‘z-zevâid, 3/19; es-Süyûtî, ed-Dürru‘l-mensûr, 4/185; el-Ğazâlî, el-İhyâ, Kitâbu esrâri’s-savm, Fasıl:3, 1/281; ez-Zebîdî, el-İthâf, 4/256; ‘Alî el-Müttakî, Kenzü’l-‘ummâl, rakam:24173, 8/561)

Enes (Radiyallâhu Anh)ın bu hadîs-i şerîf hakkında: “Ben bunu **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)den işitmemişsem, kulaklarım sağır olsun.” dediği rivâyet edilmiştir. (el-Beyhakî, Fezâilü’l-evkât, rakam:308, 1/537; el-Kâzerûnî, el-Müsellesât, sh:247-250; et-Temmâm, el-Fevâid, rakam:589-590; Ahmed ibnü Hicâzî, Tuhfetü’l-ihvân, sh:10)

İnsanlar içinde bu faziletleri en iyi bilenler, hiç şüphesiz ki sahabe-i kirâm ve tâbi‘în-i izâm oldukları için **İbnü Ömer, Üsâme ibnü Zeyd, Hasen-i Basrî, Ebû İshâk es-Sebî‘î** (Radiyallâhu Anhüm) gibi zatlar, haram ayların tümünü oruçlu geçirirlerdi.

Süfyân-ı Sevrî (Radiyallâhu Anh): “Oruç tutmak için bana en sevgili vakit, haram aylardır.” derdi. (İbnü Receb el-Hanbelî, Letâifü’l-me‘ârif, sh:229)

HARAM AYLARDAN ZÜLHİCCE AYININ FAZİLETLERİ

(11 Temmuz Pazar - 8 Ağustos Pazar)

Zülhicce ayının üstünlüğü hakkında **Ebû Sa‘îd** (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: “**Ayların efendisi Ramazan ayıdır.** (Kendisinde işlenen günahların) **haramlık** (ve yasaklık konusunda en büyük cezâlara sebep oluşu) **bakımından ayların en büyüğü ise Zülhicce’dir.**” (el-Bezzâr, el-Müsned, rakam:960, 1/457; el-Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, rakam:3364, 5/242-243; İbnü Ebî‘d-dün-yâ, Fezâilü şehri Ramazân, rakam:33, sh:56; İbnü Ebî Şeybe, el-Musanef, rakam:5508, 1/476; et-Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr, rakam:9000, 9/232; İbnü ‘Asâkir, Târîhu Medîneti Dimeşk, 7/256)

Yine Zülhicce ve ilk on gününün fazîleti hakkında **Ebû Hureyre** (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: “**Allâh-u Azze ve Celle zaman**(dan bir kısım)ı(nı diğerlerine karşı) **seçmiştir, Al-lâh-u Te‘âlâ’nın zamanlar içerisinden en sevdiği dönem haram aylardır. Allâh-u Te‘âlâ’nın** (o haram) aylar içerisinden **en sevdiği** (ay) **Zülhicce’dir. Allâh-u Te‘âlâ’nın Zülhicce’den en çok sevdiği** (bölüm) **ise o ayın ilk onudur.**” (el-Beyhâkî, Şu‘abü’l-îmân, rakam:3465, 7/330-331)

ZÜLHİCCE’NİN İLK ONUNDA YAPILAN İBÂDETLERİN HER GÜNDE YAPILANDAN DAHA FAZİLETLİ OLDUĞU

(11 Temmuz Pazar - 20 Temmuz Salı)

İbni Abbâs (Radiyallâhu Anhümâ)dan rivâyet edildiğine göre; bir keresinde **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem): “**Kendisinde amel-i sâlih işlenmesi** (Zülhicce’nin ilk) **on gün(ün) de Allâh-u Te‘âlâ’ya sevimli** (O’nu hoşnut ve râzı edici) **olduğu kadar, hiçbir günde olmamıştır.**” buyurunca (sahâbe-i kirâm:) “**Allâh** yolunda cihat da mı (o günlerdeki amelden üstün olamaz)?” dediler.

Bunun üzerine **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*): **“Allâh yolunda cihat bile (bugünlerdeki amellerden fazîlet bakımından daha üstün) değildir. Ancak bir adam(ın cihadı bugünlerdeki amelden üstün olabilir) ki, malıyla ve canıyla (cihada) çıkmış ve bunlardan hiçbirisiyle (cihattan) geri dön(e)memiş, (malını da canını da Allâh için cihat meydanlarında fedâ etmiş)tir.”** (*et-Tirmizî, es-Sünen, es-Savm:52, rakam:757, 3/130; Ebû Dâvûd, es-Sünen, es-Savm:62, rakam:2440, 2/301; İbnü Mâce, es-Sünen, es-Sıyâm:39, rakam:1727, 1/550*)

Ebû Hureyre (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: **“Zülhicce’nin ilk onunda Allâh-u Te‘âlâ’ya ibâdet edilmesinden, Allâh-u Te‘âlâ’ya daha sevgili hiçbir gün yoktur. Onlardan her bir günün orucu, bir senenin orucuna, her bir gecenin kıyâmı (ibâdetle ihyâsı) da, Kadir Gecesi’nin kıyâmına denktir.”** (*et-Tirmizî, es-Sünen, es-Savm:52, rakam:758, 3/131*)

Bu hadîs-i şerîflerden kesin bir şekilde anlaşıldığı üzere; daha çok sevap kazanılması cihetinden Zülhicce’nin ilk on günündeki ameller, sene içerisindeki diğer bütün günlerden üstündür.

Ebu’d-Derdâ (*Radiyallâhu Anh*) şöyle demiştir: “On günlerde oruca devâm edin. Duâyı, istiğfâr ve sadakayı çok yapın, zîrâ ben **Peygamberiniz** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*)i: **‘On günlerin hayrından mahrum olanların vay hâline.’** buyururken işittim.” (*Ebu’l-Leys es-Semerkandî, Tenbîhü’l-ğâfilîn, rakam:470, sh:327*)

Âişe (*Radiyallâhu Anhâ*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur: **“Her kim Zülhicce’nin on gecelerinden birini (ibâdetle geçirerek) ihyâ ederse, bir sene boyunca hac ve umre yapanların ibâdeti kadar ibâdet etmiş gibi olur. O günlerde bir gün dahî oruç tutsa geri kalan senesinin tümünü Allâh-u Te‘âlâ’ya ibâdetle geçirmiş gibi olur.”** (*‘Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 2/40*)

Vehb (*Radiyallâhu Anh*) şöyle anlatmıştır: **“Rabb Tebârake ve Te‘âlâ Mûsâ** (*Aleyhisselâm*) a: **‘Kavmine emret de on günlerde, yani Zülhicce’nin onunda Bana yönelsinler ve Bana duâ etsinler, onuncu gün olduğu zaman Bana (ibâdet edecekleri musallâya) çıksınlar da onları affedeyim.’** buyurdu.

İşte Yahûdîlerin (bağışlanmak için) arayıp da şaşırdukları gün o (Kurban Bayramı) gün(ü)dür. (Gökteki ay hesâbında) Arapların sayısından daha doğru bir adet yoktur. (Yahûdîlerin hesâbı hilâle göreyse de onlar, güneş aylarına uysun diye her üç senede bir ay nesî -geciktirme- yaptıklarından onların hesâbı isâbetli değildir.)” (*Ahmed ibnü Hanbel, ez-Zühd, rakam:351, sh:109; es-Süyûtî, ed-Dürru’l-mensûr, 6/539*)

Ebû Osmân el-Nehdî (*Radiyallâhu Anh*) da Zülhicce’nin ilk on günü hakkında şöyle demiştir: **“Âlimler ve sâlihler senedeki üç adet on günü diğer günlere göre çok üstün tutarlar. Bunlar da Zülhicce’nin ilk on günü, Muharrem’in ilk on günü ve Ramazan’ın son on günüdür.**

Ayrıca bize ulaşan rivâyetlere göre Zülhicce’nin ilk on günü, diğer iki on güne göre daha üstündür. Çünkü onun içerisinde Terviye, Arefe ve Kurban Bayramı günü vardır.” (*İbnü’l-Cevzî, Mûsîru’l-‘azmi’s-sâkin, 1/232*)

Ebû Zübeyr (*Rahimehullâh*): **“Dünyânın günlerinin en faziletlisi on günlerdir.”** demiştir. (*İbnü’l-Cevzî, Mûsîru’l-‘azmi’s-sâkin, 1/230; el-Fâkihî, Ahbâru Mekke, 3/8-9*)

Sa'îd ibnü Cübeyr (*Radyallâhu Anh*): “Bu on gecelerde kandillerinizi söndürmeyin.” diyerek ibâdete devâm etmenin önemine dikkat çekti. (*‘Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 2/40*)

Allâh-u Te'âlâ beş peygamberden her birine on şey vermiştir ki bu nebîler; **Âdem, İbrâhîm, Şu'ayb, Mûsâ** ve bizim peygamberimiz **Muhammed Mustafa** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*)dir. Bizim **Peygamberimiz** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*)e verilen ise Zülhicce'nin onudur.

Bu ümmetten bu on güne değer verene (namazlarını, oruçlarını ve zikirlerini îfâ edenlere) de on ikrâmda bulunulur. Bunlar da ömrüne bereket, malında ziyâdelik, âilesine koruma, günahlarına kefâret, sevaplarına katlama, ölüm ânında kolaylık, kabir karanlıklarında nur, mîzanda ağırlık, cehennem derekelerinden kurtuluş ve cennet derecelerine yükseliştir. (*‘Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 2/40*)

Kurban Kesecek Olanların İlk On Günde Traş Olmaması Müstehaptır

Bu konu ile ilgili olarak “**Müslim**”de **Ümmü Seleme** (*Radyallâhu Anhâ*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur: “(Zülhicce'nin) **on gün(ü) girdiği zaman, biriniz kurban kesmek isterse sakın saçından ve vücudundan (herhangi) bir şeye (kesme maksadıyla) dokunmayın** (traş olmasın, tırnak kesmesin).” (*Müslim, el-Ezâhî:7, rakam:5232, 6/83*)

Görüldüğü gibi bu ve bu meâldeki diğer hadîs-i şerîfler hacca gitmeyecek olanlardan kurban kesmek isteyenlerin, Zülhicce'nin başından kurban kesecekleri âna kadar (ki, on gün eder) saçlarını ve tırnaklarını kesmemelerini ister.

Bunun hikmeti şöyle îzâh edilir: Kurban kesecek kişi, sanki kendisini azâba lâyıık ve günahkâr gördüğü, günahlarına karşılık kendisini de öldüremeyeceği için, kendisinin fidyesi olarak kurban kesmektedir. Vücudundan kıl ve tırnak kesmemekle, en küçük parçalarının dahi, kurbanın parçaları, tüyleri ve tırnakları karşılığında ateşten âzâd olmasını sağlayacaktır. (*en-Nevevî, Şerhu Müslim, 11/148; el-Münâvî, el-Feyzü'l-Kadîr, 1/363; Davudoğlu, Müslim Şerhi, 9/243*)

Bu elbette bir îzâh biçimidir. İllâ ki böyle olmalıdır diyemeyiz. Hattâ bu talebin şimdilik anlamadığımız başka hikmetleri de bulunabilir. **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*)in böyle söylediği sâbit olduktan sonra Müslüman'a düşen, hareketini ona göre ayarlamaktır.

Bu hadîsler “**Müslim**”de rivâyet edilmektedir ve sahîh hadislerdir. Ancak fıkıhçılar bu konuda değişik bakış açıları ile değişik görüşlere varmışlardır. Meselâ:

a) Sa'îd ibnü Müseyyeb, Rabî'a, İmâm-ı Ahmed, İshâk, Dâvûd ez-Zâhirî (*Radyallâhu Anhüm*) ile bir kısım Şâfi'îler kuşluk vakti hayvanı kurban edinceye kadar, kurban kesecek olanın kıl ve tırnaklarından bir şey alması haramdır, derler.

b) İmâm-ı Şâfi'î (*Rahimehullâh*)a göre haram değil, tenzîhen mekruhtur.

c) İmâm-ı Âzam (*Rahimehullâh*) mekruh olmadığı görüşündedir.

d) İmâm-ı Mâlik (*Rahimehullâh*)dan bir rivâyet mekruh olduğu görüşünde olduğunu, diğer bir rivâyet ise mekruh olmadığı görüşünde olduğunu bildirir. (*Davudoğlu, Müslim Şerhi, ilgili hadîs-i şerîf*)

Bizler Hanefî olduğumuza göre elbette **İmâm-ı Âzam** (*Rahimehullâh*)ı taklid eder ve adı geçen günlerde tıraş olmanın, tırnak kesmenin mahzurlu olmadığını söyleyebiliriz. Ancak **İmâm-ı Âzam** (*Rahimehullâh*)ın gerçekten bu görüşte olduğunu “Zâhiru’r-rivâyet (ona âit olduğu kesin kaynaklar)” isimli kitaplarında henüz bulmuş değiliz.

Eğer ona âit böyle “Zâhir rivâyet” yoksa bu sahîh hadislere muhâlefet etmemizi gerekli kılacak bir delil bulunmadığından bu günlerde tıraş olmanın en azından mekruh olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. “**Hidâye**” hadislerini tahrîc eden **Zeyla’î** (*Rahimehullâh*) da konunun ilk hadîsi olarak yukarıya aldığımız hadîs-i şerîfi vermekte ve sıhhatinde bir kusur zikretmemektedir. (*ez-Zeyla’î, Nasbu’r-Râye, 4/206*)

Her ne olursa olsun, Hanefîler olarak bizler de eğer kurban keseceksek, Zülhicce’nin ilk on gününde tıraş ve tırnak kesmeyi bırakırsak, Hanefî mezhebine muhâlefet etmeden diğerlerine de uymuş oluruz. Çünkü Hanefîler de kesilmemesinin mahzurlu olduğunu söylemiyorlar. Yeter ki kasık ve tırnak temizliği bu on günle kırk günü aşacak olmasın.

Fakat kurban kesecek olanların elbise giyip, koku sürünebilecekleri konusunda icmâ vardır. Bu da o günlerde tıraş olmamanın hacdaki ihramlılara benzeme ile ilgili bulunmadığını, hikmetinin bu olmadığını gösterir. (*en-Nevevî, Şerhu Müslim, 11/148*)

“**Şerhu Şir’ati’l-İslâm**”da zikredildiğine göre; Kurban Bayramı’nın ilk günü kurban kesmek isteyen Zülhicce’nin ilk on günü bedeninden kıl koparmaz ve tırnaklarını kesmez. Kendisini ihram giymiş hacıya benzetir. Çünkü kıyâmet günü kurban, sâhibine fidye olacak her kılı, her âzâsı ve tırnağı kurbanın bereketinden ona ulaşacaktır. Bu on günde rahmet ve bereket olacağı için, traş olmamalı ve tırnak kesmemelidir.

Üstâdımız **Hacı Mahmut Efendi** (*Kuddise Sirruhu*) **Hazretleri** sıkı bir Hanefî olmasına rağmen diğer mezheplerin delîli olan bu hadîs-i şerîfi çok önemser ve diğer mezheplerin ihtilâfından sakınmak gerektiği düşüncesiyle ihtiyâten bu on günler girdiğinde hacca gitmemişse îtikâfa girer, bu zaman diliminde hem traş olmaz, hem de tırnak kesmezlerdi.

Bu vesîleyle ekserî okuyucularımızın müntesibi bulunduğu bu yüce zâtın günümüzde unutulmuş olan bu konudaki hassâsiyetini sizlerle paylaşmayı münâsip gördük.

ZÜLHİCCE’NİN SEKİZİNCİ, DOKUZUNCU VE ONUNCU GECELERİNİN FAZİLETİ

(17 Temmuz Cumartesi’yi 18’i Pazar’a - 18 Temmuz Pazar’ı 19’u Pazartesi’ye - 19 Temmuz Pazartesi’yi 20’si Salı’ya bağlayan geceler)

Mu’âz ibnü Cebel (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sal-ellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur: “**Beş geceyi** (ibâdetle geçirerek) **ihyâ edene cennet vâcib olur.** (Bunlar da) **Terviye** (Zülhicce’nin sekizinci) **gecesi, Arefe** (Zülhicce’nin dokuzuncu) **gecesi, Nahr** (Zülhicce’nin onuncu) **gecesi, Fıtr** (Ramazan Bayramı) **gecesi, Şa’bân’ın yarısının (Berâat) gecesidir.**” (*el-İsbahânî, et-Terğîb, rakam:367, 1/182; Ahmed ibnü Hi-câzi, Tuhtetü’l-ihvân, sh:51; Necmüddîn el-Ğaytî, Kitâbu leyleti’n-nisfi min Şa’bân, Süleymâniye Kütüphânesi, Reîsülküttâb Mustafa Efendi, rakam:1166, verak:190; Şihâbüddîn Ahmed el-Kalyûbî, Nebzetün ‘azbetü’l-menhel fî zikri leyleti nisfi Şa’bâne’l-mufazzal, Süleymâniye Kütüphânesi, Reîsülküttâb Mustafa Efendi, rakam:1166, verak:220-221; İsmâ’îl Hakkî el-Bursevî, Rûhu’l-beyan, 8/403*)

TERVİYE, AREFE VE NAHR (KURBAN BAYRAMI) GECELERİ OKUNACAK İSTİĞFARLAR

Kutbuddîn el-Hanefî (*Rahimehullâh*) hac ve umre duâlarıyla ilgili yazmış olduğu “*Kitâbü ed‘iyeti’l-hacci ve’l-‘umra*” isimli eserinde şöyle demiştir:

“(Sâlik/Hak yolcusu) Terviye Gecesi olan, Zülhicce’nin yediyi sekize bağlayan gecesi olduğu zaman **Hasen** (*Radiyallâhu Anh*)a mensûb olan, “*İstiğfârât-ı Münkize*”yi (ateşten kurtarıcı istiğfarları) okur. **Allâh-u Te‘âlâ**’nın seçkin velîlerinden ve sâlih kullarından saâdete muvaffak kıldığı kimseler buna devâm eder.

Babam **Şeyh Alâuddîn** (*Rahimehullâh*) bunları okumayı hiç bırakmazdı. Ben bu istiğfarları ondan rivâyet etmekteyim.” (*Kutbuddîn el-Hanefî, Kitâbü ed‘iyeti’l-hacci ve’l-‘umra, sh:12*)

Bu beyandan anlaşıldığına göre; Zülhicce ayının sekizinci, dokuzuncu ve onuncu geceleri olan Terviye, Arefe ve Nahr geceleri bu istiğfarların tümü birlikte okunur. Diğer zamanlarda da isteğe bağlı olarak birlikte okunulabilir.

Ancak haftada bir hatim yapmak isteyenler, her bir güne on istiğfâr düşmek üzere cumâ günü başlayıp perşembe günü bitirirler.

Allâh-u Te‘âlâ cümlemizi özellikle seherlerde bu istiğfarlar ile meşgul olan kulları zümresine ilhâk eylesin ve tevbelerimizi kabûl eylesin. Âmîn!

Bu istiğfarları 30. risâlemiz olan “*İstiğfârât-ı Munkize (Kurtarıcı İstiğfarlar)*” isimli eserimizde bulabilirsiniz.

ZÜLHİCCE’NİN İLK ON GECESİNİN NAMAZLARI

İlk On Gecesindeki Cumâ Gecesi (15 Temmuz Perşembe’yi 16 Temmuz Cumâ’ya bağlayan gece) **veyâ Günü** (16 Temmuz Cumâ günü) üç selâmla altı rekât kılınır, her rekâta on kere İhlâs Sûresi okunup selâmdan sonra:

«يَا نُورُ! تَنَوَّرْتَ بِالنُّورِ فِي نُورِ نُورِكَ يَا نُورُ!»

“Ey Nûr! Sen Yüce Zâtın’a has olan nûrunla nurlar içerisindeki nurla dâimâ nur oldun. Yâ Nûr!” diye duâ edilir. (*Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru’l-hams, sh:63*)

On Gecenin Her Birinde Kılınabilecek Mühim Bir Namaz (ki 10 Temmuz Cumartesi gecesinden başlayarak 19 Temmuz Pazartesi gecesi dâhil olmak üzere aralardaki her gece kılınabilir):

Hüseyn ibnü Alî (*Radiyallâhu Anhümâ*)nın, babası **Alî** (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyetine göre, **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Zülhicce’nin onu girdiği zaman ibâdetle gayretli olun, çünkü o günler Allâh-u Te‘âlâ’nın fazîletli kıldığı ve gecesinin hürmetini gündüzünün hürmetine eş yaptığı günlerdir. Her kim on gecelerden birinde, gecenin son üçte biri kaldığında dört rekât kılar, her rekâta bir Fâtiha, birer Felak, Nâs, üç kere İhlâs Sûresi ve sonra da Âyete’l-Kürsî okur ve bunu her rekâta tekrâr eder, namazını bitirince ellerini kaldırarak:

«سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْجَبَرُوتِ، سُبْحَانَ ذِي الْقُدْرَةِ وَالْمَلَكُوتِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْحَيِّ الَّذِي لَا

يَمُوتُ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعِبَادِ وَالْبِلَادِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا عَلَى كُلِّ حَالٍ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، رَبُّنَا جَلَّ جَلَالُهُ وَقُدْرَتُهُ بِكُلِّ مَكَانٍ.»

‘İzzet ve ceberût (ululuk ve büyüklük) sâhibini tesbîh ederim. Kudret ve melekût (güç ve eşsiz mülk) sâhibini tesbîh ederim. Hiç ölmeyecek diri olan Allâh’ı tesbîh ederim. Ondan başka ilâh yoktur, O diriltir ve öldürür. Kendisi hiç ölmeyecek tek diridir. Kulların ve yurtların Rabbi olan Allâh’ı tesbîh ederim.

Her hâlükârda bol, tertemiz ve bereketli tüm hamdler Allâh’a mahsustur. Allâh her şeyden çokça büyüktür. Rabbimiz’in celâli ve kudreti(nin eserleri) her mekânda (meydana çıkmakta)dır.’ der, daha sonra dilediği şeyle duâ ederse şüphesiz bu kimseye haram olan Beytullâh’ı hacetmiş, Nebî (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)in kabrini ziyâret etmiş ve Allâh yolunda cihat etmiş kimseler kadar sevap ihsân edilir. Bu kişi Allâh-u Te‘âlâ’dan ne isterse mutlakâ kendisine verilir. Bu namazı on gecenin her birinde kılsa Allâh-u Te‘âlâ onu Firdevs-i Âlâ’ya yerleştirir, Kendisinden her günahı siler ve ona (bir münâdî tarafından): ‘(Geçmiş günahların silindi) amel işlemeye yeniden başla.’ denilir.

Arefe günü olduğunda gündüzü oruca niyet eder, gecesinde de (Zülhicce’nin 8’ini 9’una bağlayan gecede, bu sene 18 Temmuz Pazar’ı 19 Temmuz Pazartesi’ye bağlayan gecede) bu namazı kılar, bu duâyı yapar ve Allâh-u Te‘âlâ’nın huzûrunda çokça yalvarış-yakarışta bulunursa Allâh-u Te‘âlâ: ‘Ey meleklerim! Şâhit olun ki gerçekten Ben bu kulumu bağışladım ve onu Beytim’i hac yapanlara ortak ettim.’ buyurur. Bunun üzerine melekler namazı ve duâsı sâyesinde Allâh-u Te‘âlâ’nın bu kuluna verdiği nîmetlerden dolayı çokça sevinirler.” (‘Abdülkâdir el-Cîylânî, el-Ğunye, 2/40-41)

Arefe Gecesi (18 Temmuz Pazar’ı 19 Temmuz Pazartesi’ye bağlayan gece) **Namazı:** Beş selâmla on rekât kılınır, her rekâta beş kere Kureyş Sûresi okunur. Ayrıca o gece bir önceki sayfada (“On Gecenin Her Birinde Kılınabilecek Mühim Bir Namaz” başlığı altında) zikredilen namazı kılsa, hadîs-i şerîfte bildirilen tüm müjdelere nâil olur.

ZÜLHİCCE’NİN İLK ON GÜNÜNÜN NAMAZLARI

Terviye Günü olarak adlandırılan sekizinci gün (18 Temmuz Pazar günü) **Namazı:** Dört rekât ve ardından iki rekât olmak üzere altı rekât kılınır. Kılınacak bu dört rekâtın birincisinde bir kere Asr Sûresi, ikincisinde Kureyş Sûresi, üçüncüsünde Nasr Sûresi, dördüncüsünde ise üç kere İhlâs Sûresi okunur. Ardından kılacağı iki rekâtın her bir rekâtında üç kere İhlâs Sûresi okunur. İşte böyle yapan kişi terviye gününün ve o gün Mina’da zikredenlerin sevâbını bulur.

AREFE GÜNÜ NAMAZLARI

(19 Temmuz Pazartesi günü)

1) Ebû Hureyre (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte şöyle buyrulmuştur: “Her kim Arefe günü öğlenle ikinci arasında dört rekât kılar ve her rekâta bir Fâtiha, elli ‘Kul huvellâhu ehad’ (İhlâs Sûresi) okursa, bu kişiye bir milyon hasene (sevap) yazılır. Kur’ân-ı Kerîm’deki her harfe mukâbil cennette bir derecesi yükseltilir ki, her iki derece arası beş yüz senelik mesâfedir.

Allâh-u Te‘âlâ Kur’ân-ı Kerîm’deki her harfe mukâbil yetmiş hûriyle evlendirir; her hûriyle birlikte inciden ve yâkuttan yapılma yetmiş bin sofradır ki, her sofranın üzerinde yeşil kuş etlerinden yetmiş bin çeşit vardır.

Yemeklerin serinliği karın serinliği, tadı balın tadı, kokusu da misk kokusudur. O yemeklere ne ateş ne de demir (tencere) değmemiştir. (Yiyen kişi) son yediği yemeğin tadını ilk yediğinde hissettiği lezzet kadar hissedecektir.

Sonra onlara (bu namazı kılan kullara cennette) iki kanadı kırmızı yâkuttan ve gagası altından olup yetmiş bin kanadı bulunan büyü bir kuş gelir de işitenlerin mislini duymadığı derecede zevk veren bir sesle: ‘Arefe ehline (o mübârek günü ibâdetle ve bu namazla geçirerek onun ehli olmayı hak etmiş kişilere) merhabâ.’ diye nidâ eder ve böylece o kuş o (namazı kıla)nlardan her bir adamın (yemek) çanağının içine düşer de, kanatlarından her bir kanadın altından yetmiş çeşit yemek çıkar. Sonra o kuş silkelenip uçar.

(Bu namazı dünyadayken kılmış olan kul) kabrine konulduğu zaman Kur’ân-ı Kerîm’de bulunan her harfe mukâbil kendisi için bir nur parlar ki (o nûrun kuvveti sayesinde) Ka‘be’nin etrâfında tavaf edenleri bile görür.

Ve netîcede kendisine cennet kapılarından bir kapı açılır. İşte tam o anda, gördüğü sevap ve ikrâm(lara bir an evvel kavuşma arzusun)dan dolayı: ‘Yâ Rabbi! Kıyâmeti çabuk kopar. Ey Rabbim! Kıyâmeti kâim eyle.’ demeye başlar.” (‘Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 2/60)

2) İbnü’l-Cevzî (Rahimehullâh)ın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)in şöyle buyurduğu nakledilmiştir: “Her kim Arefe gününde dört rekât kılar ve her rekâtında 1 Fâtiha, 3’er kere de Kadr (‘İnnâ Enzelnâ’), Zilzâl, Kâfirûn, Felak ve Nâs sûrelerini okursa, selâm verince aynı şekilde bir dört rekât daha kılar sa, (bu sekiz rekât) namazın ardından 33 kere istiğfâr edip sonra 100 kere de:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ.»

‘Allâh’ı hamd ile tesbîh ederim.’ derse, Allâh-u Te‘âlâ cennette o kişi için, yaş inci-den bin tâne salkımlı ağaç diker ki salkımlarının adedini Allâh’tan başkası bilemez, o ağaçların meyveleri karpuz-kavun kadar, yaprakları da Rahmân’ın nûruyla cilâlanmış kıymetli kaftanlardır. O yapraklardan her birinin üzerine erkek veya kadın sahibi kimse onun adı yazılıdır.” (İbnü’l-Cevzî, Kitâbu’n-Nûr fî fezâilü’l-eyyâmi ve’ş-şühûr, sh:90-91)

ZÜLHİCCE’NİN ON GÜNÜNÜN ORUÇLARI

(11 Temmuz Pazar - 20 Temmuz Salı)

İbnü Abbâs (Radiyallâhu Anhümâ)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: “Elbette ki o (Zülhicce’nin ilk onundaki) günlerden bir günün orucu bir senelik oruca denktir. O günlerdeki (sâir) ameller de yedi yüz kat katlanır.” (el-Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, rakam:3481, 7/343; Fezâilü’l-evkât, rakam:172, sh:343; et-Taberânî, Kitâbu’d-du‘â, rakam:871, 2/1204; el-Kastallânî, Levâmi‘u’l-envâr fî’l-ed‘iyeti ve’l-ezkâr, sh:266; İbnü’l-Cevzî, Mûsîru’l-‘azmi’s-sâkin, 1/232; Ebu’l-Kâsım Zâhir en-Neysâbûrî, Tuhfetü ‘îdi’l-ezhâ, sh:32)

Bu hadîs-i şerîfte Zülhicce ayındaki ilk on günün oruçlarının fazîletine temâs edilmiştir. Bu günler içerisindeki husûsî bâzı günlerin orucunun fazîleti hakkında da birkaç hadîs-i şerîf daha rivâyet edilmiştir.

Nitekim **İbnü Abbâs** (*Radiyallâhu Anhümâ*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur: **“Terviye gününün orucu bir senenin (günahlarının) keffâretidir. Arefe gününün orucu ise iki senenin keffâretidir.”** (*Ebu’s-Şeyh, ‘Alî el-Müttakî, Kenzü’l-‘ummâl, rakam:12087, 5/67*)

Kurban Kesilinceye Kadar Bir Şey Yiyip İçmemenin Fazîleti

Tabî burada şunu belirtmek gerekir ki Zülhicce’nin ilk on günündeki nâfile oruçtan maksad aslında ilk dokuz günüdür. Zîrâ onuncu gün Kurban Bayramı’nın ilk günü olduğundan o günde oruç tutmak haramdır. Ama o günde oruç tutulmasa da kurban kesilip etinden yiyene kadar bir şey yiyip içmemek müstehaptır.

İmâm-ı Bâbertî (*Rahimehullâh*) **“el-‘Inâye”** isimli **“Hidâye Şerhi”**nde bu konuya temâs ederken: **“Kurban Bayramı gününde namaz kılınıp, kurban kesilip onun etinden bir miktar yiyinceye kadar yemeği tehir etmek gerekir.”** demiştir. (*el-Bâbertî, el-‘Inâye Şerhu’l-Hidâye, 12/184; Yûsuf el-Kâdûrî, Câmi‘u’l-muzmerât ve’l-müşkilât fi Şerhi Muhtasari’l-İmâmi’l-Kudûrî, 2/158*)

Bâzı meşâyih: **“Kurban Bayramı gününde yemeği tehir etmek koyun ya da sığır ve deve gibi hayvanları kurban edenler için geçerli bir şeydir.”** demişlerse de **İmâm-ı Mevsilî** (*Rahimehullâh*)ın **“el-İhtiyâr”** adlı eserindeki beyânına göre; mutlak olarak (bayram) namaz(1) kılınıncaya kadar (bir şey yemeden) bekleyen için fazîlet vardır, yâni her sabreden için bu müjde (sevaba nâil olması) umulur. (*el-Bâbertî, el-‘Inâye Şerhu’l-Hidâye, 12/184; Yûsuf el-Kâdûrî, Câmi‘u’l-muzmerât ve’l-müşkilât fi Şerhi Muhtasari’l-İmâmi’l-Kudûrî, 2/158*)

Bu hususta **Abdullâh ibnü Ömer** (*Radiyallâhu Anhümâ*)dan rivâyet edilen diğer bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Her kim Terviye gününde oruç tutarsa sanki o kişi Allâh-u Te‘âlâ’ya on iki bin sene ibâdet etmiş gibi olur.

Her kim de Arefe gününde oruç tutarsa sanki o kişi Allâh-u Te‘âlâ’ya yirmi dört bin sene ibâdet etmiş gibi olur.

Her kim de Kurban (Bayramı) gününde bayram namazını kılınıncaya kadar oruç tutarsa (bir şey yiyip içmezse) sanki o kişi Allâh-u Te‘âlâ’ya altmış bin sene ibâdet etmiş gibi olur.” (*Yûsuf el-Kâdûrî, Câmi‘u’l-muzmerât ve’l-müşkilât fi Şerhi Muhtasari’l-İmâmi’l-Kudûrî, 2/159*)

Ka‘b ibnü Mâlik (*Radiyallâhu Anh*)dan gelen rivâyete göre ise: **“Kurban Bayramı günündeki (imsaktan kurban kesilinceye kadarki) dört saati (oruçluymuş gibi bir şey yiyip içmeden geçirenin bu ameli) yüz bin senenin orucuna denk olur.”** buyrulmuştur. (*Yûsuf el-Kâdûrî, Câmi‘u’l-muzmerât ve’l-müşkilât fi Şerhi Muhtasari’l-İmâmi’l-Kudûrî, 2/159*)

Aynı husustaki başka rivâyete göre ise: **“Her kim Terviye gününde ve Arefe gününde oruç tutarsa Allâh-u Te‘âlâ ona göklerin yıldızları adedince oruç sevâbı yazar ve o kişi (cennete girince) bir o kadar hûr-u ‘îyn (iri gözlü hûriler) ile evlendirilir. Her kim de Kurban (Bayramı) gününde (bayram) namaz(1) kılınıncaya kadar oruç tutarsa (bir şey yiyip içmezse) şefâatim ona vâcib olur.”** (*Yûsuf el-Kâdûrî, Câmi‘u’l-muzmerât ve’l-müşkilât fi Şerhi Muhtasari’l-İmâmi’l-Kudûrî, 2/159*)

ZÜLHİCCE’NİN ON GÜNÜNÜN ZİKİR VE DUÂLARI

(11 Temmuz Pazar – 20 Temmuz Salı)

Ebû Mûsâ el-Eş’arî (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet olunduğuna göre: “(Hac Sûresi’nin 28. Âyet-i kerîmesinde Allâh-u Te’âlâ’nın kendilerinde zikredilmesi emir buyrulan) eyyâm-ı mâlûmât (bilinen günler) Kurban Bayramı günü hâriç olan Zülhicce ayının ilk dokuz günüdür ve bugünlerde yapılan duâ aslâ geri çevrilmez.” (İbnü Receb el-Hanbelî, Letâifü’l-me’ârif, sh:472; Hâfız İbnü Nâsiriddîn ed-Dimeşkî, Fazlu ‘aşri Zilhicce, sh:24)

Hâfız Dimeşkî (Rahimehullâh)ın beyânı vechile; bugünlerde duânın reddedilmemesinin en önemli sebebi içlerinde dünyâ günlerinin en fazîletlisi olduğu rivâyet edilen Arefe gününün bulunmasıdır.

Nitekim **İbnü Hibbân** (Radiyallâhu Anh) “**es-Sahîh**”inde **Câbir** (Radiyallâhu Anh)dan naklen bu konuda bir hadîs-i şerîf tahrîc etmiştir. (İbnü Hibbân, es-Sahîh, rakam:3853, 9/164; Ebû Ya’lâ, el-Müsned, rakam:2090, 4/69)

İbnü Abbâs (Radiyallâhu Anhümâ)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: “**Allâh-u Te’âlâ** **indinde bu** (Zülhicce’nin ilk) **on gün(ün)den daha üstün bir gün yoktur ve hiçbir günde işlenen amel, şu on gündeki kadar Allâh-u Te’âlâ’ya sevimli** (O’nun rızâsını celbedici) **değildir.**

O günlerde tehlîl (‘Lâ ilâhe illâllâh’ zikrin)i, **tekbîr** (‘Allâh-u Ekber’ demey)i ve **Allâh-u Te’âlâ’nın zikrini çokça yapın. Çünkü o günler; tehlîl, tekbîr ve zikir günleridir. Elbette ki o günlerden bir günün orucu bir senelik oruca denktir. O günlerdeki (sâir) ameller de yedi yüz kat katlanır.**” (el-Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, rakam:3481, 7/343; Fezâilü’l-evkât, rakam:172, sh:343; et-Taberânî, Kitâbu’d-du‘â, rakam:871, 2/1204; el-Kastallânî, Levâmi‘u’l-envâr fi’l-ed‘iyeti ve’l-ezkâr, sh:266; İbnü’l-Cevzî, Müsîru’l-‘azmi’s-sâkin, 1/232; Ebu’l-Kâsım Zâhir en-Neysâbûrî, Tuhfetü ‘îdi’l-ezhâ, sh:32)

Aynı kaynaklarda bu hadîs-i şerîfin akabinde **Sa‘îd ibnü Cübeyr** (Radiyallâhu Anh)ın, bu on günler başladığında bütün vakitlerini ibâdete ayırdığı ve kimsenin güç getiremeyeceği kadar fazla amel ettiği zikredilmektedir.

Bu hadîs-i şerîften anlaşıldığı üzere bugünlerde çokça yapmamız emredilen en büyük zikir “Lâ ilâhe illâllâh ve Allâh-u ekber” zikirleridir.

1) Bugünlerde İsâ (Aleyhisselâm)a **Cibrîl** (Aleyhisselâm) tarafından hediye getirilen beş duâ vardır ki bunların her biri yüzer kere okunur. Bu kelimelerin milyon haseneye tekâbul edip milyon günahı sildireceği ve cennette on bin derece kazandıracağı, sâhibini bu zikirleri yaptığı gün dünyâ ehli içerisindeki en ibâdetli kişi olma vasfına nâil kılacağı, yetmiş bin meleği semâdan indirip kendisine duâ ettireceği, en mühimi de **Allâh-u Te’âlâ’nın** kendisine rahmetle nazar etmesine ve artık bir daha bedbahtlık yüzü görmemesine mazhar kılacağı rivâyet olunmuştur.

Yerimiz yeterli gelmediğinden bu beş zikrin her birinin Arapça metinlerini, Türkçe mânâlarını ve ayrı ayrı fazîletlerini okuyup amel etmeniz için sizleri 17. Risalemiz olan “**Kurban Risalesi**”nin 148-152 sayfalarına havâle ediyoruz.

2) Geçmiş ve Gelecek Günahların Bağışlanması İçin Zülhicce'nin İlk On Gününde Okunacak Zikirler

Tâberânî (*Rahimehullâh*)ın “*el-Mu‘cemü’l-kebîr*” adlı eserinin mefkûd (kayıp) cüzlerinin birinde şu hadîs-i şerîfi tahrîc ettiği rivâyet olunmaktadır.

Rasûlüllâh (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur: “**Her kim Zülhicce'nin ilk on gününde, her gün 10 kere: ‘(Geçmiş) zamanlar adedince Lâ ilâhe illâllâh (diyorum). Denizlerin dalgaları sayısınca Lâ ilâhe illâllâh (diyorum). Bitkiler ve ağaçlar adedince Lâ ilâhe illâllâh (diyorum). Yağmurlar ve damlalar sayısınca Lâ ilâhe illâllâh (diyorum).**

Gözlerin kırılması sayısınca Lâ ilâhe illâllâh (diyorum). Lâ ilâhe illâllâh onların (dünyâları için) topladıklarından daha hayırlıdır. Bugünümüzden Sûr'a üfürülecek güne kadar Lâ ilâhe illâllâh (diyorum).’ derse, kendisinin geçmiş ve gelecek günahları bağışlanır.” (*et-Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr; Muhammed Ebû Hudayr ed-Dimyâtî, Nihâyetü’l-emel, 2/392; ‘Abdülhamîd Kuds, Kenzü’n-necâh ve’s-sürûr fi’l-ed‘iyeti’l-me’sûrati’l-letî teşrahu’s-sudûr, sh:282*)

Duânın Okunuşu:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الدُّهُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ أَمْوَاجِ الْبُحُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ النَّبَاتِ وَالشَّجَرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الْقَطْرِ وَالْمَطَرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ لَمَحِ الْعَيْونِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا إِلَى يَوْمِ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ.»

Bu zikirleri nakleden **Abdülhamîd Kuds** (*Rahimehullâh*), fazîletli zatların kitaplarında, Zülhicce'nin ilk on günüyle alâkalı geride arzettiğimiz zikirlere ilâveten yine 10'ar kere okunacak diğer bâzı ezkârı gördüğünü nakletmiştir ki, bunlardan beş tânesi gerideki hadîs-i şerîfte mevcut olduğundan onlarla birlikte geri kalan zikirleri de yapmakta çok büyük faydalar vardır.

Zîrâ rivâyetlerin hangisinin daha sahîh olduğu tespit edilemeyeceğinden, gelecek günahların dahî bağışlanması gibi eşsiz bir müjdeye nâil olmak için ihtiyâten zikirlerin birlikte yapılması münâsîp olur ki bunların tümü münâsîp bir şekilde sıralandığında mânâları şöyledir:

“(Geçmiş) zamanlar adedince ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Geceler ve anlar adedince ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Günler ve aylar sayısınca ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Denizlerin dalgaları sayısınca ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum).

Sahrâlarda esen rüzgârlar ve mevcut olan kayalar adedince ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). (Bütün mükelleflere verilmiş ve verilecek) tüm ecirlerin kat katı adedince ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Bugünümüzden Sûr'a üfürülecek güne kadar ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum).

Gözlerin kırılması sayısınca ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Lâ ilâhe illâllâh onların (dünyâları için) topladıklarından daha hayırlıdır. Olmuş ve olacak her şey adedince ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Lâ ilâhe illâllâh onların ortak koşmakta oldukları şeylerden dâimâ pek yüce olmuştur.

(Karanlılıkla) yöneldiği zaman gece vaktinde ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). İyice nefes al(ıp ışığı yayıl)dığı zaman sabah vaktinde ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Bitkiler ve ağaçlar adedince ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Ağaçların yaprakları sayısınca ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum).

Yağmurlar ve damlalar sayısınca ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Kıllar ve tüyler adedince ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Kumlar ve taşlar sayısınca ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Çiçekler ve meyveler adedince ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Beşerin nefesleri sayısınca ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum). Cümle mahlûkâtın sayısınca ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (diyorum).” (‘Abdülhamîd Kuds, Kenzü’n-necâh ve’s-sürûr fi’l-ed‘iyeti’l-me’sûrati’l-letî teşrahu’s-sudûr, sh:280-281)

Zülhicce’nin İlk Onunun Tevhîd Zikirlerinin Tamâmı

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الدُّهُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ اللَّيَالِي وَالذُّهُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الْأَيَّامِ وَالشُّهُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ أَمْوَاجِ الْبُحُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الرِّيَّاحِ فِي الْبَرَارِيِّ وَالصُّخُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ أَضْعَافِ الْأَجُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا إِلَى يَوْمٍ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ لَمَحِ الْعُيُونِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ مَا كَانَ وَمَا يَكُونُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي اللَّيْلِ إِذَا عَسَعَسَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي الصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ النَّبَاتِ وَالشَّجَرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ أَوْرَاقِ الشَّجَرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الْقَطْرِ وَالْمَطَرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الشَّعْرِ وَالْوَبَرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الرَّمْلِ وَالْحَجَرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الزَّهْرِ وَالثَّمْرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ أَنْفَاسِ الْبَشَرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ خَلْقِهِ أَجْمَعِينَ.» (10 kere)

3) Borçların Kolayca Ödenebilmesi İçin Zülhicce’nin İlk On Gününde Okunacak Zikirler

Şeyh el-Hattâb el-Mekkî (Rahimehullâh) “el-İsâbe fî mahallâti’l-icâbe” adlı eserinde şöyle demiştir: “Borcu olan kişi Zülhicce’nin başından başlayarak Kurban Bayramı gününe kadar, her gün şu zikri (3, 7, 11, 33 gibi) muayyen bir adetle okursa, Allâh-u Te‘âlâ’nın izniyle borcunu ödemeye muvaffak kılınır. Bu zikirler şunlardır:

«اللَّهُمَّ فَرَجَكَ الْقَرِيبَ، اللَّهُمَّ سِتْرَكَ الْحَصِينَ، اللَّهُمَّ مَعْرُوفَكَ الْقَدِيمَ، اللَّهُمَّ عَوَائِدَكَ الْحَسَنَةَ، اللَّهُمَّ عَطَاكَ الْحَسَنَ الْجَمِيلَ، يَا قَدِيمَ الْإِحْسَانِ! إِحْسَانَكَ الْقَدِيمَ، يَا دَائِمَ الْمَعْرُوفِ! مَعْرُوفَكَ الدَّائِمَ.»

‘Ey Allâh! (Sıkıntılarıma karşı) **yakın kurtuluşunu** (istiyorum). Ey Allâh! (Düşmanlarıma karşı) **muhâfazalı örtünü** (talep ediyorum). Ey Allâh! **Kadîm olan iyiliğini** (diliyorum). Ey Allâh! **Güzel ihsânlarını** (istiyorum). Ey Allâh! **Güzel ve hoş olan bahşisini** (talep ediyorum). Ey **ihsânı kadîm (ezelî) olan! Kadîm olan ihsânını** (diliyorum). Ey **iyiliği dâim olan! Dâim olan iyiliğini** (istiyorum).” (‘Abdülhamîd Kuds, *Kenzü'n-necâh ve's-sürûr fi'l-ed'iyeti'l-me'sûrati'l-letî teşrahu's-sudûr*, sh:280-283)

4) Mâü'l-Ayneyn (Rahimehullâh) şöyle demiştir: “Sene içerisinde, özellikle de Zülhicce'nin ilk on gününde şu zikirleri okumak çok fazîletlidir. Hattâ bâzı eserlerde muttalî olduğuma göre bu zikirleri **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) sahâbesinden bâzı husûsî zatlara öğretmişti. İşte bu ezkâr şunlardır:

«حَسْبِيَ اللَّهُ وَكَفَى، سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ دَعَا، لَيْسَ وَرَاءَ اللَّهِ مُنْتَهَى،
مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ كَفَا، وَمَنْ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ نَجَا.»

‘Allâh bana yetendir ve (O her işime) **Kâfî**'dir. Allâh duâ edeni **işitir**. Allâh(ın rızâsın)dan öte (aranacak) **hiçbir şey yoktur**. Allâh'a **tevekkül edene, Allâh Kâfî gelir**. Allâh'ın **ipine tutunan kurtulur**.” (Mâü'l-'Ayneyn, *Na'tü'l-bidâyât ve tevsîfü'n-nihâyât*, sh:197; ‘Abdülhamîd Kuds, *Kenzü'n-necâh ve's-sürûr fi'l-ed'iyeti'l-me'sûrati'l-letî teşrahu's-sudûr*, sh:283-284)

5) İmâm-ı Nâfi' (Rahimehullâh)ın nakline göre **İbnü Ömer** (Radyallâhu Anhümâ) on günlerin tamâmında oturduğu yattığı her yerde tekbîr getirirdi. **Atâ ibnü Ebî Rabâh** (Radyallâhu Anh) da bu on günde yollarda ve pazarlarda sürekli tekbîr getirirdi.

Ca'fer ibnü Süleymân (Radyallâhu Anh) şöyle demiştir: “(Tâbi'înin ulularından olan) **Sâbit el-Bünânî** (Radyallâhu Anh)ın bu on günlerde zikir ve ilim meclislerinde sohbet aralarında sözünü keserek tekbîr getirdiğine ve: ‘Bu günler zikir günleridir, geçmiş büyükler böyle yaparlardı.’ dediğine şahit oldum. Ayrıca **Mâlik ibnü Dînar** (Rahimehullâh)ın da böyle yaptığını gördüm.”

Fakîh **Ebu'l-Leys** (Rahimehullâh) şöyle demiştir: “Bu günlerde kişi tekbirleri sessizce içinden getirirse daha efdal olur. Lâkin şerîatı açığa çıkarmak ve insanlara zikri hatırlatmak niyetiyle yüksek sesle tekbîr getirirse bunda bir mahzur yoktur. Nitekim bu konuda da bir rivâyet vârid olmuştur.” (Ebu'l-Leys es-Semerkindî, *Tenbîhu'l-ğâfilîn*, rakam:471, sh:328)

AREFE GECESİNİN DUÂLARI

(18 Temmuz Pazar'ı 19 Temmuz Pazartesi'ye bağlayan gece)

İbnü Mes'ûd (Radyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

“Her kim Arefe gecesini (veya günü) şu kelimeleri bin kere söylerse içinde bir günah veya akrabayla ilişkiyi kesme mâhiyetinde bir istek bulunmaması şartıyla o kişi **Allâh-u Te'âlâ**'dan ne isterse, mutlakâ onu kendisine verir.

(O kelimeler de şunlardır:) ‘Arş'ı semâda olan Allâh'ı tesbîh ederim. Kudreti(nin eserleri) yerde olan Allâh'ı tesbîh ederim. Denizde yolu olan Allâh'ı tesbîh ederim. Rahmeti cennette olan Allâh'ı tesbîh ederim. Kahr saltanatı ateşte olan Allâh'ı tesbîh ederim. Adâleti kıyâmet gününde (zuhûr edecek) olan Allâh'ı tesbîh ederim.

Rahmeti (yağmuru ve rızkı) **havada olan Allâh'ı tesbîh ederim. Hükümü** (ölüm fer-mânı) **kabirlerde** (açığa çıkmış) **olan Allâh'ı tesbîh ederim. Semâyı** (direksiz) **yük-seltmiş olan Allâh'ı tesbîh ederim. Yeri döşemiş olan Allâh'ı tesbîh ederim. Ken-disinden kurtuluş** (için kaçış) **yine ancak Kendisine olan Allâh'ı tesbîh ederim.”**
(İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakam:30442, 15/386; el-Buhârî, et-Târîhu'l-kebir, 7/300; Ebû Ya'lâ, el-Müsned, rakam:3564, 3576; et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebir, rakam:10554, 10/227; el-Kastallânî, Levâmi'u'l-envâr fi'l-ed'iyeti ve'l-ezkâr, sh:294; ed-Dîrînî, Tahâratü'l-kulûb ve'l-huzû' li-'Allâmi'l-Ğuyûb, sh:189-190)

İbnü'r-Ressâm (Rahimehullâh) bu hadîs-i şerîf hakkında şu beyanda bulunmuştur: **“İmam Abdülazîz ed-Dîrînî** (Rahimehullâh)ın **'Tahâratü'l-kulûb'** isimli eserinde naklettiği bir ri-vâyette, adet zikretmediği için bunun zâhirî ifâdesine göre, bir kere dahî okuyana **Allâh-u Te'âlâ'nın** murâdını vereceği umulur.” (Ahmed ibnü Ressâm el-Hanbelî, 'İkdü'd-düreri ve'l-le'âlî fi fezzâli's-şühûr ve'l-eyyâm ve'l-leyâlî, 2/673)

Tesbîhâtın Okunuşu:

«سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي السَّمَاءِ عَرْشُهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي الْأَرْضِ مَوْطِئُهُ، (سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي الْأَرْضِ حُكْمُهُ)، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي الْبَحْرِ سَبِيلُهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي الْجَنَّةِ رَحْمَتُهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي النَّارِ سُلْطَانُهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي الْقِيَامَةِ عَدْلُهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي الْهَوَاءِ رَحْمَتُهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي فِي الْقُبُورِ قِصَاؤُهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاءَ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي وَضَعَ الْأَرْضَ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي لَا مَنْجَا (وَلَا مَلْجَأَ) مِنْهُ إِلَّا إِلَيْهِ.»

AREFE GÜNÜNÜN FAZİLETLİ ZİKİR VE DUÂLARI

(19 Temmuz Pazartesi)

1) Arefe Sabahı (19 Temmuz Pazartesi) Sabah Namazından Sonra Başlayıp Bayramın Son Günü (23 Temmuz Cumâ) İkinci Namazından Sonra Bitecek Teşrîk Tekbirleri

Teşrîk tekbiri, Kurban Bayramı günlerinde farz namazlardan sonra getirilen tekbirlerdir. Kurban Bayramı'nın ilk gününe “Yevm-i nahr”, diğer üç gününe ise “Eyyâmü't-teşrîk (teşrîk günleri)” denir. Bayramdan bir gün önceki güne de “Arefe günü” denir.

Arefe günü sabah namazından îtibâren bayramın dördüncü gününün ikinci namazına kadar, yirmi üç farz namazının arkasından birer defa:

«اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ.»

“Allâh en büyüktür, Allâh en yücedir. Allâh'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Allâh her şeyden daha büyüktür. (O) Allâh en büyüktür. Bütün hamdler Allâh'a mahsustur.” diye tekbîr getirilir ki, buna “Teşrîk tekbiri” denir.

İbnü'l-Cevzî (Rahimehullâh)ın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte şöyle vârid olmuştur: “**Kurban Bayramı gecesinden itibâren teşrik** (bayram) **günlerinin sonuna kadar her farz namazın ardından üç kere çokça tekbîr getirin, zîrâ o günahları tamâmen göçük altında bırakır.**” (İbnü'l-Cevzî, Kitâbu'n-Nûr fî fezâili'l-eyyâmi ve's-şühûr, sh:93; es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/154)

2) Arefe günü duâ etmek **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)in sünnetlerindedir. Nitekim **İbni Abbâs** (Radyallâhu Anhümâ): “Ben **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)i yemek dilenen fakirler gibi ellerini göğsüne doğru tutarak Arafat'ta duâ ederken gördüm.” demiştir. (et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat, rakam:2892, 3/189)

Arefe günü yapılan duâ reddedilmez. Nitekim hadîs-i şerîfte şöyle vârid olmuştur: “**Arefe günü olduğu zaman Allâh-u Te'âlâ rahmetini yayar, bu nedenle o günden çok** (cehennemden) **âzâd hiçbir günde yoktur. Her kim Arefe günü Allâh-u Te'âlâ'dan dünyâ ve âhîret istekleriyle alâkah bir hâcetini dilerse kendisi için o isteğini yerine getirir.**” (es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/152)

Arefe günü yapılacak duâların en fazîletlisi **Tirmizî** (Rahimehullâh) ve diğerlerinin **Amr ibnü Şu'ayb**'ın, babası vâsitasıyla dedesinden (Abdullâh ibnü Amr ibni'l-Âs'dan) (Radyallâhu Anhüm) rivâyet ettikleri: “**Duâların en hayırlısı Arefe günü yapılan duâdır. (O gün) benim ve benden önceki peygamberlerin söylediklerinin en hayırlısı ise: 'Allâh'tan başka hiçbir ilâh yoktur, O tektir, ortağı yoktur. Mülk yalnız O'nundur. Hamd yalnız O'na mahsustur ve O her şeye Kâdir'dir.'** (sözüdür).” (et-Tirmizî, es-Sünen, ed-De'avât:123, rakam:3585, 5/572; el-Beyhakî, Ma'rifetü's-süneni ve'l-âsâr, 8/289) hadîs-i şerîfinde geçen duâdır.

Zikrin Okunuşu:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.» (100 kere)

3) **İbnü Abbâs** (Radyallâhu Anhümâ)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: “**Her kim Arefe gününde Kulhüvellâh'ı** (İhlâs Sûresi'ni) **1000 kere okursa istediği kendisine verilir.**” (el-Müstağfirî, ed-De'avât; 'Abdülhamîd Kuds, Kenzü'n-necâh ve's-sürûr fî'l-ed'iyeti'l-me'sûrati'l-letî teşrahu's-sudûr, sh:284)

4) **İmâm-ı Mevsilî** (Rahimehullâh), **Rasûlüllâh** (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir:

“**Her kim Arefe günü güneş batmadan önce** (bir rivâyet 100 kere): **'Allâh'ın adıyla! Allâh ne dilerse o olur. Allâh'ın yardımı olmadan hiçbir kuvvet yoktur. Allâh ne dilerse o olur. Bütün nîmetler Allâh'tandır. Allâh ne dilerse o olur. Hayrın tamâmı Allâh'ın yed(-i kudret)indedir. Allâh ne dilerse o olur. Kötülüğü Allâh'tan başkası çeviremez.' derse Allâh-u Azze ve Celle onu şeytandan korur ve Arşı'nın fevkinde** (bulunan bir melek tarafında)**n ona: 'Muhakkak ki sen Beni râzı ettin, seni râzı etmek de Bana düşer. Benden dilediğini iste, sana vereceğim.' diye nidâ eder.**” (el-Mu'âfâ ibnü İsmâ'îl el-Mevsilî, Ün-sü'l-munkati'in, 2/11; Ebû Tâlib el-Mekkî, Kütü'l-kulûb, 1/128; İbnü 'Asâkir, Târîhu Dimeşk, 16/427; 'Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 2/64; İbnü Hacer, el-İsâbe, 1/438-439; es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/86)

Zikrin Okunuşu:

«بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ كُلُّ نِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ الْخَيْرُ كُلُّهُ
بِيَدِ اللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ لَا يَضُرُّ الشُّوَاءَ إِلَّا اللَّهُ.» (1 kere veyâ 100 kere)

5) Alî (*Radyallâhu Anh*)dan rivâyet edildiğine göre Arefe günü **Cibrîl, Mikâil, İsrâfil** ve **Hızır** (*Aleyhimüsselâm*)ın ikinci vaktindeki duâsı: “Her Arefe günü Arafat’ta **Cibrîl, Mikâil, İsrâfil** ve **Hızır** (*Aleyhimüsselâm*) bir araya gelirler. **Cibril** (*Aleyhisselâm*): ‘**Allâh ne dilerse o olur. Allâh’ın yardımı olmadan hiçbir güç ve kuvvet yoktur.**’ der. **Mikâil** (*Aleyhisselâm*) ona cevap vermek üzere: ‘**Allâh ne dilerse o olur. İzzetin tamâmı Allâh’tandır.**’ der.

İsrâfil (*Aleyhisselâm*) ona karşılık olarak: ‘**Allâh ne dilerse o olur. Bütün hayırlar Allâh’ın (kudret) elindedir.**’ der. **Hızır** (*Aleyhisselâm*) ona mukâbele etmek üzere: ‘**Allâh ne dilerse o olur. Kötülüğü Allâh’tan başka kimse savuşturamaz.**’ der. Sonra dağlırlar ve bir dahaki sene o güne kadar bir araya gelmezler.” (*‘Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 2/64; İbnü ‘Asâkir, Târîhu Dimesşk, 16/427*)

Her Birinin Söylediği Zikirlerin Birlikte Okunuşu:

«مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ كُلُّ الْعِزَّةِ مِنَ اللَّهِ،
مَا شَاءَ اللَّهُ الْخَيْرُ كُلُّهُ بِيَدِ اللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ لَا يَدْفَعُ الشُّوَاءَ إِلَّا اللَّهُ.»

6) Arefe Günü Okuyanın Duâlarını Kabûl Ettirecek ve Bütün Hacılara Dahî Şefâat Etme Salâhıyeti Kazandıracak Zikirler

Câbir ibnü Abdillâh (*Radyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfe göre **Rasûlül-lâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Herhangi bir Müslüman Arefe Günü’nün ikindisinde Mevkıf’te (Arafat vakfesi-nin yapıldığı yerde vakfeye) durup yüzünü kıbleye döndürür de, sonra 100 kere:

‘**Allâh’tan başka hiçbir ilâh yoktur, O tektir, ortağı yoktur. Mülk yalnız O’nundur. Hamd yalnız O’na mahsustur ve O her şeye Kâdir’dir.**’ derse, daha sonra 100 kere ‘**Kulhüvellâhu Ehad**’ (İhlâs Sûresi) okursa, daha sonra da 100 kere:

‘**Ey Allâh! İbrâhîm’e ve İbrâhîm’in âline salât ettiğin gibi, Muhammed’e ve Muhammed’in âline de (öylece) salât eyle. Zîrâ Sen hamde (övgüye) lâyıık olansın ve pek ulusun. Onlarla berâber bize de salât (rahmet) eyle.**’ derse mutlakâ Allâh-u Te‘âlâ:

‘**Ey meleklerim! Bu kulumunun mükâfatı ne olsun? Beni tesbîh etti, Beni tehlîl (tevhîd) etti, Beni tekbîr etti, Bana tâzimde bulundu, Beni(m yüce hakkımı) tanıdı, Bana övgüde bulundu ve peygamberime salât etti. Ey meleklerim! Şâhit olun ki muhakkak ben kendisi için (günahlarını) mağfiret ettim ve onu(n bu zikirlerini) kendisine şefâatçi yaptım (da duâlarını kabûl ettim). Benim bu kulum Benden (Arafat’ta bulunan herkesin ibâdetlerini kabûl etmemi) isteyecek olsa dahî elbette onu mevkıf ehlinin hepsi (vakfede bulunan herkes) hakkında şefâatçi kılarım.**’ buyurur.” (*el-Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, rakam:3780, 5/502*)

Zikirlerin Sırasıyla Okunuşu:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.»

،(100 kere)

«أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ،

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿۱﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿۲﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿۳﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

،(100 kere)

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ

إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ وَعَلَيْنَا مَعَهُمْ.» (100 kere)

AREFE GÜNÜ RASÛLÜLLÂH (SALLELLÂHU ALEYHI VE SELLEM)İN VE SAHÂBE-İ KİRÂMIN OKUDUĞU BÂZİ DUÂLAR

1) İbnü Abbâs (Radiyallâhu Anhümâ)dan rivâyete göre Rasûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem) in Arafat'ta okuduğu duâlardan biri de şu duâdır:

“Ey Allâh! Sen benim yerimi görmektesin, sözümü işitmektesin, gizlimi açığımı bilmektesin, işlerimden hiçbir şey Sana gizli değildir. Ben, durumu kötü olan, muhtâc durumda kalan, yardım dilenen, sığınak arayan, korkak ve ürkek bir hâlde günahlarımı ikrâr ve îtirâf eden biriyim. Dilencilerin isteyişi gibi Sana yalvarıyorum, zelil ve günahkâr birinin yönelişiyle Sana yöneliyorum.

Zarâra uğramış, korku içinde kalmış, boynu Sana karşı bükülmüş, gözleri Senin için dolmuş, bedeni Senin için zayıflamış ve burnu (secdeye vararak) toprağa bulanmış birinin yalvarışıyla duâ ediyorum. Ey Allâh! Ey istenilenlerin en hayırlısı! Ey verenlerin en hayırlısı! Sen beni Sana yalvarıp da mahrum olan biri yapma, Sen bana karşı çok esirgeyici ve acıyıcı ol.” (et-Taberânî, el-Mu‘cemü'l-kebîr, rakam:11405, 11/174)

Duanın Okunuşu:

«اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَرَى مَكَانِي وَتَسْمَعُ كَلَامِي وَتَعْلَمُ سِرِّي وَعَلَانِيَّتِي وَلَا يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِي، أَنَا الْبَائِسُ الْفَقِيرُ الْمُسْتَعِيثُ الْمُسْتَجِيرُ الْوَجِلُ الْمُسْفِقُ الْمَقْرُرُ الْمُعْتَرِفُ بِذُنُوبِهِ، أَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ الْمَسَاكِينِ وَأَبْتِهَلُ إِلَيْكَ ابْتِهَالِ الْمُنْذَبِ الذَّلِيلِ وَأَدْعُوكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الْمَضْرُورِ، مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهُ وَفَاضَتْ لَكَ عَيْنَاهُ وَنَحَلَ لَكَ جَسَدُهُ وَرَغِمَ أَنْفُهُ، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي بِدُعَائِكَ شَقِيًّا وَكُنْ بِي رَوْفًا رَحِيمًا يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ وَيَا خَيْرَ الْمُعْطِينَ.»

2) Tirmizî (*Rahimehullâh*)İN “**es-Sünen**”inin “De‘avât (Duâlar)” bölümünde Arafat duâlarından olarak **Alî** (*Radiyallâhu Anh*)dan nakledilen şu duâ da yer alır:

“Ey Allâh! Diyebildiklerimiz kadar ve diyebildiklerimizden çok daha hayırlı olan bütün hamdler yalnız Sana mahsustur. Ey Allâh! Namazım, ibâdetlerim, hayâtım ve ölümüm yalnız Senin içindir. Dönüşüm yalnız Sana’dır, (öldüğümde) bütün bıraktıklarım ancak Sana âittir. Ey Allâh! Kabir azâbından, gönül vesvesesinden ve işlerin dağınıklığından Sana sığınırım. Ey Allâh! Rüzgârın getirdiği şeylerin (mikropların ve bulaşıcı hastalıkların) şerrinden Sana sığınırım.” (*et-Tirmizî, es-Sünen, ed-De‘avât:88, rakam:3520, 5/537*)

Duânın Okunuşu:

«اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَالَّذِي نَقُولُ وَخَيْرًا مِمَّا نَقُولُ: «اللَّهُمَّ لَكَ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي وَإِلَيْكَ مَأْبِي وَلَكَ رَبِّي تُرَاثِي، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَوَسْوَاسَةِ الصُّدْرِ وَشَتَاتِ الْأَمْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَجِيءُ بِهِ الرِّيحُ.»

3) Muhammed ibnü Mervân (*Radiyallâhu Anh*)dan nakledildiğine göre **Alî** (*Radiyallâhu Anh*) şöyle demiştir: “Yol imkânı bulduğum sürece, ben bu Arafat vakfesini aslâ terk etmeyeceğim. **Allâh-u Te‘âlâ**’nın mutlakâ şu dünyâda her gün ateşten âzâd ettiği kimseler vardır ama Arefe gününden daha ziyâde boyunların âzâd edildiği hiçbir gün yoktur. O hâlde sen o gün:

‘Ey Allâh! Boynumu cehennemden âzâd eyle, benim için helûl rızık geniş eyle, cinlerin ve insanların fâsıklarını benden defeyle.’ demeyi çok yap. Zîrâ bugün benim yaptığım duâların geneli bundan ibârettir.” (*İbnü’l-Cevzî, Müsîru’l-‘azmi’s-sâkin, 1/255; Hâfız İbnü Nâsiriddîn ed-Dimeşkî, Fazlu ‘aşri Zilhıccce, sh:43*)

Duânın Okunuşu:

«اللَّهُمَّ أَعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَأَوْسِعْ لِي مِنَ الرِّزْقِ الْحَلَالِ،
وَاصْرِفْ عَنِّي فَسَقَةَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ.»

4) Abdullâh ibnü’l-Hâris (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyete göre **İbnü Ömer** (*Radiyallâhu Anhümâ*) Arafat’ta yüksek sesle şu duâyı okurdu:

“Allâh’tan başka hiçbir ilâh yoktur. O tektir. Onun hiçbir ortağı yoktur. Mülk O’na üittir. Hamd O’na mahsustur. O her şeye hakkıyla gücü yetendir. Ey Allâh! Bizi hidâyete ulaştır, bizi takvâ ile süsle, dünyâda da âhirette de bizi bağışla.

Ey Allâh! Ben Senin rızkımdan ve bahşışinden, tertemiz ve mübârek bir rızık istiyorum. Ey Allâh! Sen duâyı emrettin, kabûl edeceğine dâir Kendi Zâtın’a hükmettin. Sen vaadini bozmazsın ve sözünü yalan çıkarmazsın.

Ey Allâh! Hangi hayırları sevdiysen onları bize de sevdir ve (onlara ulaşmamızı) kolay eyle, hangi şerleri çirkin gördüysen onları bize de çirkin göster ve bizi onlardan uzaklaştır. Ey acıyanların en merhametlisi! Bize İslâm’ı verdikten sonra İslâm’ı bizden söküp alma.” (*et-Taberânî, Fazlu ‘aşri Zilhıccce, rakam:55, sh:58; ed-Du‘â, rakam:878, 2/1208*)

Zikrin Okunuşu:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ
اهْدِنَا بِالْهُدَى، وَزَيِّنَا بِالتَّقْوَى، وَاغْفِرْ لَنَا فِي الْآخِرَةِ وَالْأُولَى، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ رِزْقِكَ
وَعَطَائِكَ رِزْقًا طَيِّبًا مُبَارَكًا، اللَّهُمَّ أَمَرْتُ بِالذُّعَاءِ وَقَضَيْتَ عَلَيَّ نَفْسِكَ بِالْإِجَابَةِ، وَأَنْتَ لَا
تُخْلِفُ وَعْدَكَ وَلَا تُكْذِبُ عَهْدَكَ، اللَّهُمَّ مَا أَحْبَبْتَ مِنْ خَيْرٍ فَحَبِّبْهُ إِلَيْنَا وَيَسِّرْهُ لَنَا، وَمَا كَرِهْتَ
مِنْ شَرٍّ فَكَرِّهْهُ إِلَيْنَا وَجَبِّتْنَاهُ، وَلَا تَنْزِعْ مِنَّا الْإِسْلَامَ بَعْدَ إِذْ أَعْطَيْتَهُ لَنَا، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ!»

5) Rivâyet edildiğine göre her kim Arefe gününde 100 kere:

«رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.»

“Ey Rabbimiz! Bize dünyâda da güzel şeyler ver, âhirette de güzel şeyler ver ve bizi (afv-u mağfiret buyurarak) o (cehennem) ateşin(in) azâbından koru.” duâsını okursa, **Allâh-u Te‘âlâ** o kişiyi dünyâda güzel amel işlemeyi nasîb eder ve âhirette de **Allâh-u Te‘âlâ**’nın cemâlîni müşâhede ile müşerref kılınır. (İbnü’l-Cevzî, Kitâbu’n-Nûr fî fezâilî’l-eyyâmi ve’ş-şühûr, sh:92)

BAYRAM GECESİ VE GÜNÜNÜN VAZİFELERİ

BAYRAM GECESİ YAPILACAK VAZİFELER

(19 Temmuz Pazartesi’yi 20 Temmuz Salı’ya bağlayan gece)

Bayram gecesi ihyâsı müstehab olan gecelerdendir, dolayısıyla o gece bu namazla, tesbîh etmekle, Kur’ân-ı Kerîm okumakla, zikir ve duâ ile ihyâ edilmelidir. **Rasûlüllâh** (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bayram gecelerini ibâdetle ihyâ edenlerin kalplerinin ölmeyeceğini ve îmân nurlarının sönmeyeceğini vaad etmiştir.

Bayram gecelerini, **Allâh-u Te‘âlâ**’yı zikretmek, namaz kılmak ve diğer ibâdetlerle ihyâ etmek müstehaptır. (Necmüddîn el-Ğayfî, Kitâbu Leyleti’n-nisfi min Şa‘bân, Süleymaniye Kütüphanesi, Reîsü’l-küttâb Mustafa Efendi, rakam:1166, verak:190-191; Ebu’l-Ferac ibnü’l-Cevzî, Kitâbü’n-Nûr fî fedâilî’l-eyyâmi ve’ş-şühûr, sh:93-94)

KURBAN BAYRAMI GECESİ NAMAZI

(19 Temmuz Pazartesi’yi 20 Temmuz Salı’ya bağlayan gece)

Nebî (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)in şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur: “Her kim bayram gecesinde iki rekât kılar da, her rekâtta on beş Fâtiha okursa (peşine istediği sûreyi okuyup), bitirdiği zaman on beş Âyete’l-Kürsî, on beş Felak ve on beş de Nâs Sûresi’ni okursa (peşine de on beş kere istiğfâr ederse), **Allâh-u Te‘âlâ** o kişinin ismini cennet ashâbı içinde yazar.

Kendisi için gizli günahları da, âşikâr işlediği günahları da bağışlar, okuduğu her âyete mukâbil kendisine bir hac, bir umre (sevâbı) yazar ve bu kişi sanki İsmâ‘îl (Aleyhisselâm)ın zürriyetinden (Rasûlüllâh (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)in akrabâlarından) yetmiş köle âzâd etmiş gibi olur, bunu kıldığı gece ile o cumâ arasında ölürse şehîd olarak ölür.” (Ahmed ibnü Ressâm el-Hanbelî, ‘İkdü’d-düreri ve’l-le’âlî fî fezâilî’ş-şühûr ve’l-eyyâm ve’l-leyâlî, 2/686; ‘Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 2/79)

BAYRAM NAMAZINDAN SONRA KILINACAK ÇOK FAZİLETLİ NÂFILE NAMAZLAR (20 Temmuz Salı günü)

1) “Kudûrî” şârihi **İmâm-ı Yûsuf el-Kâdûrî** (*Rahimehullâh*)ın nakline göre; **İmâm-ı Âzam** (*Rahimehullâh*): “Bayram namazından sonra dilediğiniz gibi (nâfile) kılabilirsiniz, isterseniz de kılmazsınız.” demiştir.

İmâm-ı Ebû Yûsuf (*Rahimehullâh*) ise: “Bayram namazından sonra dört rekât kılınır ki bu bana daha sevimlidir.” demiştir.

İmâm-ı Âzam’ın talebelerinden olan evliyânın reîsi **Şekîk-i Belhî** (*Rahimehumellâh*) da bu hususta şöyle anlatmıştır: “Ben birtakım sâihlere ve âbidlere yetiştim ki onlar bayram namazından sonra dört rekât (nâfile) kılıyorlardı. Zâten bu namaz benim katımda **Selmân-ı Fârisî** (*Radiyallâhu Anh*)dan isnâd ile sâbittir ki o rivâyete göre **Rasûlüllâh** (*Sallellâhu Aleyhi ve Sellem*):

‘Her kim ramazan ve kurban bayramlarında, imam bayram namazını kıldırıktan sonra dört rekât kılar da, ilk rekâtında Fâtiha’dan sonra Sebbihisme Rabbi-ke’l-e’lâ Sûresi’ni okursa, Allâh-u Te’âlâ’nın bütün nebîlerine inzâl buyurduğu tüm kitapları okumuş gibi (ecre nâil) olur.

İkinci rekâtında (Fâtiha’dan sonra) **Veşşemsi Sûresi’ni okursa, güneşin doğduğu vakitten battığı zamâna kadar üzerine doğduğu her şeyin mislince sevâba nâil olur.**

Üçüncü rekâtında (Fâtiha’dan sonra) **Vezzuhâ Sûresi’ni okursa, bütün yetimleri yedirmiş, içirmiş, onlara iyice bakım yapmış ve onlara temiz (güzel) elbiseler giydirmiş kadar sevâba nâil olur.**

Dördüncü rekâtında da (Fâtiha’dan sonra) **‘Kul Hüvellâhu ehad’ Sûresi’ni okursa, Allâh-u Te’âlâ onun geçmiş ve gelecek elliser senelik günahını bağışlar.’** buyurmuştur.” (*Yûsuf el-Kâdûrî, Câmi’u’l-muzmerât ve’l-müşkilât fî Şerhi Muhtasari’l-İmâmi’l-Kudûrî, 2/164-165; Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru’l-hams, sh:63*)

2) Süfyân-ı Sevrî (*Radiyallâhu Anh*): “Ramazan Bayramı namazından sonra 12 rekât namaz kılmak, Kurban Bayramı namazından sonra ise 6 rekât namaz kılmak müstehab sayılmıştır ki bu sünnettendir.” demiştir. (*el-Ğazâlî, İhyâu ‘ulûmi’d-dîn, 1/201; Ebû ‘Abdillâh el-Hubeşî, el-Berake fî fazli’s-sa’yi ve’l-harake, rakam:2822, sh:705-706*)

3) İmâm-ı Hubeşî (*Rahimehullâh*)ın naklettiğine göre kurban kesen kişinin kesim işleminin akabinde iki rekât namaz kılması sünnettendir ve bu iki rekâtta (ve sonrasında) yapılan duânın kesinlikle kabûl olunacağına dâir eser vârid olmuştur. (*Ebû ‘Abdillâh el-Hubeşî, el-Berake fî fazli’s-sa’yi ve’l-harake, rakam:2826, sh:707*)

4) Rivâyet edildiği üzere; bayram namazından sonra evine girince iki rekât namaz kılar, her rekâtta Fâtiha’dan sonra üç kere Kevser Sûresi okur, böyle yapan fakir bir kimse ise kurban kesmiş sevâbı kazanır, yok eğer zengin ise o zaman kurban keser ve akabinde:

“Şüphesiz namazım, kurbanım, hayâtım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allâh’a âittir. O’nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum. Ben Müslümanların ilkiyim. Ey Allâh! Bu benim (cehennemden kurtuluş) fidyemdir, eti etime, kanı kanıma, kemiği kemiğime karşı gelsin. İlâhî! Dostun İbrâhîm Aleyhisselâm’dan (kurbanını) kabûl ettiğin gibi benden de kabûl eyle.” diye duâ eder. (*Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru’l-hams, sh:63-64*)

Duânın Okunuşu:

«إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ، اللَّهُمَّ هَذَا فِدَائِي لِحُمِّهَا بِلَحْمِي وَدَمِّهَا بِدَمِّي وَعَظْمُهَا بِعَظْمِي إِلَهِي تَقَبَّلْ مِنِّي كَمَا تَقَبَّلْتَ مِنْ خَلِيلِكَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ.»

5) İmâm-ı Yûsuf el-Kâdûrî (Rahimehullâh)ın nakline göre Alî Hazzâf el-Ğaznevî (Rahimehullâh) “*Ravzatü'l-ârifin*” adlı eserinde şöyle demiştir:

“Her kim Kurban Bayramı gününde dört rekât kıлып her rekâtında bir Fâtîha Sûresi ile on beş defâ İnnâ e'taynâke'l-Kevser Sûresi'ni okursa, Allâh-u Te'âlâ o kişiye altmış tâne deve kurbanı kesmiş kadar sevap verir.” (Yûsuf el-Kâdûrî, Câmi'u'l-muzmerât ve'l-müşkilât fî Şerhi Muhtasari'l-İmâmi'l-Kudûrî, 2/165)

6) İbnü'l-Cevzî (Rahimehullâh)ın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)in şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

“Her kim bayram gününde, her rekâtında 1 kere Fâtîha, 11 kere de İhlâs Sûresi okuyarak dört rekât (nâfile namaz) kılar, namazdan sonra 100 kere de istiğfâr edip bunların sevâbını Müslümanların ölümlerine bağışlarsa, şüphesiz Allâh-u Tebârake ve Te'âlâ onların her birinin kabrine onları sevinderecek sadakaları (rahmetleri) ulaştırır. (O zaman) onlar(ın ruhları) Allâh-u Te'âlâ'nın huzûrunda durup: ‘Ey Allâh! Bu vakitte bizi sevindireni Sen de sevindir, onu affet ve cennete girdir.’ derler.

Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ onlara: ‘Bu kişi öldüğü zaman onun üzerine bin rahmet indireceğim ve cennette(ki makâmını) bin derece yükselteceğim.’ buyurur.” (İbnü'l-Cevzî, Kitâbu'n-Nûr fî fezâili'l-eyyâmi ve's-şühûr, sh:93-94)

BAYRAM GÜNÜNÜN ZİKİRLERİ (20 Temmuz Salı günü)

1) İki Bayramda Rasûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)in Okuduğu Mühim Bir Duâ

Abdullâh ibnü Mes'ûd (Radyallâhu Anh) şöyle anlatmıştır: “Rasûlüllâh (Sallellâhu Aleyhi ve Sellem)in iki bayramda yaptığı duâsı: ‘Ey Allâh! Muhakkak ki ben Senden (rızan üzere yaşanıp nihâyete erecek) tertemiz bir hayat, istikâmet üzere bir ölüm, rüsvây etmeyen ve ayıplarımı açmayan bir dönüş(le âhirete gidiş) istiyorum.

Ey Allâh! Bizi (tevbe fırsatı tanımadan) ansızın helâk etme, âniden azâbınla yakalama ve bizi herhangi bir hak ve vasiyet(i icrâ edecekken imkânımızı kaybetmekten, aceleye ve telâşa düşmek)ten (dolayı) kifâyetsiz (yetersiz) bırakma.

Ey Allâh! Biz Senden iffet (günahlardan utanma duygusu), zenginlik (insanlara muhtâc olmama), takvâ (haramlardan sakınma vasfı), hidâyet (doğru yola erişme) ve dünyâ ile âhiretin güzel âkıbetini istiyoruz. Ayrıca Senin dînin hakkında şüphe etmekten, (haktan) ayrılıktan, riyâ ve süm'adan (gösterişten ve işittirmekten) Sana sığıyoruz.

Ey kalpleri dilediği tarafa çeviren (Allâh)! Bizi hidâyet buyurduktan sonra kalple-
rimizi kaydırma ve bize tarafından bir rahmet bahşet. Şüphesiz ki (karşılık bekleme-
den bolca bağış yapan) Vehhâb Sensin, ancak Sen.’ şeklinde idi.” (et-Taberânî, el-Mu‘ce-
mü’l-evsat, rakam:7572, 7/306)

Duânın Okunuşu:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عَيْشَةً نَقِيَّةً وَمَيِّتَةً سَوِيَّةً وَمَرَدًّا غَيْرَ مُخْزٍ وَلَا فَاضِحٍ، اللَّهُمَّ لَا
تُهْلِكْنَا فَجَاءَةً وَلَا تَأْخُذْنَا بَعْتَةً وَلَا تُعْجِلْنَا عَنْ حَقِّ وَلَا وَصِيَّةٍ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ الْعَفَافَ
وَالْغِنَى وَالتَّقَى وَالْهُدَى وَحُسْنَ عَاقِبَةِ الْآخِرَةِ وَالدُّنْيَا، وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّكِّ وَالشَّقَاقِ
وَالرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ فِي دِينِكَ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ! لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا
مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ.»

2) Enes (Radyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte şöyle buyrulmuştur: “Her
kim iki bayramın her birinde bayram namazından önce 400 kere: ‘Allâh’tan baş-
ka hiçbir ilâh yoktur, O tektir, O’nun hiçbir ortağı yoktur, Mülk O’na âittir, hamd
O’na mahsustur. Diriltir ve öldürür, Kendisi ise hiç ölmeyecek diridir. Tüm hayırlar
O’nun (kudret) elindedir ve O her şeye hakkıyla gücü yetendir.’ derse Allâh-u Te‘âlâ
onu 400 hûrî ile evlendirir, 400 köle âzâd etmiş gibi olur, Allâh-u Te‘âlâ bu kişi için
kıyâmet günü şehirler binâ etmek ve ağaçlar dikmek üzere melekler görevlendirir.”
(es-Safûrî, Nüzhetü’l-mecâlis, 1/162)

İbnü’l-Cevzî (Rahimehullâh) “Kitâbu’n-Nûr” isimli eserinde bu rivâyete yer verirken,
bu zikri bayram gecesini 400 kere okuyana yüz köle âzâdı sevâbı yazılacağını, 1000 kere
okuyan için ise bu zikrin cehennemden kurtuluş fidyesi olacağını zikretmiştir. (İbnü’l-Cev-
zî, Kitâbu’n-Nûr fî fezâilî’l-eyyâmî ve’s-şühûr, sh:93)

Zikrin Okunuşu:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.»

3) Hadîs-i şerîfte şöyle vârid olmuştur: “Her kim bayram günü 300 kere ‘Allâh’ı
hamd ile tesbih ederim.’ der de sevâbını Müslümanların ölmüşlerine hediye ederse,
her kabre bin nur girer, bu kişi öldüğü zaman da Allâh-u Te‘âlâ onun kabrine bin
nur girdirir.” (es-Safûrî, Nüzhetü’l-mecâlis, 1/155; Ahmed ibnü Hicâzî, Tuhfetü’l-ihvân, sh:144; ‘Abdül-
hamîd Kuds, Kenzü’n-necâh ve’s-sürûr, sh:269-270)

Zührî (Radyallâhu Anh): “Ben bu ameli Enes (Radyallâhu Anh)dan işittiğimden beri hiçbir
bayram terk etmedim.” demiştir. Enes (Radyallâhu Anh) da: “Ben bu ameli Rasûlüllâh (Sal-
lallâhu Aleyhi ve Sellem)den işittiğimden beri hiçbir bayram terk etmedim.” demiştir. (‘Abdül-
hamîd Kuds, Kenzü’n-necâh ve’s-sürûr, sh:270; Ahmed ibnü Hicâzî, Tuhfetü’l-ihvân, sh:144)

Diğer bir rivâyete göre: “100 kere okuyup ölümlere hediye edenin günahları bağışlanır.”
(Ebu’l-Yüsr ‘Âbidîn, Tenbîhü’l-kulûbi’n-nâ‘ime, sh:156)

Zikrin Okunuşu:

(300 kere) «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ.»

4) **Üchûrî** ve **Venâî** (Rahimehumellâh)ın nakline göre eserde şöyle vârid olmuştur: “Her kim bayram günü sabah namazından sonra yüz kere istiğfâr ederse, (amel) defterinde günahlardan (geriye) bir şey kalmaz, hepsi silinir ve o kişi kıyâmet gününde **Allâh-u Te‘âlâ**’nın azâbından emîn olur.” (el-Üchûrî, Fezâilü şehri Ramazân, sh:226; Muhammed ed-Dimyâtî, Nihâyetü’l-emel, 2/392)

5) İki Bayram Günlerinde Okunacak Enbiyâ Duâları

Ömer ibnü Abdilazîz (Radiyallâhu Anh) şöyle demiştir: “Bayram gününde babanız **Âdem** (Aleyhisselâm)ın dediği gibi:

‘**Ey Rabbimiz! Biz** (emrine muhâlefet edip, kendimizi cennetten çıkartacak iş yaparak) **nefislerimize zulmettik. Eğer Sen bizim için** (günahlarımızı) **bağışlamada bulunmazsan ve bize acımazsan andolsun ki elbette biz** (iki cihanda da en büyük zarar ve) **hüs-râna uğrayanlardan oluruz.**’ (el-A‘râf Sûresi:23) duâsı ile:

‘**Ey Rabbimiz! Biz** (Senin dînine) **îmân ettik, öyleyse bizim için** (günahlarımızı) **bağışlamada bulun ve bize acı. Zâten merhametlilerin en hayırlısı ancak Sensin.** (Zîrâ ana-babamız dâhil, kimse bize Senin kadar acıyamaz ve fayda sağlayıp zarardan kurtarmaz.)’ (Müminûn Sûresi:109) deyin.

Ayrıca **İbrâhîm** (Aleyhisselâm)ın dediği gibi: ‘**O Zat ki;** (evlâ olanı terk etme gibi yapabileceğim herhangi bir) **hatâmı, cezâ günü benim için bağışlayacağını ummaktayım.**’ (es-Şu‘arâ Sûresi:82) deyin.

Yine böylece **Mûsâ** (Aleyhisselâm)ın dediği gibi: ‘**Ey Rabbim! Gerçekten ben nefsiime zulmettim** (kendime yazık ettim), **artık benim için** (hatâmı) **bağışla.**’ (el-Kasas Sûresi:16) deyin.

Bir de **Yûnus** (Aleyhisselâm)ın dediği gibi: ‘**Senden başka hiçbir ilâh yoktur.** (Zulüm-den) **Seni tenzîh ederim. Gerçekten de ben** (nefsine yazık eden) **zâlimlerden oldum.**’ (el-Enbiyâ Sûresi:87) deyin.” (Muhammed ibnü ‘Alî Hırid et-Terîmî, el-Vesâilü’s-şâfi‘a, sh:216)

Âyet-i Kerîmelerin Okunuşları ve Adetleri:

﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

(30 ya da 70 kere) ﴿رَبَّنَا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾

(30 kere) ﴿وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ﴾

(20 kere) ﴿رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي﴾

(40 kere) ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾